

KÖZLEMÉNYEK

ÚJABB TERRA SIGILLATA LELETEK AZ AQUINCUM KATONAVÁROSI CANABAE TERÜLETÉRŐL

A Lajos utca–Nagyszombat utca sarok és a Bokor utca–Galagonya utca 9-es telek
ásatásának terra sigillata anyaga

LEBEGYEV JUDIT*–MÁRTON ANDRÁS**

A cikkben az aquincumi canabaeban fekvő két lelőhely terra sigillata anyaga kerül közlésre és értékelésre. A cikkel teljessé válik a Vámos Péter által ugyanezen folyóiratban (2002b) közölt lelőhely terra sigillata anyagának bemutatása.

Jelen cikkünkben két ásatás terra sigillata anyagát tesszük közzé.¹ Az első a Bokor utca 9, 11, 13–15 és 17–19 szám alatti feltárás (továbbiakban Bokor–Galagonya) anyaga (1. kép).² A második a Lajos utca–Nagyszombat utca saroktelek anyaga (továbbiakban Lajos–Nagyszombat utca), amely anyag egy részét Vámos Péter már közölte (2. kép).³

A két anyag nem csak azért érdemes közlésre, mert újabb adatokat szolgáltatnak az aquincumi

canabae terra sigillata forgalmáról, hanem azért is, mert Vámos Péter tanulmányával együtt a terület teljes terra sigillata anyaga közlésre kerül.

Lajos utca–Nagyszombat utca sarok⁴

Itáliai sigillatak

1. Conspectus 20, *aljtöredék*, Pó vidéki áru (3. kép 1)

Ltsz: –

Lelőhely: 118. objektum.

Agyag: krémszínű. Bevonat: világosvörös, elvékonyodó, foltokban fényes. Fabrikat D.

Forma: GABLER 1989b, N8, 436, Abb. 1. 15, 449; GABLER 1991, N. 1, 135, 191.

Keltezés: Claudius–Vespasianus/Titus.

2. Conspectus 44.1.3, részben illeszthető *perem- és oldal-töredékek* (3. kép 4)

Ltsz: 95.7.5438, 5439, 5440.

Lelőhely: I/7, 8 szelvény határán a 42. objektum, ISAA 0–50 cm között.

Agyag: krémszínű. Bevonat: barnászöld, enyhén fényes. Fabrikat A2. Átmérő: kb. 14 cm.

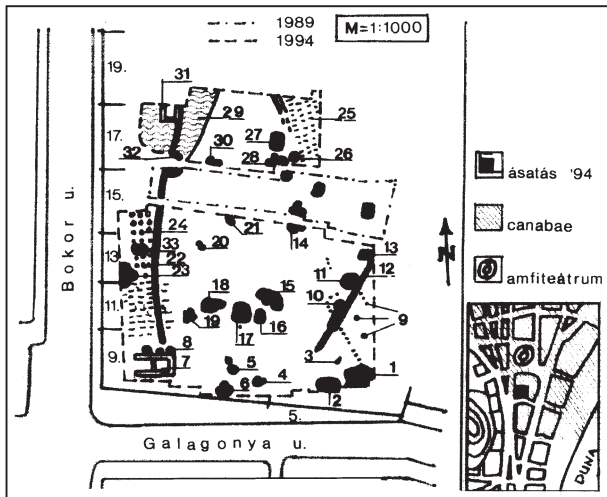
Díszítés: SCHINDLER–KAUDELKA 1994, Taf. 16. 11, 383.

Keltezés: Flavius–Traianus.

3. Conspectus 39/43, nem illeszthető *aljtöredékek* (3. kép 3)

Ltsz: 95.7.5377, 5457, 5279.

Lelőhely: II/7 és III/1 szelvény, 118. objektum, ISAA 0–20 cm között. XI/6 szelvény.

1. kép. A Bokor–Galagonya utcai ásatás helyszínrajza (HABLE Tibor)

Fig. 1. Plan of the excavation, Bokor–Galagonya site (Tibor HABLE)

* Lebegyev Judit, H-1012 Budapest, Attila út 97.

** Márton András, H-1075 Budapest, Károly krt. 3/a

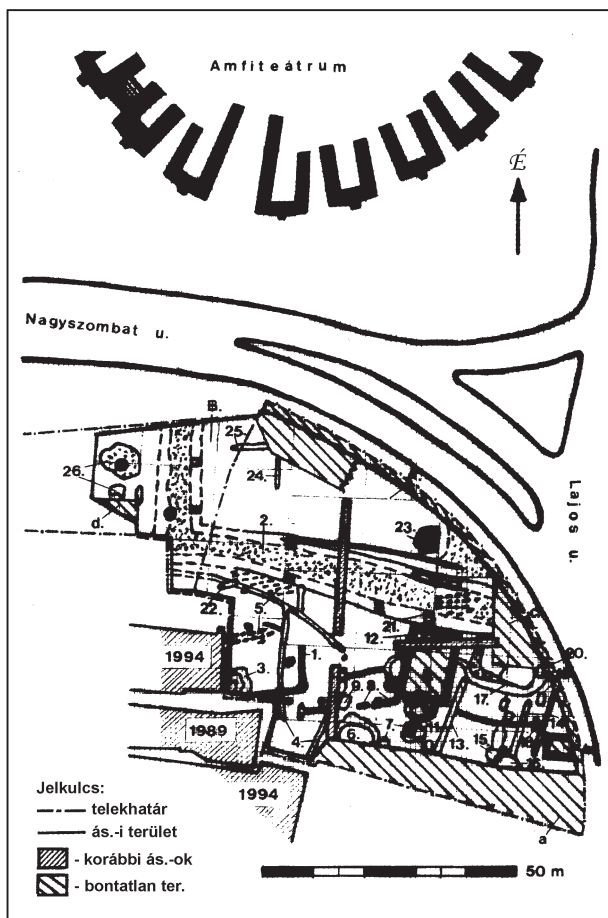
¹ Itt szeretnénk köszönetet mondani Hable Tibornak a leletanyag átengedéseért, valamint azért a baráti figyelemért és segítségéért, amivel munkánkat végigkövette. Gabler Dénesnek a tanácsaiért és segítségéért. Vámos Péternek a baráti együttműködésért és azért, hogy anyagunkat összenézte az

által feldolgozott terület anyagával. A rajzokat Lebegyev Judit és Márton András készítette, a rajzok kihúzását Lebegyev Judit végezte el.

² Az ásatásról: HABLE 1995.

³ Az ásatásról lásd: HABLE 1996; VÁMOS 2002a, VÁMOS 2002b.

⁴ A katalógusban alkalmazott rövidítések: ISAA: intakt sárga altalaj alatt; ISAF: intakt sárga altalaj felett.

2. kép. A Lajos-Nagyszombat utcai ásatás helyszínrajza (HABLE Tibor)

Fig. 2. Plan of the excavation, Lajos-Nagyszombat site (Tibor HABLE)

Agyag: krémszínű. Bevonat: vörös, közepesen fényes, néhol kopott, pikkelyesen pattogzott. Fabrikat E. Keltezés: Flavius-Traianus.

4. Conspectus 39, *peremtöredék* (3. kép 5)

Ltsz: 95.7.5422.

Lelőhely: II/7 szelvény, 90. objektum.

Agyag: krémszínű. Bevonat: narancsosvörös, kopott, enyhén fényes. Fabrikat A2. Átmérő: kb. 20 cm.

Díszítés: SCHINDLER-KAUDELKA 1994, Tafel 15.4, 382.

Keltezés: Flavius-Traianus.

5. Conspectus 43.1.1, *peremtöredék* (3. kép 6)

Ltsz: 95.7.5376.

Lelőhely: II/7 és III/1 szelvény, 118. objektum, ISAA 0–20 cm között.

Agyag: sárgás rózsaszín. Bevonat: narancsosvörös, fényes, foltokban kopott. Fabrikat A2. Átmérő: kb. 18 cm.

Díszítés: SCHINDLER-KAUDELKA 1994, Tafel 15. 7.

Keltezés: Flavius-Traianus.

6. Conspectus 39/43, *oldaltöredék* (3. kép 2)

Ltsz: 95.7.5372.

Lelőhely: VII/4 szelvény, 1. objektum alsó kősorának tetejéről.

Agyag: krémszínű. Bevonat: vörös, fényes, jó minőségű. Fabrikat A2. Átmérő: nem mérhető.

Keltezés: Flavius-Traianus.

Dél-galliai relieves díszű sigillata

7. Drag 29, *oldaltöredék*, Dél-Gallia (4. kép 10)

Ltsz: 95.7.5180.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum, ISAF 5–25 cm, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Keltezés: Flavius kor.

8. Drag 37, részben illeszthető *oldal- és peremtöredékek*, La Graufesenque (4. kép 1; 16. kép 1)

Ltsz: 95.7.5342, 5347, 5349, 5290, 5344, 5346, 5316, 5433, 12338.

Lelőhely: VII/4 szelvény, 12. objektum, ISAA 40–0 és 20–40 cm között, barnásszürke, agyagos, tömör rétegből; valamint II/7 és III/1 szelvények, 118. objektum keleti oldal, ISAA 40–50 cm között, és a $\gamma/4-5$ szelvény bontásából.

Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, nagyon fényes. Átmérő: kb. 23 cm.

Motívumok: Tojássor: KNORR 1919, Textbild 5, 12 (GermaniF, GermaniF.S); KARNITSCH 1959, 88, Tafel 5.4, 89; MEES 1995, 74.1 balra, Tafel 74.6. Delfin: OSWALD 1931, 2399; HERMET 1934, Pl. 22.217; KARNITSCH 1959, Tafel 5.4, MEES 1995, Tafel 74.1 balra, Tafel 74.6. Fáklyás Genius: KNORR 1919, Tafel 34.3; MEES 1995, Tafel 69.5. Delfin: KNORR 1919, Tafel 35.51; OSWALD 1931, 2403; MEES 1995, Tafel 77.1, 3, 5, 80.6, Tafel 81.2, 6. Maszk: OSWALD 1931, 1299A; MEES 1995, Tafel 77.1, 3. Lecsüngő fűrtmotívum: HERMET 1934, Pl. 8.30; MEES 1995, Tafel 86.15. Koszorú: KARNITSCH 1959, Tafel 5.4; MEES 1995, Tafel 69.5. Kompozíció: HERMET 1934, Pl. 71.11–12; MEES 1995, Tafel 69.5, 75.1–2. Zárókoszorú: KARNITSCH 1971, 76, Tafel 9.6, 77; MEES 1995, Tafel 79.3. SCHÖNBERGER-SIMON 1983, N. 1, 73, Tafel 12.Cl1. Vízszintes elválasztó motívum: MEES 1995, Tafel 78.5.

Megjegyzés: A formatál készítésekor a mester kialakította a záró gyöngysort és koszorút, majd ezt kitörölte, melynek helye jól látszik, és feljebb újra bepecsételte a motívumot.

Meghatározás: Germanus III stílusa.

Keltezés: 75–100/110 (MEES 1995, 79).

9. Drag 37, *oldaltöredék*, La Graufesenque (4. kép 2)

Ltsz: 95.7.128.

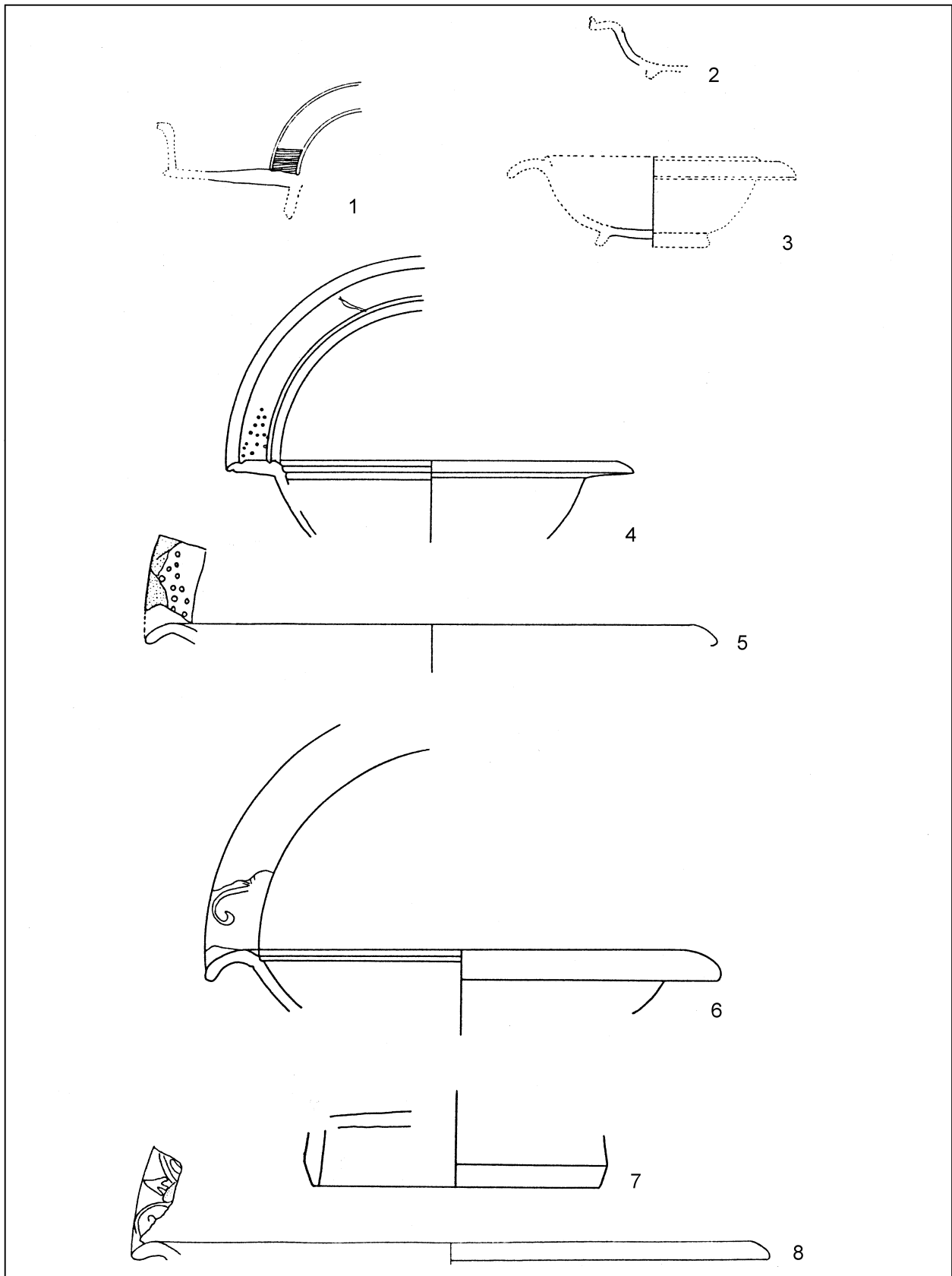
Lelőhely: 126. objektum, ISAF 5–25 cm.

Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

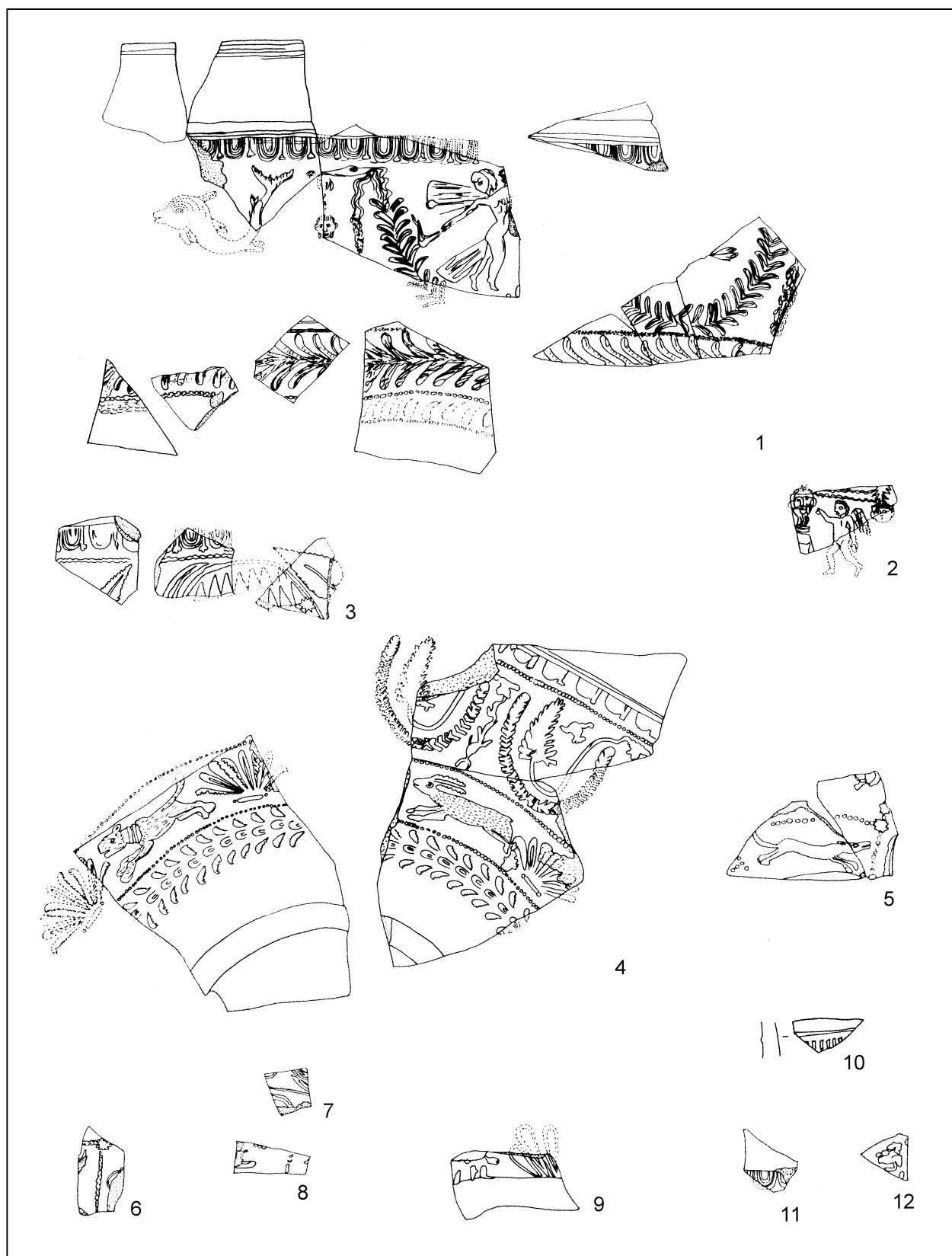
Motívumok: Amor: OSWALD 1931, 436; Maszk: MEES 1995, Tafel 69.5, 77.3.

Meghatározás: Germanus II–III stílusa.

Keltezés: késő Nero–100/110 (MEES 1995, 78–79).

3. kép. Itáliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2
 Fig. 3. Italian Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

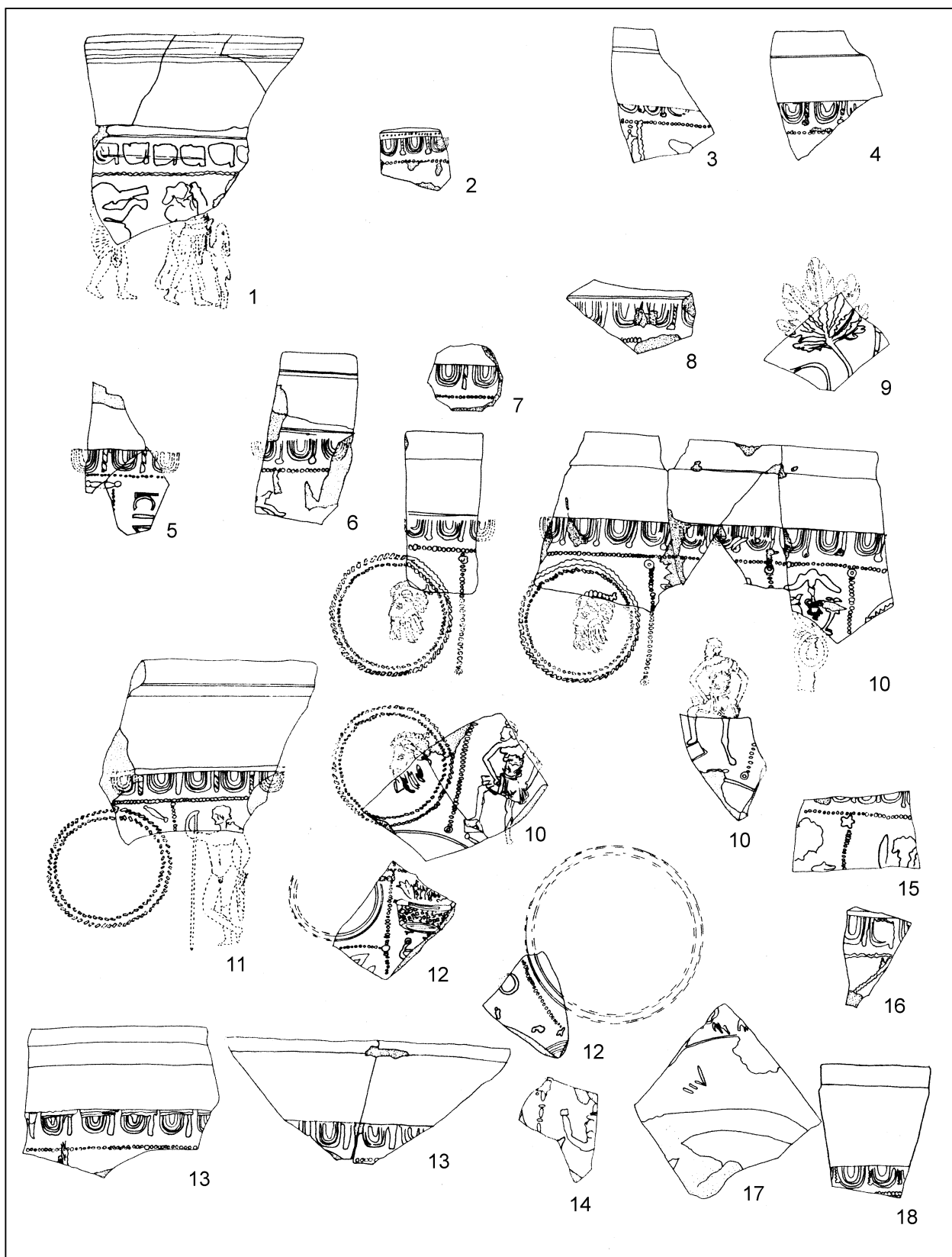

4. kép. Dél-galliai reliefszemes sigillatok, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2
 Fig. 4. South-Gaulish relief decorated Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

10. Drag 37, *altöröredék*, La Graufesenque (4. kép 4; 16. kép 2)
Ltsz: 95.7.5315; 93.12.2106.
Lelőhely: L/5–6 szelvények nyugati fele, ISAF 40–0 cm és $\beta/6$ és $\gamma/4,7$ bontása ISAF 20–0 cm között.
Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, fényes, repedezett. Átmérő: kb. 9 cm.
Motívumok: Balra futó kutya: OSWALD 1994; HERMET 1934, Pl. 26.46; KARNITSCH 1959, 106, Tafel 14.1–2, 107; MEES 1995, Tafel 128.1–2 (Mercator). Szarvas: OSWALD 1794; KNORR 1912, Tafel XIX.1–2, XXVII.1; KNORR 1919, Tafel 67.7; KARNITSCH 1959, Tafel 14.1. Vízimadár: OSWALD 2244; KNORR 1919, Tafel 57.9; KARNITS 1959, Tafel 14.1. Koszorú: KNORR 1919, Textbild 12.7, 25; KARNITSCH 1959, 106, Tafel 14.1–2, 107; MEES 1995, Tafel 128.1, 2 (Mercator), WEBER-HIDEN 1996, 68, Tafel 9 (Mercator stílusa). Flabellum: KNORR 1919, Textbild 12.7; HERMET 1934, Pl. 68.14; KARNITSCH 1959, 106, Tafel 14.1, 107.
Meghatározás: Mercator stílusa.
Keltezés: Titus–Domitianus (MEES 1995, 86).
11. Drag 37, *oldaltöröredék*, La Graufesenque (4. kép 3)
Ltsz: 95.7.5348, 5286.
Lelőhely: VII/4 szelvény, 12. objektum, ISAA 0–20 cm között és A/3 szelvény, 9. objektum.
Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, nagyon fényes.
Motívumok: Tojássor: KNORR 1919, Tafel 57.19; KARNITSCH 1959, Tafel 14.1, 15.1, 2, 3; MEES 1995, Tafel 129.2. Hullámvonal: mint KNORR 1919, Tafel 57.H. Levél: KNORR 1919, Tafel 62.28; HERMET 1934, Pl. 8.32; KARNITSCH 1959, Tafel 8.2, 94. Motívum: HERMET 1934, Pl. 92.9.
Meghatározás: Mercator köre.
Keltezés: Titus–Domitianus (MEES 1995, 86).
12. Drag 37, *oldaltöröredék*, La Graufesenque (4. kép 5)
Ltsz: 95.7.5243, 5246.
Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum és az M/4 szelvény északi fele a 193. objektumtól északra az ISAF 20–10 cm.
Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes.
Motívum: Kutya: OSWALD < 1925; KNORR 1919, Tafel 57.6 (Mercator). A kutya az elválasztó motívumokkal: KARNITSCH 1971, 98, Tafel 20.6, 99 (Mercator stílusa); BAATZ 1976, 38, Abb. 23, 40 (Mercator stílusa).
Meghatározás: Mercator stílusa.
Keltezés: Titus–Domitianus (MEES 1995, 86).
13. Drag 37, *oldaltöröredék*, La Graufesenque (4. kép 9)
Ltsz: 95.7.5394.
Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum, középkori beásás délkeleti negyedéből, ISAA 40–120 cm között, barnás, sötétszürke, agyagos, faszenes betöltésből.
Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: vörös, fényes.
Motívumok: Flabellum: HERMET 1934, Pl. 14.48, 13; MEES 1995, Tafel 45.3 (M. Crestio).
Meghatározás: M. Crestio stílusa.
Keltezés: 80–110 (MEES 1995, 75).
14. Drag 37, *oldaltöröredék*, Dél-Gallia (4. kép 6)
Ltsz: 95.7.5437.
Lelőhely: $\gamma/9$ és A/3 szelvények, II. objektum.
Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: vörös, közepesen fényes.
Keltezés: Planck Stilgruppe: 1b/3a/4a-b; késő Nero–kora Hadrianus (PLANCK 1975, 139–145; HEILIGMANN 1990, 147–152).
15. Drag 37, *oldaltöröredék*, Dél-Gallia (4. kép 7–8)
Ltsz: 95.7.5224, 5228.
Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.
Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: vörös, fényes.
Keltezés: Planck Stilgruppe: 1b/3a/4a-b; Késő Nero–kora Hadrianus (PLANCK 1975, 139–145; HEILIGMANN 1990, 147–152).
16. Drag 37, *oldaltöröredék*, Dél-Gallia (4. kép 11)
Ltsz: 95.7.5343.
Lelőhely: VII/4 szelvény, 12. objektum, ISAA 20–40 cm között, barnásszürke, agyagos, tömör rétegből.
Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: vörös, fényes, helyenként repedezett.
17. Drag 37, *oldaltöröredék*, Dél-Gallia (4. kép 12)
Ltsz: 95.7.5187.
Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum, ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.
Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: vörös, közepesen fényes.
Motívum: meghatározhatatlan.
18. Drag 37, részben illeszthető *perem- és oldaltöröredékek*, Banassac (5. kép 1; 16. kép 4)
Ltsz: 95.7.5304, 5429, 5430, 5435, 5396.
Lelőhely: II/1, II/6 szelvény, IX/17 szelvény és X/7 szelvény ISAF 20–0 cm között és II/4 szelvény keleti negyedének bontása ISAF 120–100 cm közötti újkori feltöltésből és II/7 szelvény teljes felületének bontásából az ISAF 50–25 cm között, valamint $\gamma/9$ és A/3 szelvények, II. objektum.
Agyag: narancsos rózsaszín, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes, helyenként repedezett.
Motívumok: Tojássor: KNORR 1910, Tafel 3–4; KNORR 1907, Tafel 25–26, WALKER 1965, Tafel 7.2, 94, Tafel 8.8a-b, 96, Tafel 7.2, 8.8a-b; PLANCK 1975, Abb. 30.1, 144; HOFMANN 1966, E1, 28, 41. Auloszjátékos: OSWALD 609. Diana: OSWALD 104b ?; KNORR 1910, Tafel 4,10; WALKER 1965, Tafel 8.8a-b, 96, Tafel 8.8a-b.
Meghatározás: Natalis.
Keltezés: 110–140 (MEES 1995, 111).

Közép-galliai reliefes díszű sigillatak

19. Drag 37, *oldaltöröredék*, Közép-Gallia (5. kép 2)
Ltsz: 95.7.5397.
Lelőhely: A/6 és 9, 9. objektum.
Motívumok: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 4.2, 75 = ROGERS 1974, B37, 41.

5. kép. 1: Banassaci; 2-18: közép-galliai reliefszemes sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2
 Fig. 5. 1: Ware from Banassac; 2-18: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes, helyenként pattogzó.
Meghatározás: X-3 fazekas = Drusus I.
Keltezés: 100–120.

20. Drag 37, *peremtöredék*, Közép-Gallia (5. kép 3; 16. kép 3)
Ltsz: 95.7. 5231.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Motívumok: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 4.1, 75 = ROGERS 1974, B28, 41.

Meghatározás: X-2 – X-3 fazekas.

Keltezés: 100–120.

21. Drag 37, részben illeszthető *perem* és *oldaltöredékek*, Lezoux (6. kép 1; 17. kép 3)

Ltsz: 95.7.5161, 681–685.

Lelőhely: Az A/9-es szelvény teljes felületének mélyítéséből az ISAF 10–5 cm és 126. objektum ISAF 5–25 cm között.

Anyag: narancsosvörös. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Motívumok: Sisakos alak: OSWALD 163 = STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 16.195, 130. Sisak nélküli álló alak: OSWALD 157 = STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 16.195, 130. Pan: OSWALD 719 = STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 10.125, 124. Párduc: STANFIELD–SIMPSON 1990, Plate 13.159, 127. Oszlop: ROGERS 1974, P87 = STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 4.12, 75. Rozetta: ROGERS 1974, C293, 64. Indamotívum: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 4.5, 15. Levélmotívum: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 4.3, 75. Kettős Asztragalosz motívum: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 4.15, 13; ROGERS 1974, R91, 168. Oltár: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 4.22, 13; ROGERS 1974, Q75, 160. Kettes végződés: ROGERS 1974, G141, 92. Térelválasztó hét pontos rozetta: STANFIELD–SIMPSON 1995, Fig. 4.6, 75.

Meghatározás: X-3 fazekas = Drusus I.

Keltezés: 100–120.

22. Drag 37, *peremtöredék*, Lezoux (5. kép 4; 16. kép 5)

Ltsz: 95.7.5300.

Lelőhely: IX/4, 7 szelvény, 159/e objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Motívum: Tojássor: ROGERS 1974, B34, 41.

Meghatározás: X-5 fazekas.

Keltezés: 125–145 (STANFIELD–SIMPSON 1990, 185).

23. Drag 37, illeszthető *perem*- és *oldaltöredékek*, Lezoux (6. kép 2)

Ltsz: 95.7.5171, 672, 673, 686–690, 5152–5154, 5226, 5227.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum, ISAF 5–25 cm között, valamint az A/9-es szelvény teljes felületének mélyítéséből, ISAF 15–5 cm.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Motívumok: Tojássor: 2. típus, STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 27.2, 226. Sas: OSWALD 2183; STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 99.19, 374. Diana: OSWALD 91b = STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 90.17, 373. Hátrakötözött

kezü alak: OSWALD 1142 = STANFIELD–SIMPSON Pl. 97.7, 372. Ülő alak: OSWALD 547. Hullámvonal: ROGERS 1974, A23, 36. Hármass levélminta: ROGERS 1974, G102, 91. Asztragalosz: ROGERS 1974, R61, 168. Elválasztó motívum: ROGERS 1974, A10, 34. Levélminta: ROGERS 1974, H117, 112. Kör: mint STANFIELD–SIMPSON 1990 Fig. 17.14, 145 (Quintilianus, Ianuarius I és Paternulus). Asztragalosz-szal lezárt félkörív: STANFIELD–SIMPSON 1990 Pl. 99.20.

Meghatározás: mivel az OSWALD 1142 alakot Paternus nem használja, ezért Lactucissa készítette, STANFIELD–SIMPSON 1990, 227.

Keltezés: 150–170 (STANFIELD–SIMPSON 1990, 229).

24. Drag 37, részben illeszthető *perem*- és *oldaltöredékek*, Lezoux (5. kép 10; 16. kép 7)

Ltsz: 95.7.5292, 5328, 5282, 5283, 123, 5329, 5405, 5461, 5463.

Lelőhely: I/7 szelvény, délkeleti negyedének bontásából, az ISAF 15–0 cm között. II/7 és III/1 szelvények, 118. objektum keleti felének bontásából az ISAF 20–40 cm közül, és II/7 szelvény egész felületének bontásából ISAF 50–25 cm közül. A/6 szelvény, 10. objektum. II/7 szelvény, 90. objektum, II/7 és III/1 szelvények, 118. objektum keleti fele ISAF kb. 20–40 cm között, sötétszürke, agyagos, agyagpettyekkel szórt rétegből. Átmérő: 20 cm.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes, helyenként kopott.

Motívumok: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 157.13, 432; WEBER–HIDEN 1996, Tafel 63.8. Gyöngysor: ROGERS 1974, A2, 33–34; STANFIELD–SIMPSON 1990, N.1, 305. Pan fej: OSWALD 1214; STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 160.35, 435; WEBER–HIDEN 1996, Tafel 184, 67.3. Medallion: ROGERS 1974, E21, 70. Függőleges elválasztó gyöngysor: ROGERS 1974, A2, 33–34. Vulcanus: OSWALD 66 változata bal kezében forceps nélkül, lásd STANFIELD–SIMPSON 1990, 308, Pl. 159.23–25, 434; KARNITSCH 1959, Tafel 66.1, Tafel 76.4 és WATKE 1965, Tafel 14.9, 15.3, 101–102, Tafel 14.9, 15.3. A Vulcanus és medallionba pecsételt Pan fejes kompozícióhoz lásd: MENKE 1974, 148, Abb. 10.10, 147; GARBSCH 1982, Nr. 4, 50. Díszítőmotívum: KARNITSCH 1959, Tafel 69.2; ROGERS 1974, Q43, 159. Asztragalosz: WEBER–HIDEN 1996, 164, Tafel 57.5.

Meghatározás: Cinnamus.

Keltezés: 135–170 (STANFIELD–SIMPSON 1990, 310).

25. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 5; 19. kép 10)

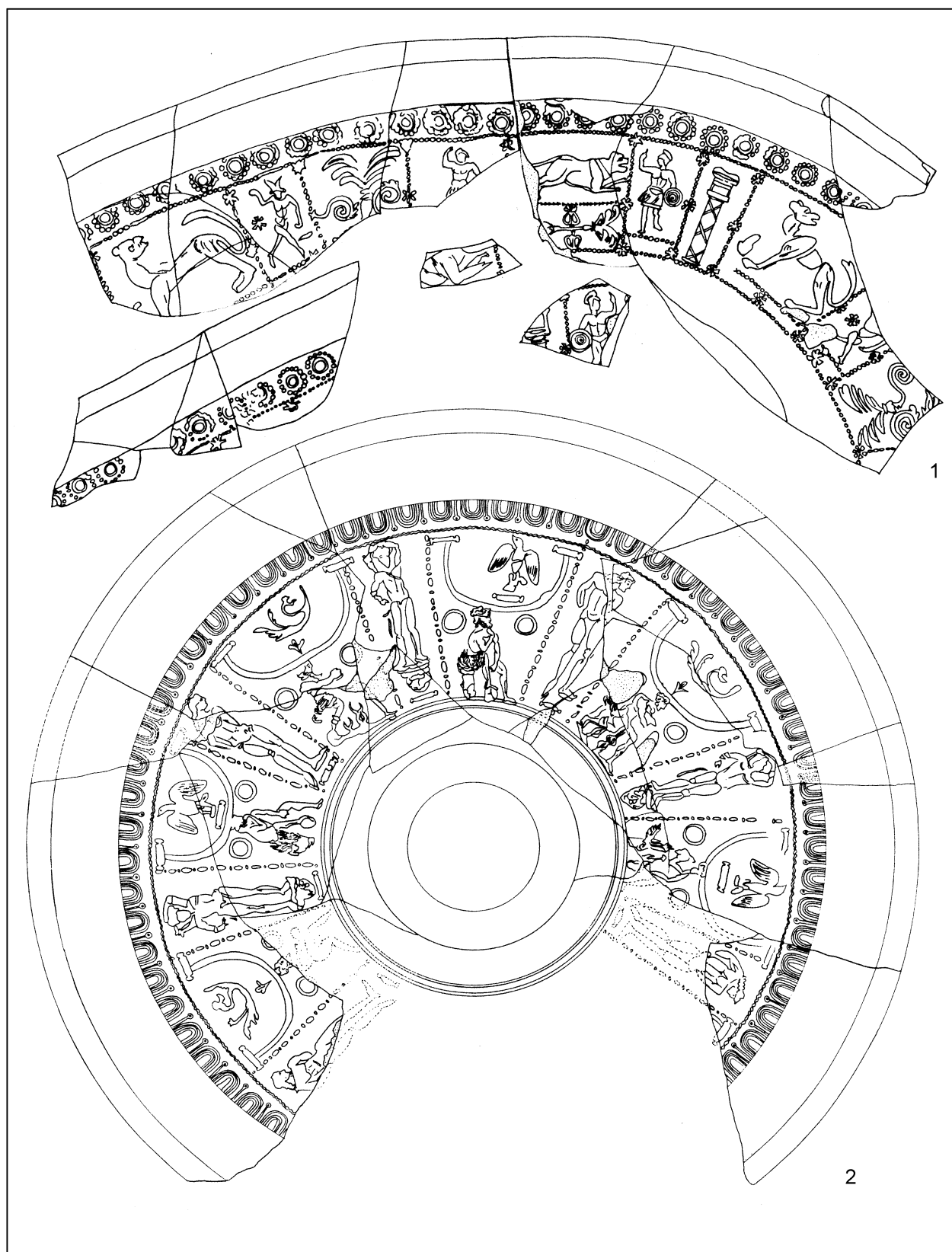
Ltsz: 95.7.5431, 5436.

Lelőhely: γ/9 és A/3 szelvények, II. objektum.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat, vörös fényes.

Motívumok: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.3, 306 = ROGERS 1974, B143, 45. Asztragalosz: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.41, 306 = ROGERS 1974, R70, 168. Elválasztó gyöngysorok: STANFIELD–SIMPSON 1990, N. 1–2, 305.

Névbélyeg: CIN[NAMI], a közepes retrográd bélyeg típus, mely a képmezőben található, STANFIELD–SIMPSON 1990, N. 3, 303, Pl. 159.24, 29, 28, 434. További bélyeg típusaihoz lásd: WATKE 1965, Tafel 39.11–13, 124, Tafel

6. kép. Közép-galliai reliefszerűes sigillata, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2

Fig. 6. Central-Gaulish ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

39.11–13; STANFIELD–SIMPSON 1990, 303, Pl. 169, 324, 444.

Keltezés: 150–170 (HARTLEY 1972, 49).

26. Drag 37, illeszthető *perem-* és *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 6; 16. kép 6)

Ltsz: 95.7.5456, 5458.

Lelőhely: XI/2 szelvény északi felének bontásából az ISAF 40–20 cm között.

Agyag: sötétvörös, fehér szemcsés. Bevonat: barnás-vörös, fényes, helyenként kopott. Átmérő: kb. 16 cm.

Motívum: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 157.13, 432.

Meghatározás: Cinnamus műhelye.

Keltezés: 135–170 (STANFIELD–SIMPSON 1990, 310).

27. Drag 37, nem illeszthető *oldaltöredékek*, Lezoux (5. kép 12)

Ltsz: 95.7.5206, 5295.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum északi szélén, az ISAF 20 és ISAA 40 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos betöltésből és IV/3 szelvény, 159/a objektum.

Agyag: téglaszín. Bevonat: vörös, fényes.

Motívum: Nagy maszk és kosármotívum, mint STANFIELD–SIMPSON 1990, 79 (lásd a kelet-galliai előforduláshoz), 201, 307 = ROGERS 1974, D683, D1069a, D1157: X-4 fazekas = Igocatus (STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 17.222, 131, Acanuissa (STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 80.16, 355), Mammius (STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 103.3, 378) és Cinnamus (STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 158.20, 433) használta. Kettős Asztragalosz: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.40, 306. Kis kör: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.11, 306. Levélmotívumok: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.3, 33. Kis csavart díszítőmotívum: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.35, 306.

Meghatározás: Cinnamus.

Keltezés: 135–170, STANFIELD–SIMPSON 1990, 310.

28. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 7)

Ltsz: 95.7.126.

Lelőhely: A/3 szelvény, 11. objektum, ISAA 40–60 cm.

Motívum: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.3, 306.

Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, fényes.

Meghatározás: Cinnamus műhelye.

Keltezés: 150–170 (HARTLEY 1972, 49).

29. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 11; 17. kép 1)

Ltsz: 95.7.5267.

Lelőhely: A/J szelvény, 10. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsvörös, fényes, helyenként kopott.

Motívum: Tojássor: ROGERS 1974, B182, 46 (Cinnamus, Sennius); STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.3, 300 (Cinnamus, Annus II, Aventinus II, Borillus, Cintusmus, Paullus, Pugnus, Tetturo stílusa). Asztragalosz: STANFIELD–SIMPSON Fig. 47.40, 267 (Cinnamus). Álló

alak: OSWALD 580; STANFIELD–SIMPSON 1990, Plate 159. 32.

Meghatározás: Cinnamus.

Keltezés: 150–170 (HARTLEY 1972, 49).

30. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 8)

Ltsz: 95.7.5303.

Lelőhely: IV/4 északkeleti negyede, ISAF 30–0 cm.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes.

Motívum: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.4, 306 = ROGERS 1974, B145, 45. Gyöngysor: ROGERS 1974, A2, 33–34.

Meghatározás: Cinnamus vagy Carantinus.

Keltezés: 155–175 (HARTLEY 1972, 49, STANFIELD–SIMPSON 1990, 55, 270, 310).

31. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 9)

Ltsz: 95.7.5378.

Lelőhely: 118. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes.

Motívum: Szőlőlevél: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 47.38, 267.

Meghatározás: Cinnamus.

Keltezés: 150–170 (VAMOS 2002b).

32. Drag 37, nem illeszthető *peremtöredékek*, Lezoux (5. kép 13; 17. kép 2)

Ltsz: 95.7.691, 5156.

Lelőhely: A/9 teljes felületének bontásából, az ISAF 10–5 cm között és A/9 szelvény, 126. objektum, ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: barnásvörös. Bevonat: narancsvörös, fényes. Átmérő: 20 cm.

Motívum: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, 288, Fig. 43.3, 289 = ROGERS 1974, B180, 46. Gyöngysor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 43.3, 289 = ROGERS 1974, A2, 33–34.

Meghatározás: Mercator II.

Keltezés: 170–195 (STANFIELD–SIMPSON 1990, 290).

33. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 14)

Ltsz: 95.7.5222.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, fényes.

Motívum: Elválasztó sor: ROGERS 1974, A10, 34.

Keltezés: 2. század második fele.

34. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 15)

Ltsz: 95.7.5284.

Lelőhely: Γ/9 és A/3 szelvények, 11. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes, helyenként kopott.

Motívum: Tojássor: ROGERS 1974, B105, 44.

Meghatározás: Egy Antoninus kori fazekascsoport.

Keltezés: 150–190.

35. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux (5. kép 16)

Ltsz: 95.7.5398.

Lelőhely: $\gamma/8$ szelvény, ISAF 80–10 cm között.

Agyag: vöröses rózsaszín. Bevonat: vörös, fényes.

Motívumok: Tojássor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 43.3, 289. Gyöngysor: STANFIELD–SIMPSON 1990, Fig. 43 második tojássor alatt.

Meghatározás: Mercator II és Mascellio.

Keltezés: 140–180 (STANFIELD–SIMPSON 1990, 289).

36. Drag 37, *peremtöredék*, Lezoux (17. kép 4)

Ltsz: 95.7.5223.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes.

Meghatározhatatlan.

Keltezés: II. század.

37. Drag 37, *aljtöredék*, Lezoux (17. kép 5)

Ltsz: 95.7.5447.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes bontásából az ISAF 40–25 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos rétegből. Átmérő: kb. 9 cm.

Agyag: narancsvörös. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes.

Forma: STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 168.17, 443.

Keltezés: 2. század második fele.

38. Drag 37, *aljtöredék*, Lezoux (17. kép 6)

Ltsz: 95.7.5403.

Lelőhely: VIII/7 szelvény teljes felületének bontásából.

Forma: STANFIELD–SIMPSON 1990, Pl. 167.10, 442.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 8,2 cm.

Keltezés: 2. század második negyede.

39. Drag 37, *aljtöredék*, Lezoux

Ltsz: 95.7.5432.

Lelőhely: $\Gamma/9$ és A/3 szelvények, II. objektum.

Agyag: sötétvörös, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes. Átmérő: nem kiszerezhető.

Keltezés: 2. század második fele.

40. Drag 37, *oldaltöredék* (a perem- és a relieves mező között), Lezoux

Ltsz: 95.7.5395.

Lelőhely: II/1 szelvény.

Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

41. Drag 37, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5247.

Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum.

Meghatározhatatlan.

Rheinzaberni relieves díszű sigillata

42. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 2)

Ltsz: 95.7.5268.

Lelőhely: XI/9 szelvény bontásából.

Agyag: narancsvörös, fehér szemcsés. Bevonat: barnásvörös, fényes.

Motívum: Tojássor: RICKEN–FISCHER 1963, E39, 305. Váza: RICKEN–FISCHER 1963, O21, O21a, 220. Félkör alakú elválasztó motívum: RICKEN–FISCHER 1963, KB115, 281. Kompozíció: WEBER–HIDEN 1996, Tafel 90.1, 230.

Meghatározás: Cerialis II.

Keltezés: Rheinzabern IB csoport, Antoninus Pius–Septimius Severus (BERNHARD 1981, 84, 87, Beilage 5). A. W. Mees szerint 180 előtt (MEES 2002, 331).

43. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 3)

Ltsz: 95.7.5399.

Lelőhely: VIII/9 szelvény bontásából.

Agyag: narancsvörös. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes, helyenként kopott.

Motívum: Tojássor: RICKEN–FISCHER 1963, E26, 303. Kör: RICKEN–FISCHER 1963, K19, 265. Levélmotívum: RICKEN–FISCHER 1963, P61, 196.

Meghatározás: Ware mit E 26.

Keltezés: Bernhard Gruppe Ila, 160–190. (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5); csak 170 után (MEES 2002, 330).

44. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 4)

Ltsz: Leltározatlan.

Agyag: narancssárga, kemény. Bevonat: barnásvörös, fényes.

Lelőhely: Szórvány.

Motívum: Hippocampus: RICKEN–FISCHER 1963, T188, 165. Bőszerszarú motívum: RICKEN–FISCHER 1963, O160, 241. Kör: RICKEN–FISCHER 1963, K19a, 266.

Meghatározás: B. F. Attoni, Attilus.

Keltezés: Bernhard Gruppe Ila, Commodus–Septimius Severus (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5).

45. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 1)

Ltsz: 95.7.5366.

Lelőhely: $\Gamma/7$ szelvény, 198. objektum.

Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: barnásvörös, fényes.

Motívum: Ugró szarvas kettős koncentrikus körben: RICKEN–FISCHER 1963, T98, 139 (Cobnertus III, Comitialis V, Victorinus II, Respectinus I); WEBER–HIDEN 1996, Tafel 118.1 (Belsus III), 286. Gyöngykoszorú: RICKEN–FISCHER 1963, O148, 239 (Firmus II, Iulius I, Victorinus I és Reginus II, Iulius I, Lupushoz kapcsolódó).

Meghatározás: Cobnertus III, Comitialis V, Victorinus II, Respectinus I.

Keltezés: Bernhard Gruppe Ila, 160–190 (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5). Respectinus I működése A. W. Mees szerint akár még a III. században is elképzelhető (MEES 2002, 355).

46. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 5)

Ltsz: 95.7.5276.

Lelőhely: XI/2, 5 szelvény, 194. objektum.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes, helyenként kopott.

Motívum: Kettős kör: RICKEN-FISCHER 1963, KB 141.
Kompozíció: KUHNEN 1976, N. 9, 127 (Firmus I) Abb. 2.9, 128.

Meghatározás: Firmus I.

Keltezés: Bernhard Gruppe Ia (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5); 180–230 (!) (MEES 2002, 330).

47. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 6)

Ltsz: 95.7.5402.

Lelőhely: M/4. szelvény, ISAF 140–20 cm.

Agyag: rózsaszínes narancssárga, enyhén málló. Bevonat: barnásvörös, fényes, néhol repedezett, egy-két helyen kopott.

Motívumok: Bokszo alak: RICKEN-FISCHER 1963, M 195, 85. Kör: RICKEN-FISCHER 1963, K 48, 270.

Meghatározás: Januarius, Cerialis I, Cerialis köre, Comitialis III.

Keltezés: Bernhard Gruppe Ia-b (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5), 150–242, a MEES 2002 féle kronológia szerint 150–220 (MEES 2002, 323, 331–335).

48. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 7)

Ltsz: 95.7.5391.

Lelőhely: VIII/γ, 187. objektum.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, fényes.

Motívumok: Hármasszög: RICKEN-FISCHER 1963, P 35, 191. Levél: RICKEN-FISCHER 1963, P 132, 210.

Meghatározás: Reginus I.

Keltezés: Bernhard Gruppe Ia (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5), 150–170/178. Csak 180-ig (MEES 2002, 325).

49. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 8)

Ltsz: 95.7.5410.

Lelőhely: J/1-4 szelvény bontásából.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: barnásvörös.

Motívumok: Tojássor gyöngysorral: RICKEN-FISCHER 1963, E15a, 299.

Meghatározás: Verecundus I.

Keltezés: Bernhard Gruppe IIc (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5), Commodus–Severus kor; középső produkciósorozat (MEES 2002, 336)

50. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 9)

Ltsz: 95.7.5352.

Lelőhely: i/1.4 szelvény, 197. objektum, ISAF 4 cm.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös.

Motívum: Tojássor: meghatározhatatlan.

Westerndorfi reliefes sigillata

51. Drag 37, *peremtöredék*, Westerndorf (7. kép 13, 18. kép)

Ltsz: 95.7.5393.

Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum, középkori beásás délkeleti negyedéből, ISAA 40–120 cm között, barnás, sötétszürke, agyagos, faszenes betöltésből.

Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes, helyenként kopott. Átmérő: kb. 24 cm.

Motívumok: Tojássor: KELLNER 1961, Abb. 3B, 173 = KELLNER 1981, E2, 127. Kutya: Kiss 1946–48, IV. tábla

36, 149 = KELLNER 1961, Abb. 9.1, 187 = KELLNER 1981, N. 38, 144. Priaposz figura: KELLNER 1981, N. 10, 130–132. Levéldísz: Kiss 1946–48, IV. tábla 46, 149 = KELLNER 1981, N. 57, 148. Kettős koncentrikus félkör: Kiss 1946–48, IV. tábla 50, 149 = KELLNER 1981, N. 50, 152. Elválasztó tag: KELLNER 1981, N. 69, 156–157 = Kiss 1946–48, IV. tábla 61, 149.

Meghatározás: Comitialis B csoport.

Keltezés: 180–233 k.

52. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf (7. kép 14)

Ltsz: 95.7.5309.

Lelőhely: L/9 szelvény, 189–190. objektum.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes, helyenként kopott.

Motívumok: Tojássor: KELLNER 1981, 121, 127. Levél: KELLNER 1981, N. 47, 148. Kompozíció: KELLNER 1981, TextTafel 1.1, 3.11, 159, 161.

Meghatározás: Comitialis.

Keltezés: 180–233 k.

53. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf (7. kép 16)

Ltsz: 95.7.5254.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: narancssárga, málló. Bevonat: narancsvörös, vékony, nagyon kopott.

Motívumok: Minerva: KELLNER 1981, N. 1, 127–128.

Meghatározás: Comitialis csoportja.

Keltezés: 180–233 k.

54. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf (7. kép 12)

Ltsz: 95.7.5244.

Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum.

Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes, helyenként kopott.

Motívumok: Tojássor: KELLNER 1961, Abb. 3A, 173; KELLNER 1981, E2, 123, 127.

Meghatározás: Comitialis B csoport.

Keltezés: 180–233 k.

55. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf (7. kép 15)

Ltsz: 95.7.5336.

Lelőhely: M/4 szelvény északi fele, a 193. objektumtól északra, ISAF 20–10 cm között, barnásszürke, agyagos, tömör rétegből.

Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsvörös, közepesen fényes, helyenként kopott.

Motívumok: Tojássor: Abb. 3.6, 173 = KELLNER 1981, E2, 127. Díszítőmotívum: KELLNER 1981, N. 46, 147–148 = Kiss 1946–48, IV. tábla 61, 149. Asztragalos: KELLNER 1981, N. 50, 148–149 = Kiss 1946–48, IV. tábla 48, 149. Kettős koncentrikus kör: KELLNER 1981, N. 66, 155–156 = Kiss 1946–48, IV. tábla 56, 245. Kompozíció: Kiss 1946–48, VII. tábla 1, 248.

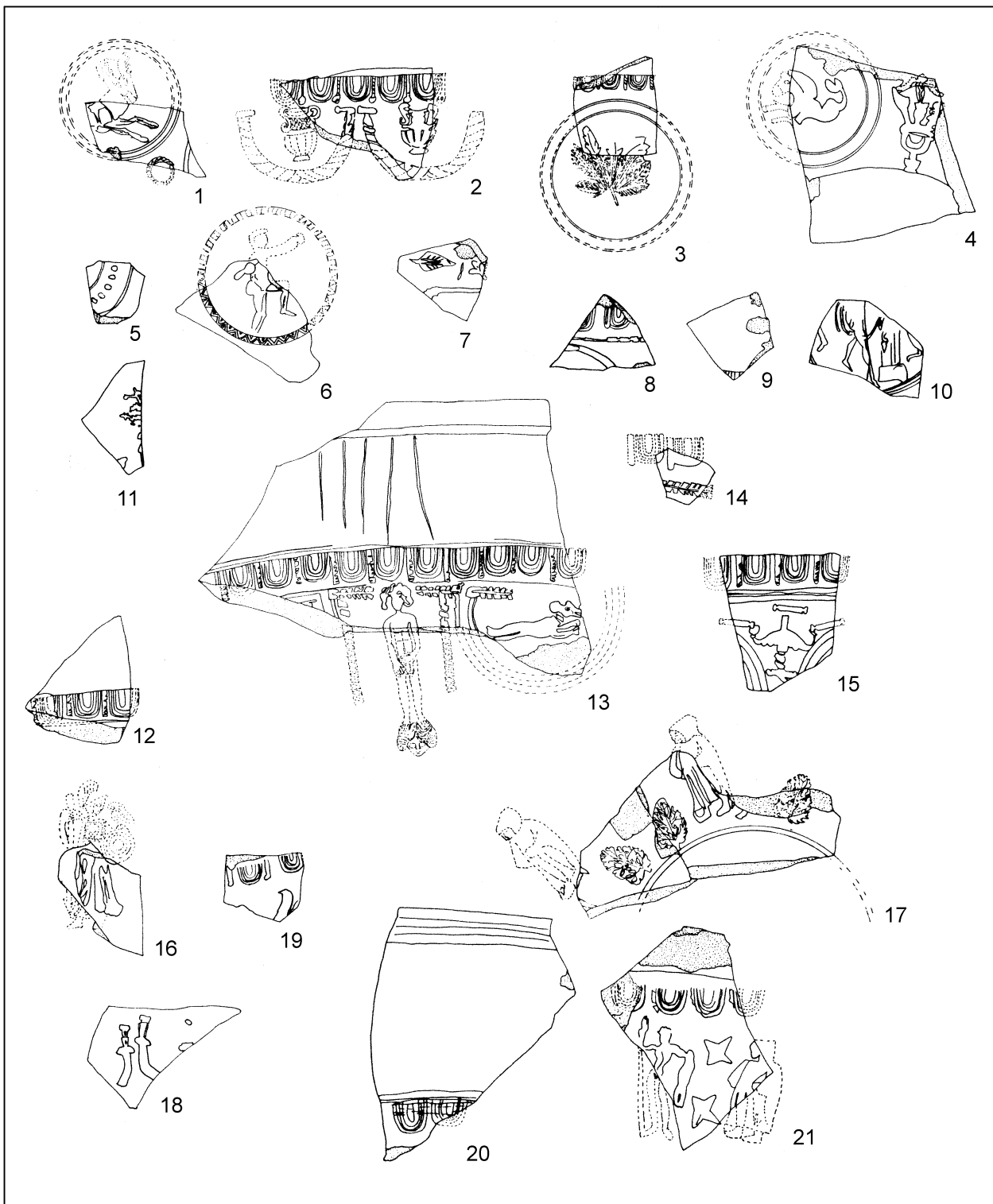
Meghatározás: Comitialis B csoport.

Keltezés: 180–233 k.

56. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf (7. kép 17)

Ltsz: 95.7.5319, 5321.

Lelőhely: 45.10; 45.15; 40.10; 40.15 koordináták közötti sárga felületről.

7. kép. 1-10: Rheinzaberni; 11: meghatározhatatlan; 12-19: westerndorfi; 20-21: pfaffenhofeni reliefszemes sigillatak,
Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2
Fig. 7. 1-10: Ware from Rheinzabern; 11: undeterminable; 12-19: ware from Westerndorf; 20-21: ware from Pfaffenhofen,
Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

Agyag: vöröses narancssárga. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes, helyenként kopott.

Motívum: Levél: KISS 1946–48, VI. tábla 56, 247, 226. Köpenyes férfialak (Cucullatus): Rheinzabernben: RICKEN-FISCHER 1963, M250, 107, Westerndorf: KISS 1946–48, V. tábla 14, 246, 224; GABLER-KELLNER 1993, 117; WEBER-HIDEN 1996, Tafel 154.1

Meghatározás: Helenius.

Keltezés: 210 k.–233 k.

57. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf (7. kép 18)

Ltsz: 95.7.5270.

Lelőhely: XI/9 szelvény.

Agyag: narancssárga, málló. Bevonat: narancsosvörös, vékony, nagyon kopott.

Motívum: Kapudekoráció: GABLER-KELLNER 1993, N. 152, 212–214.

Meghatározás: Helenius.

Keltezés: 210–233 k.

58. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf (7. kép 19)

Ltsz: 95.7.5313.

Lelőhely: L/8 szelvény bontásából.

Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsosvörös, matt.

Motívum: Tojássor: GABLER-KELLNER 1993, E10, 191.

Meghatározás: Helenius.

Keltezés: 210 k.–260.

59. Drag 37, *oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5255.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: narancssárga, málló. Bevonat: narancsosvörös, vékony, nagyon kopott.

Keltezés: 180–233 k.

60. Drag 37, *oldaltöredék*, a perem és a reliefes mező között, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5258.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: narancssárga, málló. Bevonat: narancsos világosvörös, vékony, nagyon kopott.

Keltezés: 180–233 k.

61. Drag 37 ?, *oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5298.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, nagyon kopott.

Keltezés: 180–233 k.

Pfaffenhofeni reliefdíszes sigillatak

62. Drag 37, *peremtöredék*, Pfaffenhofen (7. kép 20)

Ltsz: 95.7.5317.

Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsosvörös, helyenként kopott.

Motívumok: Tojássor: KISS 1946–48, V. tábla 7, 150; KELLNER 1961, 84, Abb. 3.1, 88.

Meghatározás: KELLNER Gruppe 1.

Keltezés: 210–240.

63. Drag 37, *oldaltöredék*, Pfaffenhofen (7. kép 21)

Ltsz: 95.7.5359.

Lelőhely: J/1.4 szelvény, 198. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, enyhén fényes, helyenként kopott.

Motívumok: Tojássor: GABLER-KELLNER 1993, E9a, 190–191 = KELLNER 1964, Abb. 4.27, 89. Csillag: GABLER-KELLNER 1993, N. 149, 210–212. Cucullatus: GABLER-KELLNER 1993, N. 117, 198. Hérosz: KELLNER 1964, Abb. 3.3, 88 (ugyanaz az alak Westerndorfból is ismert: GABLER 1989a, N. 67, 245, Fig. 93.67, 240).

Minőségjegyei eltérnek Helenius westerndorfi árujától.

Meghatározás: Helenius.

Keltezés: 180–233 k.

Díszítetlen sigillatak

Dél-Gallia

64. Drag 27, *peremtöredék*, Dél-Gallia (8. kép 2)

Ltsz: 95.7.5380.

Lelőhely: 118. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Forma: WÄLKE 1965, Tafel 34.3, 115; RUPRECHTSBERGER 1980, G2.12, 88–89.

Keltezés: Flavius kor–2. század eleje.

65. Drag 27, nem illeszthető *oldaltöredékek*, Dél-Gallia

Ltsz: 95.7.5371, 5413.

Lelőhely: IX/8 szelvény, ISAF 20–5 cm között.

Agyag: sárgás rózsaszín, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

66. Drag 36, *aljtöredék*, Dél-Gallia (8. kép 3)

Ltsz: 95.7.5375.

Lelőhely: II/7 szelvény és III/1 szelvény, 118. objektum, ISAA 0–20 cm között.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 7,2 cm.

Forma: WÄLKE 1965, Tafel 37.8, 122; RAUCHENWALD 1996, N. 262, 152, Tafel 26. 262, 153.

Keltezés: 1. század vége–2. század eleje.

67. Drag 36, *alj és részben illeszthető oldaltöredékek*, Dél-Gallia (8. kép 5)

Ltsz: 95.7. 5215, 5216, 5239, 5271, 5232.

Lelőhely: V/3 szelvény, II/7 és A/9 szelvény, 126. objektum északi szélén, ISAF 20 cm és ISAA kb. 40 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos betöltésből.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 9,6 cm.

Forma: HEILIGMANN 1996, Abb. 9, Grab 5.5, 429, 443; RAUCHENWALD 1996, N. 261, 152, Tafel 25. 261, 151.

Keltezés: Flavius kor.

68. Drag 15/17, *perem*, Dél-Gallia (8. kép 6)

Ltsz: 95.7.5305.

Lelőhely: 75. objektum.

Agyag: téglavörös fehér mézszemcsékkel. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes. Átmérő: kb. 25 cm.

Forma: OSWALD-PRYCE, 173–175.
Keltezés: Domitianus.

69. Drag 18, *perem*, Dél-Gallia (8. kép 7)
Ltsz: 95.7.5296.

Lelőhely: IV/4–IV/5 szelvény, 159/A objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 21.8 cm.

Forma: WALKER 1965, Tafel 36.4, 119; RUPRECHTSBERGER 1980, G8.3, 98–99; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, N. 6, 146, Tafel 17.6, 147.

Keltezés: 2. század első fele.

70. Drag 18. *oldaltöredék*, Dél-Gallia
Ltsz: 95.7.5174.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum, ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszín, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: 2. század első fele.

71. Drag 18, nem illeszthető *oldaltöredékek*, Dél-Gallia
Ltsz: 95.7.5475, 5476.

Lelőhely: A/6 szelvény, 10. objektum déli felén ISAA 0–480 cm között.

Agyag: rózsaszín, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: 2. század első fele.

72. Drag 18, *oldaltöredék*, Dél-Gallia
Ltsz: 95.7.5179.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum, ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: vörös, fényes.

73. Drag 18, *oldaltöredék*, Dél-Gallia
Ltsz: 95.7.5330.

Lelőhely: II/4 szelvény keleti negyede, ISAF 120–100 cm között, sárgásbarna, újkori feltöltésből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: vörös, fényes.

74. Meghatározhatatlan, Dél-Gallia
Ltsz: 95.7.5278.

Lelőhely: XI/6 szelvény.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: vörös, fényes.

Dél-galliai sigillata?

75. Drag 18, *aljtöredék*, Dél-Gallia? (8. kép 8)
Ltsz: 95.7.5416.

Lelőhely: II/3 szelvény bontásából.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, közepesen fényes. Átmérő: kb. 11,5 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 7.9, 126–127?.

Keltezés: 2. század első fele.

76. Drag 42, *fül*, Dél-Gallia? (8. kép 4)
Ltsz: 95.7.5322.

Lelőhely: I/4 szelvény, ISAF 130–70 cm között.

Agyag: rózsaszínes krém. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes.

Dél- vagy közép-galliai sigillata?

77. Drag 33, *perem* és nem illeszthető *oldaltöredék*, Dél-Gallia vagy Közép-Gallia (8. kép 10)

Ltsz: 95.7.5262, 5379.

Lelőhely: A/9 szelvény, 11.17 objektum. 118. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: sötétvörös, fényes. Átmérő: kb. 11.8 cm.

Forma: RAUCHENWALD 1996, N. 237, 146, Tafel 23. 237, 147; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 11.11, 134–135.

Keltezés: 2. század első fele.

Közép-galliai sigillata?

78. Drag 27, profil, Les Martres-de-Veyre? (8. kép 1; 19. kép 1)

Ltsz: 95.7.127.

Lelőhely: VII/4 szelvény, 11. objektum, ISAA 40–60 cm között.

Agyag: krémszínű, fehér szemcsés. Bevonat: fényes vörös. (ROMEUF 1986, 148.) Átmérő: kb. 8,8 cm.

Bélyeg: [--]G vagy US F(ecit)

Forma: WALKER 1965, Tafel 34.1, 115; RUPRECHTSBERGER 1980, G2.12, 88–89; RABOLD 1984, N. 23, 419, Abb. 15.1, 421; CARNUNTUM 86–87, N. 65, 210, Tafel 4. 65, 232; LEBLANC 1994, Fig. 13.17, 152 (Horizon 5), 145–146.

Keltezés: Flavius–Traianus kor.

79. Drag 27 (Bet–Delor 028), illeszthető *perem*, Közép-Gallia (8. kép 9)

Ltsz: 95.7.700, 5233.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között és A/9 szelvény, 126. objektum, ISAA 40–20 cm között, barnás, szürkés, agyagos, tömör rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes. Átmérő: kb. 14,4 cm.

Forma: WALKER 1965, Tafel 35.7; RAUCHENWALD 1996, N. 27, 138, Tafel 18. 207, 137; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.2, 150–151.

Keltezés: 100–175 k.

80. Drag 27, *aljtöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5209.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum északi szélén, ISAF 20 cm és ISAA kb. 40 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos betöltésből.

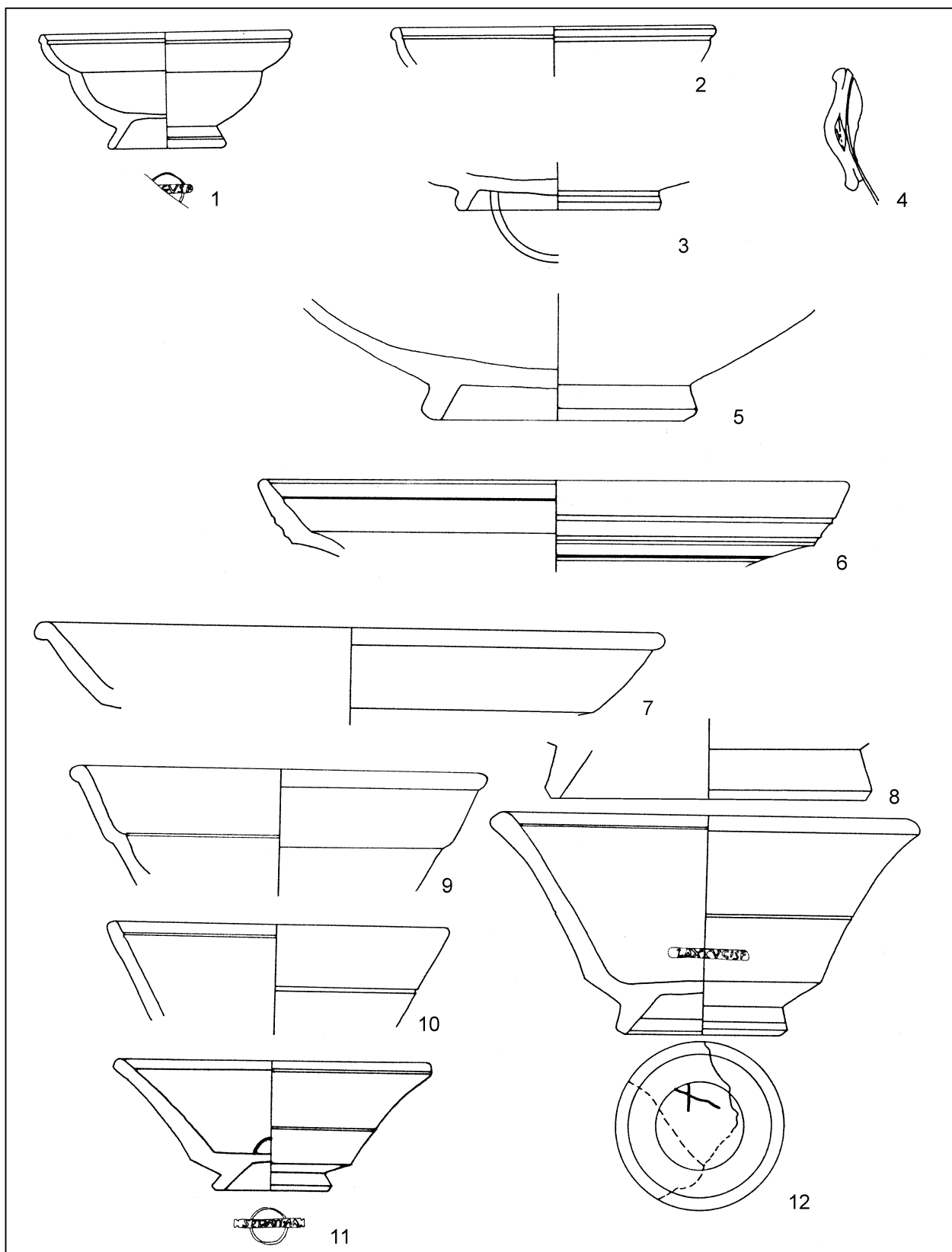
Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

81. Drag 33 (Bet–Delor 036), részben illeszthető *perem* és *oldaltöredékek*, Lezoux (8. kép 12; 19. kép 3)

Ltsz: 95.7.697, 5160, 3263, 699, 5157, 5382, 5200.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között és 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnás-

8. kép. 1: Közép-galliai; 2-3, 5-8: közép-galliai; 4: dél-galliai ?; 9-12: közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2

Fig. 8. 1-3, 5-12: Central-Gaulish; 4: South-Gaulish (?) Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

- szürke, sötét, agyagos rétegből és A/9 szelvény, 76. objektumból.
- Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsvörös, fényes. (BET-VERIET 1986, 139) Átmérő: kb. 15 cm.
- Forma: WALKÉ 1965, Tafel 34.16, 119.
- Névbélyeg: LAXTUCIS(sa) F(ecit), azonos bélyegző: MITARD 1960, 172–173, Fig. 14.4, 173. További bélyegtipusaihoz: FINÁLY 1906, N. 70–71, 98; OSWALD 1931, 160; GABLER 1964, 101; WALKÉ 1965, Tafel 39.36, 124, Tafel 39.36 (retrográd); LOMBARD 1972, N. 85–86 (körpecsétlő is!), 152–153; GABLER 1989b, N. 56, 470.
- Instrumenta domestica: alján bekarcolt X.
- Keltezés: 150–170, STANFIELD–SIMPSON 1990, 199, 310.
82. Drag 33 (BET–DELOR 036), *profil*, Lezoux (8. kép 11; 19. kép 4)
- Ltsz: 95.7.680, 5178, 5163, 5173, 5189.
- Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között és 126. objektum ISAF 5–25 cm között.
- Agyag: téglavörös. Bevonat: narancsvörös, fényes, BET-VERIET 1986, II. századi produkció, 139. Átmérő: kb. 11 cm.
- Névbélyeg: SEDATI M(anu), azonos bélyeg: WALKÉ 1965, 129, Tafel 44.342. BÉMONT–BOURGEOIS 1986, 285, OSWALD–PRYCE 1920, 123. Ugyanő készített relieves árut is, STANFIELD–SIMPSON 1958, 294. További bélyegtipusaihoz: FINÁLY 1906, N. 138–139, 99–100; JUHÁSZ 1935, N. 287–288, 152, Tafel XLVIII. 287, 288; GABLER 1964, 101; WALKÉ 1965, 33, j. 73, 129, Tafel 44.341; GABLER 1967a, N. 70, 43, 49; LOMBARD 1972, N. 141–142, 155–156; GABLER 1973, N. 6, 151, Abb. 11.6, 152; ZALALÖVŐ 1978, N. 107, Abb. 66., 402; OSWALD 1983, 290; RAUCHENWALD 1997, Nr. 335, 170, Tafel 33. 335; VÁMOS 2002b, 46. kép 17.
- Forma: WALKÉ 1965, 117, Tafel 34.18; ZALALÖVŐ 1978, N. 107, Abb. 66, 402.
- Keltezés: Hadrianus–Antoninus.
83. Drag 33 (Bet-Delor 036), illeszthető *perem*, *profil*, *oldaltöredék*, Közép-Gallia (9. kép 1; 19. kép 5)
- Ltsz: 95.7.5172, 667, 5158, 694, 698, 5175, 695, 693, 668.
- Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között és 5–25 cm között. A/9 szelvény, 126. objektum, ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.
- Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: narancsvörös, fényes. Átmérő: kb. 13,4 cm.
- Forma: WALKÉ 1965, Tafel 34.20, 119.
- Névbélyeg: REGINI M(anu). Azonos bélyeg: WALKÉ 1965, N. 307, 128, Tafel 43. 307. További bélyegtipusaihoz lásd: FINÁLY 1906, N. 121, 99; OSWALD 1931, 415; GABLER 1967, N. 83, 42, 49; LOMBARD 1972, N. 134–136, 155–156.
- Forma: OSWALD–PRYCE 1920, Plate LI.12; GABLER 1976, N. 50–52, 40, Abb. 16.5, 69.
- Keltezés: Hadrianus–Antoninus Pius.
84. Drag 33 (Bet-Delor 036), nem illeszthető *alj* és *perem*, Lezoux (9. kép 2; 18. kép 6)
- Ltsz: 95.7.5176.
- Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.
- Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: narancsvörös, fényes, BET-VERIET 1986, 139.
- Forma: WALKÉ 1965, Tafel 34.20, 119.
- Névbélyeg: MAMMI.
- Instrumenta Domestica: az edényalj külső felületén bekarcolt X.
- Megjegyzés: Modellálófa nyomai az alj belső felületén, CZYSZ 1982, Abb. 24, C 1, 312. Modellálófával bekarcolt vízszintes vonal az edény külső felületén, CZYSZ 1982, Abb. 24, D 3, 312.
- Keltezés: 150–180 k. (STANFIELD–SIMPSON 1990, 233, 235).
85. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem* és *oldaltöredékek*, Közép-Gallia (9. kép 3)
- Ltsz: 95.7.5265, 5266, 5452, 5162, 5166, 5449.
- Lelőhely: A/6 szelvény, 10. objektum és A/9 szelvény teljes felületének bontásából ISAF 40–25 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos rétegből, 126. objektum ISAF 5–25 cm között.
- Agyag: rózsaszín. Bevonat: narancsvörös, fényes felületű, sűrű korongolás nyomokkal. Átmérő: kb. 15,3 cm.
- Forma: OSWALD–PRYCE, 1920, Plate LI.11; WALKÉ 1965, Tafel 34.17, 115; RUPRECHTSBERGER 1980, G4.4, 90–91; RAUCHENWALD 1996, N. 239, 146, Tafel 23. 239, 147.
- Keltezés: 2. század első–második harmada.
86. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem* és nem illeszthető *oldaltöredékek*, Közép-Gallia (9. kép 4)
- Ltsz: 95.7.5192, 5196.
- Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.
- Agyag: téglavörös. Bevonat: narancsvörös, fényes felületű, sűrű korongolás nyomokkal. Átmérő: kb. 13 cm.
- Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G4.6, 92–93; RAUCHENWALD 1996, N. 237, 146, Tafel 22. 237, 147; KANDLER–ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.12, 150–151.
- Keltezés: Hadrianus vagy későbbi.
87. Drag 33 (Bet-Delor 036), részben illeszkedő *perem* és *oldaltöredékek*, Közép-Gallia (9. kép 5)
- Ltsz: 95.7.669, 670, 5450, 5387, 5168, 5190.
- Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között és 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos rétegből, valamint A/6 és II/4 szelvény ISAF 50–30 cm között.
- Agyag: téglavörös. Bevonat: barnászöld, közepesen fényes. Átmérő: kb. 16,6 cm.
- Forma: OSWALD–PRYCE 1920, Plate LI.11; GABLER 1976, N. 49, 40, Abb. 16.4, 69; RUPRECHTSBERGER 1980, G4.4, 90–91; RAUCHENWALD 1996, N. 238, 146, Tafel 23. 238, 147; KANDLER–ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.10, 150–151.
- Keltezés: Domitianus/Traianus–2. század első fele.
88. Drag 33 (Bet-Delor 036), nem illeszthető *peremtöredékek*, Közép-Gallia (9. kép 6)
- Ltsz: 95.7.5264, 5381.
- Lelőhely: 11/B szelvény és A/9 szelvény, 76. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 11 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.9, 150–151.

Keltezés: 2. század.

89. Drag 33, *peremtöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5335.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

90. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem*, Közép-Gallia (9. kép 7)
Ltsz: 95.7.5183.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: narancsosvörös, közepesen fényes, helyenként vékony, kopott. Átmérő: kb. 13,1 cm.

Forma: GABLER 1976, N. 50–52, 40, Abb. 16.5, 69.

Keltezés: 2. század közepe.

91. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem*, Közép-Gallia (9. kép 8)
Ltsz: 95.7.5182.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: sárgás. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Megjegyzés: Másodlagosan feketére színeződött.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G4.3, 92–93; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.12, 150–151.

Keltezés: Hadrianus vagy későbbi.

92. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem*, Közép-Gallia (9. kép 12)
Ltsz: 95.7.5252.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: rózsaszínes. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

93. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem*, Közép-Gallia (9. kép 9)
Ltsz: 95.7.5204, 5197.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Forma: RAUCHENWALD 1996, N. 233, 146, Tafel 22. 233, 145.

Keltezés: 2. század.

94. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem*, Közép-Gallia (9. kép 11)
Ltsz: 95.7.5202.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

Forma: GABLER 1976, N. 49, 40, Abb. 16.4, 69; RAUCHENWALD 1996, N. 238, 146, Tafel 23. 238, 147.

Keltezés: 2. század közepe.

95. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem*, Közép-Gallia (9. kép 10)
Ltsz: 95.7.5388.

Lelőhely: K/1 és 4 szelvény, 194. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: barnászürke, közepesen fényes. Átmérő: kb. 10,8 cm.

Forma: WATKE 1965, Tafel 34.20, 122; RUPRECHTSBERGER 1980, G4.2, 90–91; RAUCHENWALD 1996, N. 236, 146, Tafel 23. 236, 147; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.5, 150–151.

Keltezés: Hadrianus vagy későbbi.

96. Drag 33 (Bet-Delor 036), *peremtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 1)
Ltsz: 95.7.5193.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 11.

Keltezés: 2. század.

97. Drag 33 (Bet-Delor 036), *peremtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 2)
Ltsz: 95.7.5411.

Lelőhely: J/1–4 szelvény bontásából.

Agyag: téglaszín, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 14,1.

Forma: RAUCHENWALD 1996, N. 233, 146, Tafel 22. 233, 145.

Keltezés: 2. század első fele.

98. Drag 33 (Bet-Delor 036), *peremtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 3)
Ltsz: 95.7.5373.

Lelőhely: A/6 és II/7 szelvény, „A” felület bontásából ISAF 25–10 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 13 cm.

Forma: RAUCHENWALD 1996, N. 233, 146, Tafel 22. 233, 145.

Keltezés: 2. század.

99. Drag 33 (Bet-Delor 036), *peremtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 4)
Ltsz: 95.7.5367.

Lelőhely: γ/7 szelvény, 198. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 12,8 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.12?, 150–151.

Keltezés: 2. század.

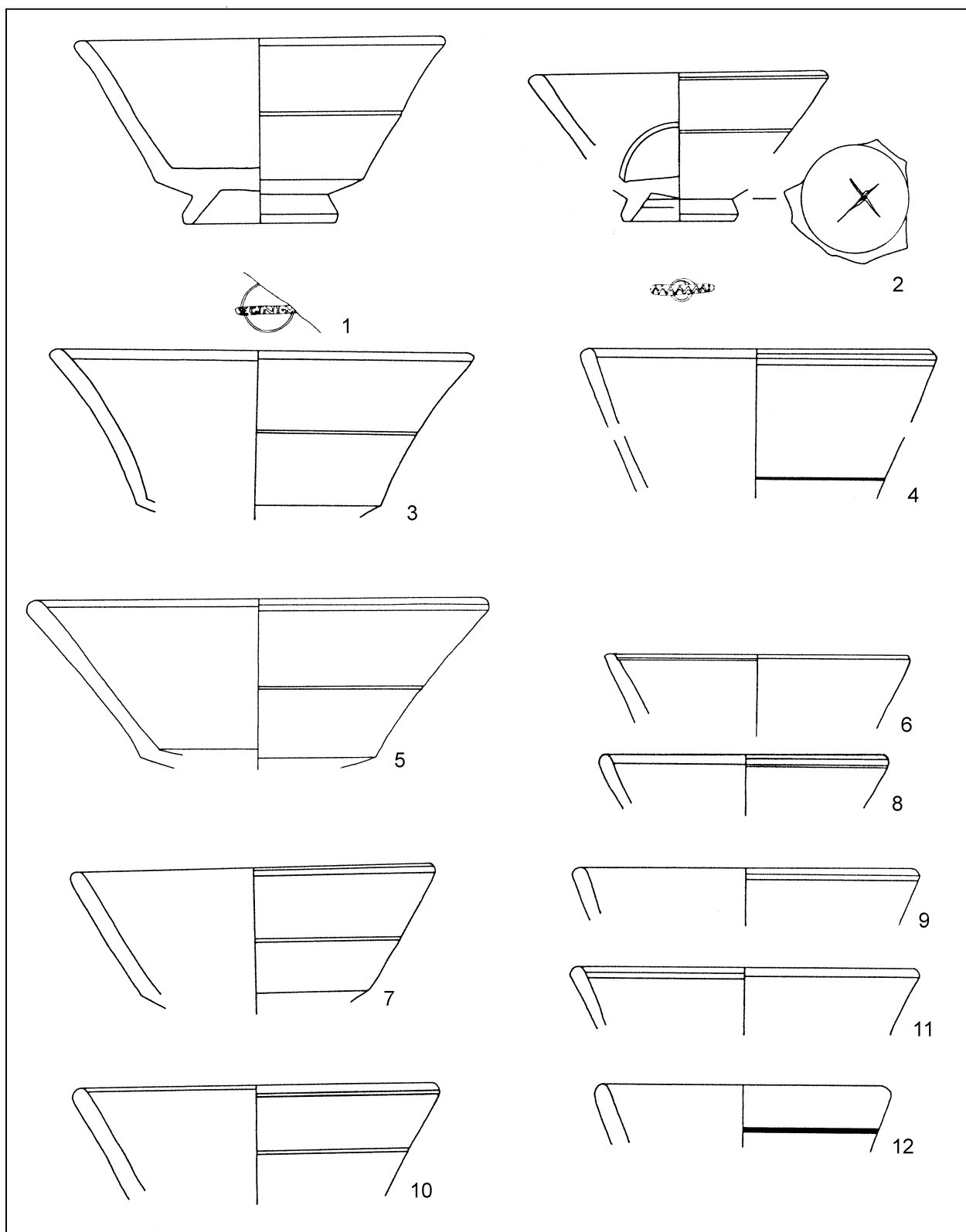
100. Drag 33 (Bet-Delor 036), *perem* és nem illeszthető oldaltöredékek, Közép-Gallia (10. kép 5)
Ltsz: 95.7.5188, 5446, 5169.

Lelőhely: A/6 szelvény keleti feléből, ISAF 70–50 cm között. A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

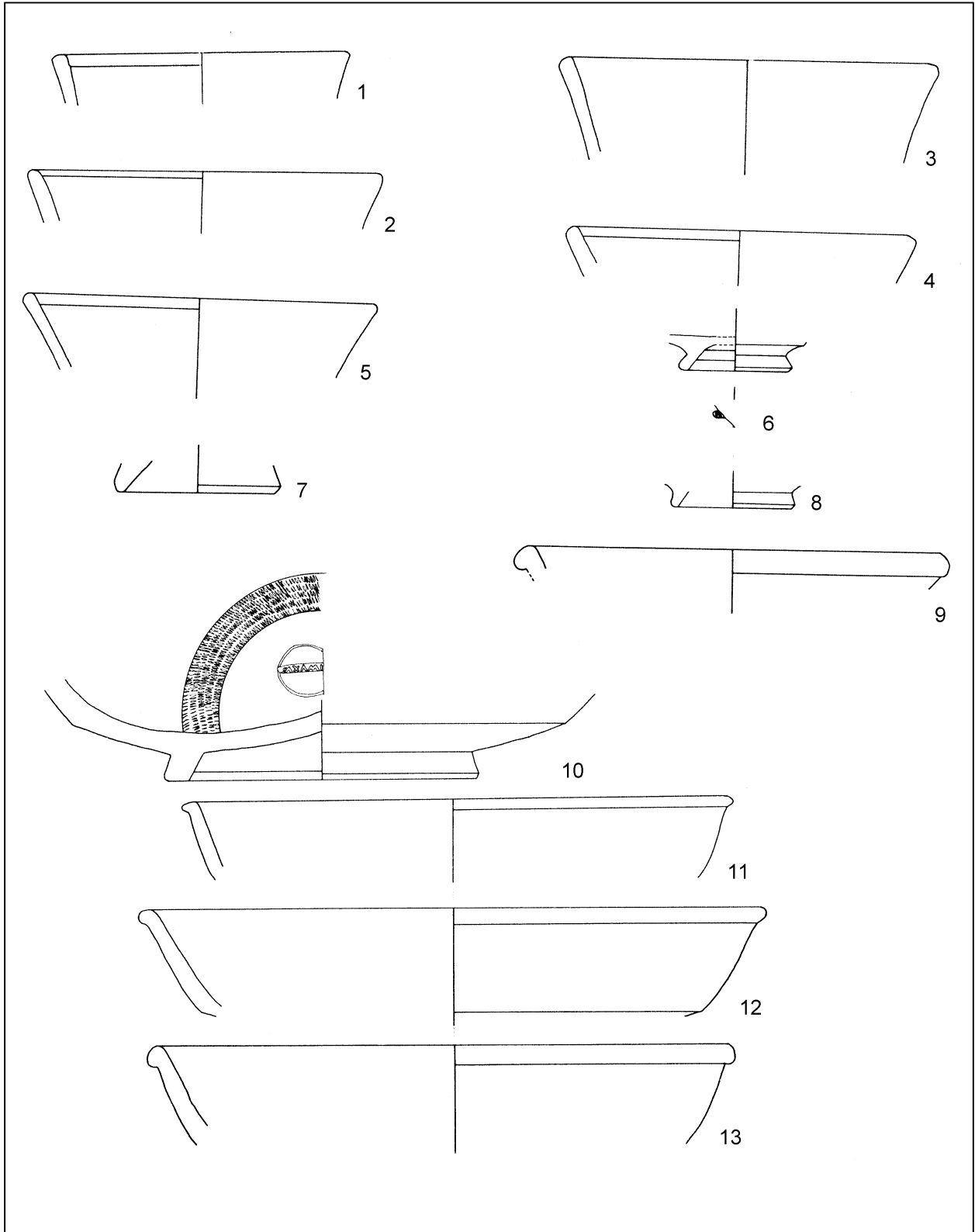
Agyag: téglavörös. Bevonat: narancsosvörös, fényes felületű, sűrű korongolás nyomokkal. Átmérő: kb. 13 cm.

Forma: WATKE 1965, Tafel 34.17, 116.

Keltezés: 2. század

9. kép. 1-12: Közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2
 Fig. 9. 1-12: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

10. kép. 1-13: Közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2
 Fig. 10. 1-13: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

101. Drag 33 (Bet-Delor 036), *aljtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 6; 19. kép 2)

Ltsz: 95.7.5181.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes. Átmérő: kb. 4,2 cm.

Névbélyeg: [--]I?

Forma: WALKER 1965, N. 38.17.

Keltezés: 2. század.

102. Drag 33 (Bet-Delor 35–36), *aljtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 7)

Ltsz: 95.7.5383.

Lelőhely: A/3 szelvény, 9. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsvörös, fényes.

103. Drag 33 (Bet-Delor 036), *aljtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 8)

Ltsz: 95.7.675.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF +10–5 cm között.

Agyag: barnászöld. Bevonat: narancsvörös, fényes. Átmérő: kb. 4,2 cm.

Keltezés: 2. század.

104. Drag 33, vékonyfalú *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.679.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF +10–5 cm között.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

105. Drag 33 (Bet-Delor 036), *oldaltöredékek*, Közép-Gallia Ltsz: 95.7.5162, 5449.

Agyag: rózsaszín. Bevonat: narancsvörös, fényes felületű, sűrű korongolás nyomokkal.

Keltezés: 2. század.

106. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5229.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

Keltezés: 2. század.

107. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5259.

Lelőhely: A/9 és A/3 szelvények, 11. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

108. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5211.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum északi szélén ISAF 20 cm és ISAA kb. 40 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos betöltésből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

109. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5441.

Lelőhely: A/3 és I/7 szelvények nyugati határán ISAF 10–0 cm között, a 11. objektum belső rétege sötétszürkés, barna, tömör, agyagos betöltéséből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

110. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5191.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

111. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5201.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

112. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5191.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: barnászöld, fényes.

113. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.692.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

114. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5203.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsvörös, fényes.

115. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.674.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, fényes.

116. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5198.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

117. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5205.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

118. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5229.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

Keltezés: 2. század.

119. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5185.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes.

120. Curle 23? *peremtöredék*, Közép-Gallia (10. kép 9)

Ltsz: 95.7.5363.

Lelőhely: VIII/6–7 szelvény ISAF 20–0 cm között.

Agyag: narancsvörös. Bevonat: narancsvörös, fényes. Átmérő: kb. 16 cm.

121. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *oldaltöredék* Lezoux? (10. kép 10; 19. kép 7)

Ltsz: 95.7.5477.

Lelőhely: A/6 szelvény, 10. objektum déli felén ISAA 0–480 cm között.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, fényes.

Névbélyeg: SAXAMI [M(anu)]; További bélyegtípusaihoz lásd: FINÁLY 1906, N. 135a-b, 99; OSWALD 1931, 283; OSWALD 1933, 283–284; JUHÁSZ 1935, N. 278, 152, Tafel XLVIII. 278 (Drag 33-on); BULAT 1958, Nr. 63, 82, Sl. 4. 63; WÄLKE 1965, N. 338, 129, Tafel 44.338; BRUCKNER 1981, T. 14.6=T 2.74; VAMOS 2002b, 46. kép. 15, 25. Feltehetően ugyanez a mesterbélyeg szerepel a Matrica, Déli temető 87. sírjában előkerült Drag 18/31-es edényen is (TOPÁL 1981, Grave 87.4, 37, 84–85, Pl. XXX. 87.4; INSTRUMENTA, N. 212, 138–139, Kat. Nr. 212A, 139, ott a rosszul benyomott bélyegen világosan látszik a jellegzetes „am”, mely minden pecsétlőjén megtalálható valamint az, hogy a bélyeg kezdetének a lezárása eltér a bélyeg végének lezárásától, és valószínűleg egy betű lemaradt, világosan kivehető az [S]axami bélyegen az „a” betűhöz közel álló „s” betű felső szélé, így a korábban leírt, egyébként hapax legomenonnak számító, Axami ? m(anu) bélyeget Saxami ? m(anu)-ra kell javítanunk. Az összes bélyeg egyet kivéve Drag 18/31-es formán.

Keltezés: Antoninus kor.

122. Drag 18 (Bet-Delor 058), *perem*, Közép-Gallia (10. kép 11)

Ltsz: 95.7.5472.

Lelőhely: A/6 szelvény, 10. objektum déli felén ISAA 0–480 cm között.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsvörös, fényes.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G10.8, 102–103.

Keltezés: 2. század.

123. Drag 18 (Bet-Delor 058), *perem*, Közép-Gallia (10. kép 12)

Ltsz: 95.7.5454.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületének bontásából ISAF 40–25 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos rétegből.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 23 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G8.2, 98–99; CAR-NUNTUM 86–87, N. 78, 212, Tafel 5.78, 233; RAUCHENWALD 1996, N. 174, 130, Tafel 15. 174, 131; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, N. 8, 146, Tafel 17.8, 147.

Keltezés: 2. század.

124. Drag 18 (Bet-Delor 058), *peremtöredék*, Közép-Gallia (11. kép 2)

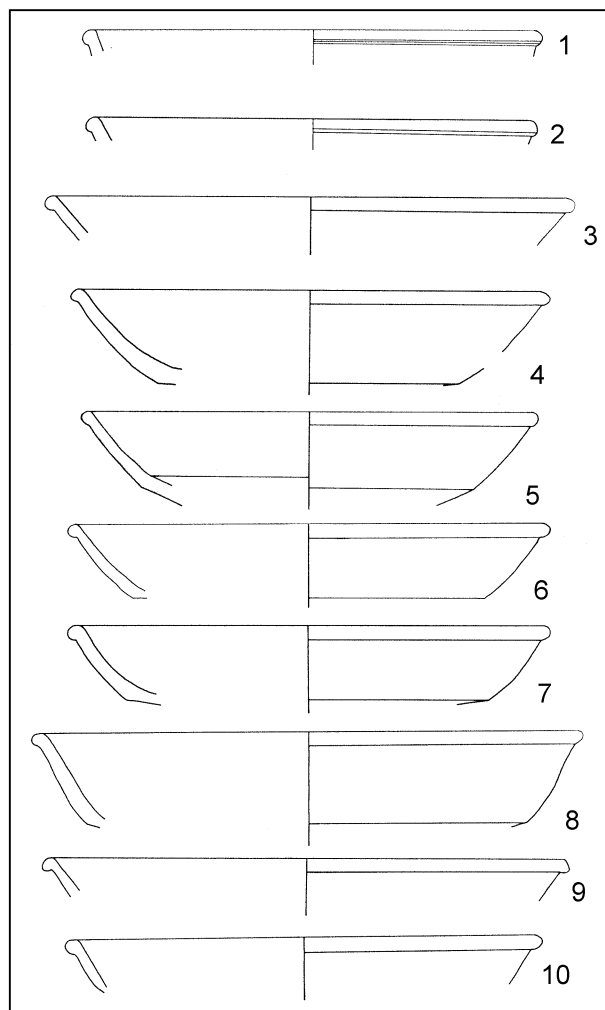
Ltsz: 95.7.5474.

Lelőhely: A/6 szelvény, 10. objektum déli felén, ISAA 0–480 cm között.

Agyag: sötétvörös, fehér szemcsés. Bevonat: narancsvörös, fényes. Átmérő: kb. 17,4 cm.

Forma: RAUCHENWALD 1996, N. 171, 128, Tafel 14. 171, 129.

Keltezés: 2. század.

11. kép. 1–10: Közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 4

Fig. 11. 1–10: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 4

125. Drag 18 ?, *peremtöredék*, Közép-Gallia (11. kép 1)
Ltsz: 95.7.5261.

Lelőhely: A/6 és 9 szelvény bontásából.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, fényes.

Forma: RAUCHENWALD 1996, N. 170, 128, Tafel 14. 170, 129.

Keltezés: 2. század.

126. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *perem* és nem illeszthető *oldaltöredékek*, Közép-Gallia (11. kép 5)

Ltsz: 95.7.5155, 5186, 676, 5236, 5240, 5177.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 15–5 cm között és A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között és ISAA 40–20 cm között, barnás, szürkés, agyagos, tömör rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes, BET-VERTET 1986, 2. századi produkció, 139. Átmérő: kb. 27 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G7.1, 97–98; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 18.1, 148–149.

Keltezés: 2. század első fele.

127. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *perem*, Közép-Gallia (11. kép 6)

Ltsz: 95.7.5301.

Lelőhely: IX/4, 7 szelvény, 159/A objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs, fehér szemcsés. Bevonat: narancsosvörös. Átmérő: kb. 20 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G8.5, 98–99; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.7, 146–147.

Keltezés: 2. század.

128. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *perem*, Közép-Gallia (11. kép 7)

Ltsz: 95.7.5288.

Lelőhely: 118. objektum.

Agyag: vörös, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 20,2 cm.

Forma: GABLER 1976, N. 54, 40, Abb. 16.7, 69; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.3, 146–147.

Keltezés: Antoninus kor.

129. Drag 18/31 (Bet-Delor 054), *perem*, Közép-Gallia (11. kép 8)

Ltsz: 95.7.5150, 5327.

Lelőhely: A/9 szelvény nyugati felének bontásából, ISAF 15–5 cm között, köves, barnásszürke, agyagos, tömött rétegből. II/7 szelvény teljes felület bontása után ISAF kb. 50–25 cm között barnásszürke, szemcsés, kevert rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 20 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G8.7, 98–99; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.3, 146–147.

Keltezés: 2. század.

130. Drag 18/31 (Bet-Delor 058/058P), *perem*, Közép-Gallia (11. kép 9)

Ltsz: 95.7.5345.

Lelőhely: VII/4 szelvény, 12. objektum ISAA 20–40 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos betöltésből.

Agyag: vörös. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 22 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G9.8, 100–101.

Keltezés: 2. század.

131. Drag 18/31 (Bet-Delor 56–58), *perem*, Közép-Gallia (11. kép 10)

Ltsz: 95.7.5159.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: sárgászöld. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 19,8 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G10.2, 102–103; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, N. 5, 146, Tafel 17.5, 147.

Keltezés: 2. század.

132. Drag 18/31, *perem*, Közép-Gallia (12. kép 9)

Ltsz: 95.7.5249.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: téglaszínű fehér szemcsés. Bevonat: barnászöld, fényes. Átmérő: kb. 18,8 cm.

Keltezés: 2. század.

133. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *peremtöredék*. Közép-Gallia (11. kép 3)

Ltsz: 95.7.5238.

Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAA 40–20 cm között, barnás, szürkés, agyagos, tömör rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 21,1 cm.

Keltezés: 2. század.

134. Drag 18/31 (Bet-Delor 054), részben illeszthető *perem-* és *oldaltöredékek*, Közép-Gallia (11. kép 4)

Ltsz: 95.7. 5165, 5374, 5448, 5451, 5199, 665.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről ISAF 10–5 cm és 40–25 cm között, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, és A/6 és II/7 szelvény „A” felület bontásából ISAF 25–10 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos rétegből.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 20 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G8.8, 100–101; RAUCHENWALD 1996, N. 177, 130, Tafel 15. 177, 131; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.3, 146–147.

Keltezés: 2. század.

135. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), részben illeszthető *perem-* és *oldaltöredékek*. Közép-Gallia (12. kép 6)

Ltsz: 95.7.5227, 5214, 5218, 5213, 5217, 5237, 5234, 5219, 5170, 5212, 5230, 666.

Lelőhely: II/7 szelvény és A/9 szelvény 126. objektum ISAF 5–25 cm között és ISAA kb. 40 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos betöltésből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 17,4 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.1, 146–147.

Keltezés: 2. század.

136. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *peremtöredék*, Közép-Gallia (12. kép 7)

Ltsz: 95.7.5400.

Lelőhely: VIII/9 szelvény bontásából.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, fényes.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.7 ?, 146–147.

Keltezés: 2. század.

137. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *peremtöredék*, Közép-Gallia (12. kép 8)

Ltsz: 97.5.5412.

Lelőhely: X/3 szelvény, ISAF 40–0 cm között.

Agyag: rózsaszínes, csillámos szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Forma: RAUCHENWALD 1996, N. 173, 130, Tafel 14, 173; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 18.1, 148–149.

Megjegyzés: Nem illeszthető, de hozzátartozik a VAMOS 2002b, N. 181-hez (Priscus).

Keltezés: 170–200 (GABLER-KOCZTUR 1976, 71).

138. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *alj*, Közép-Gallia (12. kép 10)

Ltsz: 95.7.5445.

Lelőhely: A/6 szelvény keleti feléből, ISAF 70–50 cm között.

Agyag: barnászvörös, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: kb. 9 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G12.6, 106–107; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 18.5, 148–149.

Keltezés: 2. század.

139. Drag 18 (Bet-Delor 054), *profil*, Közép-Gallia (13. kép 1)

Ltsz: 95.7.5291, 5293, 5470, 5471.

Lelőhely: A/6 szelvény, 10. objektum déli felén ISAA 0–480 cm között, valamint II/7 és III/1 szelvények, 118. objektum keleti fele ISAF kb. 20–40 cm között, sötétszürke, agyagos, agyagpettyekkel szórt rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsvörös, fényes. Átmérő: kb. 18,2 cm.

Instrumenta domestica: az edényalj külső felületén: VIVI.

Forma: OSWALD-PRYCE 1920, Plate XLVI.2; WALKER 1965, Tafel 36.2, 119; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.8, 146–147.

Keltezés: 2. század első fele.

140. Drag 31 (Bet-Delor 054), *perem*, Közép-Gallia (10. kép 13)

Ltsz: 95.7.5221.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsvörös, fényes felületű.

Forma: GABLER 1976, N.10–12, 39, Abb. 15.10, 68.

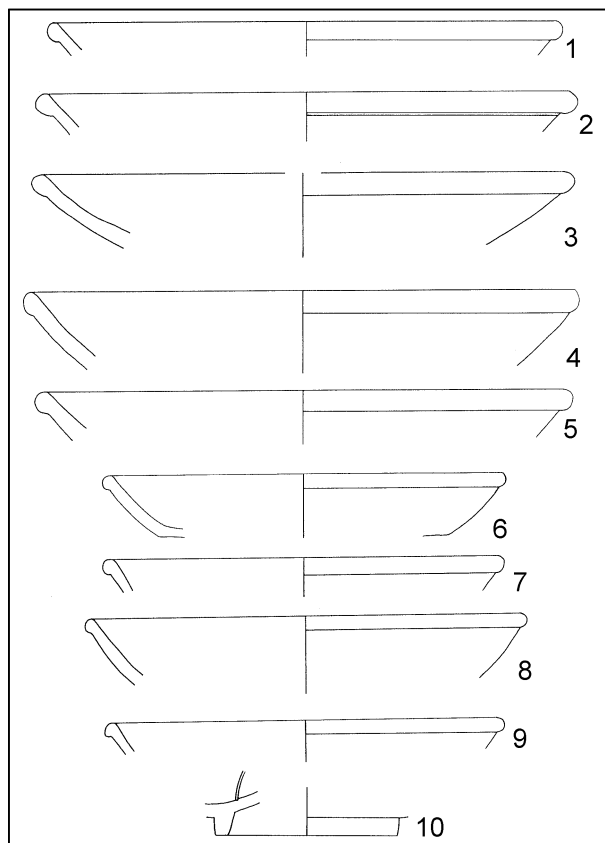
Keltezés: 2. század második fele.

141. Drag 31 (Bet-Delor 054), *perem* és nem illeszthető *oldaltöredék*, Közép-Gallia (13. kép 2)

Ltsz: 95.7.678, 5420.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF +10–5 cm között és Γ/5 szelvény, 29. objektum valamint A/3 szelvény, 9. objektum.

Agyag: tégl. Bevonat: narancsvörös, fényes felületű.

12. kép. 1–10: Közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 4

Fig. 12. 1–10: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 4

Forma: OSWALD-PRYCE 1920, Plate XLVI. 4; CARNUNTUM 86–87, N. 76, 212, Tafel 5.76, 233.

Keltezés: 2. század.

142. Drag 31 (Bet-Delor 054), nem illeszthető *perem* és *alj*, Közép-Gallia (13. kép 3)

Ltsz: 95.7.671, 5184.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületéről, ISAF 10–5 cm között. A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: narancsvörös, fényes.

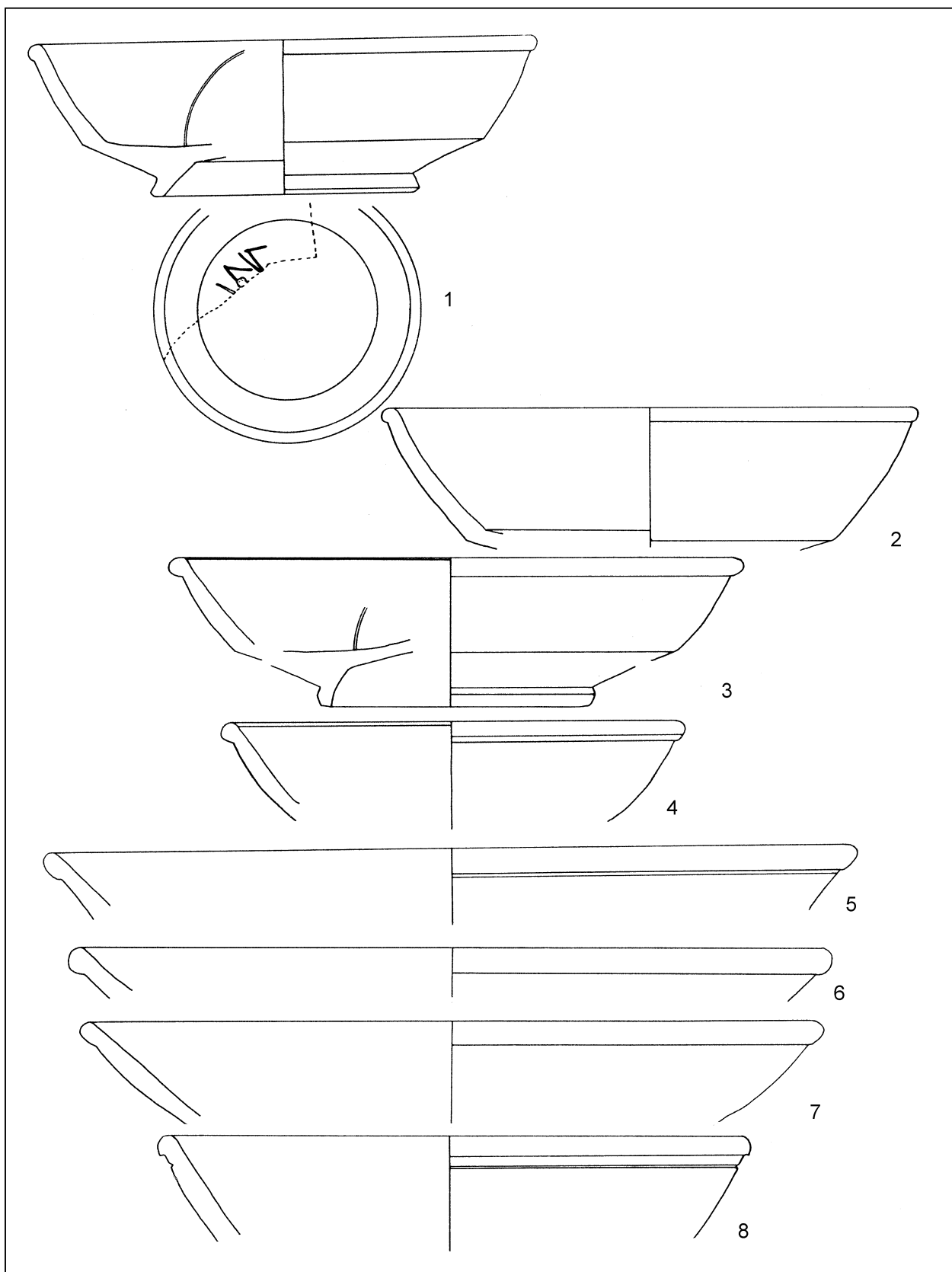
Forma: OSWALD-PRYCE 1920, Plate XLVI. 4; RUPRECHTSBERGER 1980, G6.6, 96–97; CARNUNTUM 86–87, N. 80, 212, Tafel 5.80, 233; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 17.7, 146–147.

Keltezés: 2. század közepe.

143. Drag 31 (Bet-Delor 054/056), két illeszthető *perem* és egy nem illeszthető *oldaltöredék*, Közép-Gallia (13. kép 4)

Ltsz: 95.7.5207, 5208, 5164.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum északi szélén ISAF 20 cm és ISAA kb. 40 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos betöltésből. Lelőhely: A/9 szelvény, 126. objektum ISAF 5–25 cm között, barnásszürke, sötét, agyagos rétegből.

13. kép. 1-4: Közép-galliai; 5-8: rheinzaberni sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2
 Fig. 13. 1-4: Central-Gaulish Samian ware; 5-8: ware from Rheinzabern, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: kb. 16,6 cm.

Forma: OSWALD-PRYCE 1920, Plate XLVII. 6

Keltezés: 2. század.

144. Drag 18/31 (Bet-Delor 056?), *oldaltöredék*, Közép-Gallia (14. kép 5)

Ltsz: 95.7.5434.

Lelőhely: Γ/9 és A/3 szelvények, II. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Grafitto: VI[--].

Keltezés: 2. század.

145. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 97.5.5297.

Agyag: barnásvörös, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

146. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 97.5.5464.

Lelőhely: A/6 és II/7 szelvény.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, fényes.

147. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 97.5.5260.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: vörös, fényes.

148. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5455.

Lelőhely: A/9 szelvény teljes felületének bontásából ISAF 40–25 cm között, barnásszürke, tömör, agyagos rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

149. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5151.

Lelőhely: A/9 szelvény nyugati felének bontásából, ISAF 15–5 cm között, köves, barnásszürke, agyagos, tömött rétegből.

Agyag: sárgásbarna. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

150. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5287.

Lelőhely: A/3 szelvény, 9. objektum.

Agyag: vörös. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

Keltezés: 2. század.

151. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5356.

Lelőhely: i/1.4 szelvény, 197. objektum ISAF 4 cm.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

152. Drag 18/31, nem illeszthető *oldaltöredékek*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5473, 5441, 5442.

Lelőhely: A/3 és I/7 szelvények nyugati határán ISAF 10–0 cm között, a 11. objektum belső rétege sötétszürkés, barna, tömör, agyagos betöltéséből, valamint A/6 szelvény, 10. objektum déli felén ISAA 0–480 cm között.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

153. Drag 18/31, nem illeszthető *oldaltöredékek*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5441, 5473, 5442.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

154. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: 95.7.5230.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

Rheinzaberni sigillaták

155. Drag 33, *oldaltöredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5272.

Lelőhely: V/3 szelvény.

Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsosvörös, közepesen fényes.

156. Drag 18/31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern (12. kép 1)

Ltsz: –

Lelőhely: i/1.4 szelvény, 197. objektum ISAF 4 cm.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként repedezett. Átmérő: kb. 25,6 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 26.10, 164–165.

Keltezés: 2. század második fele.

157. Drag 18/31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern (12. kép 2)

Ltsz: 95.7.5312.

Lelőhely: XI/3 szelvény keleti fele ISAF 30–0 cm között, B-52 szelvény.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként repedezett, vékony. Átmérő: kb. 27 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 26.10, 164–165.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

158. Drag 18/31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern (12. kép 3)

Ltsz: 95.7.5354.

Agyag: sárgás. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott. Átmérő: kb. 30 cm.

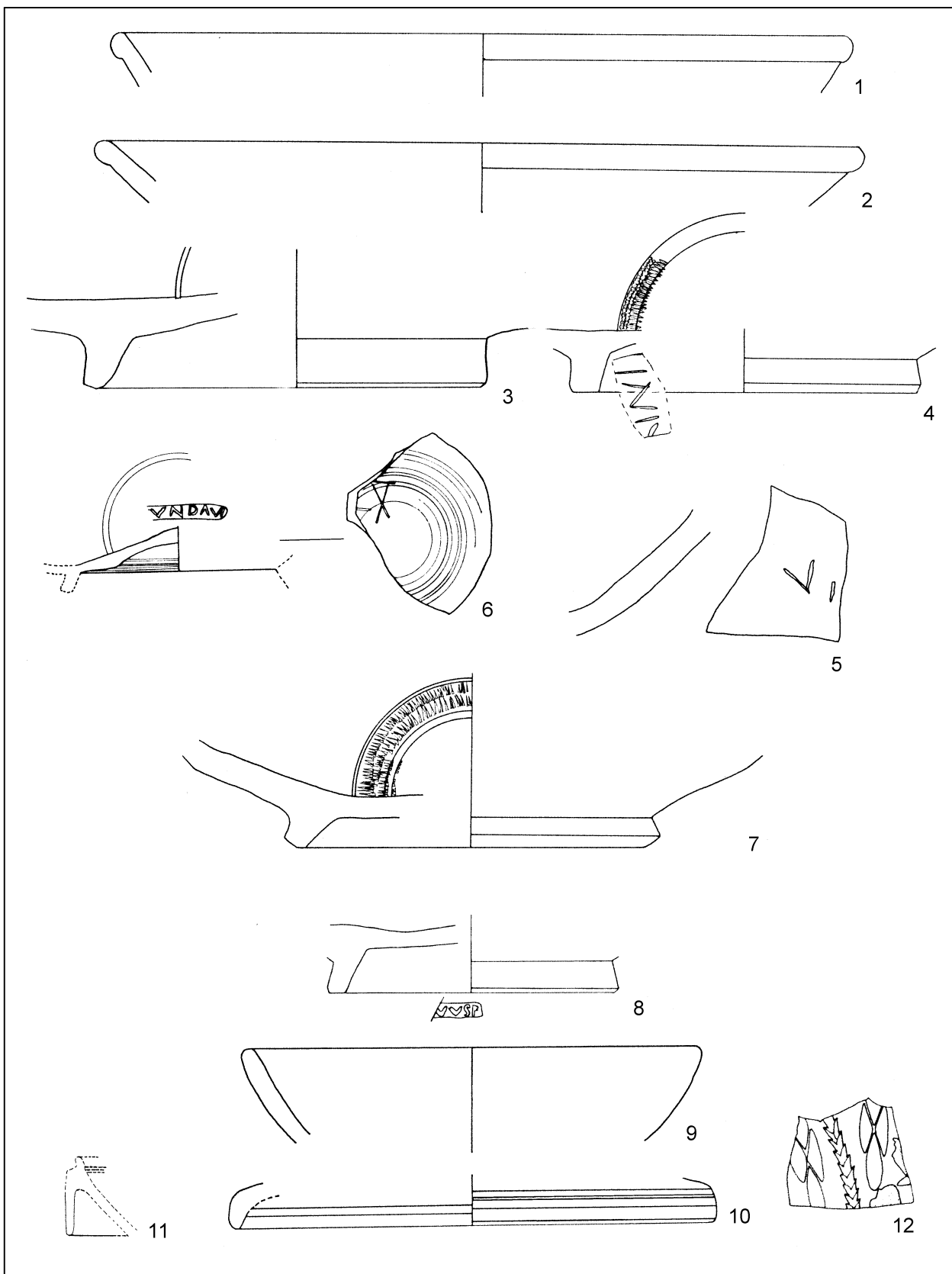
Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G11.3, 104–105; RAUCHENWALD 1996, N. 180, 130; Tafel 16. 180, 133.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

159. Drag 18/31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern (12. kép 4)

Ltsz: 95.7.5277.

Lelőhely: XI/6 szelvény.

14. kép. 1-12: Rheinzaberni sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2

Fig. 14. 1-12: Ware from Rheinzabern, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

Agyag: sárgás. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott. Átmérő: kb. 27,6 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G11.3, 104–105; RAUCHENWALD 1996, N. 180, 130; Tafel 16, 180, 133; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.5, 160–161.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

160. Drag 18/31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern (12. kép 5)
Ltsz: 95.7.5425.

Lelőhely: L/8 és XI/2 szelvény, 193. objektum.

Agyag: sárgás. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott. Átmérő: kb. 26,8 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G11.3, 104–105; RAUCHENWALD 1996, N. 180, 130; Tafel 16, 180, 133; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.4, 160–161.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

161. Drag 18/31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern (13. kép 5)
Ltsz: 95.7.5351.

Lelőhely: i/1.4 szelvény, 197. objektum ISAF 4 cm.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes. Átmérő: kb. 28,8 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G11.3, 104–105; RAUCHENWALD 1996, N. 180, 130; Tafel 16, 180, 133; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.1, 160–161.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

162. Drag 18/31 (Lud. Sb) *perem*, Rheinzabern (13. kép 6)
Ltsz: 95.7.5421.

Lelőhely: 136. objektum.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes, helyenként repedezett. Átmérő: 27,4 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G11.3, 104–105; RAUCHENWALD 1996, N. 180, 130; Tafel 16, 180, 133; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.4, 160–161.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

163. Drag 31 (Lud. Sb) *perem*, Rheinzabern (13. kép 7)
Ltsz: 95.7.5390.

Lelőhely: XI/3 szelvény keleti fele, ISAF 30–0 cm között.

Agyag: sárgás. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott. Átmérő: 26,8 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G11.3, 104–105; RAUCHENWALD 1996, N. 180, 130; Tafel 16, 180, 133; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.2, 160–161.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

164. Drag 31 (Lud. Sb), *perem* és nem összeilleszthető *oldaltöredék*, Rheinzabern (13. kép 8)
Ltsz: 95.7.5389, 5337.

Lelőhely: K/1 és 4 szelvény, 194. objektum, valamint M/4 szelvény északi fele, a 193. objektumtól északra, ISAF 20–10 cm közötti barnásszürke, agyagos, tömör rétegből.

Agyag: Barnás rózsaszín. Bevonat: barnásvörös, helyenként lekopva, közepesen fényes. Átmérő: kb. 24,4 cm.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G10.1, 102–103; HEILIGMANN-BATSCH 1997, Tafel 27.3, 133, Tafel 27.3.

Keltezés: 2. század–3. század első fele.

Megjegyzés: A *perem* élesen vágott és a formázófa hibájából a *perem* alatt árok fut végig az edény külső felületén.

165. Drag 31, *perem*, Rheinzabern (14. kép 1)

Ltsz: 95.7.5314.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként repedezett.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.5, 160–161.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

166. Drag 31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern (14. kép 2)

Ltsz: 95.7.5459.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként repedezett. Átmérő: kb. 26,7 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.2, 160–161.

167. Drag 18/31, *alj*, Rheinzabern (14. kép 3)

Ltsz: 95.7.5225.

Lelőhely: II/7 szelvény, 126. objektum.

Agyag: narancsos, puha. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott. Átmérő: kb. 14 cm.

Keltezés: 2. század második fele–3. század.

168. Drag 18/31R, *alj*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5302.

Lelőhely: IV/3 szelvény, 159/a objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott. Átmérő: nem kiszerezhető.

169. Drag 18/31R, nem illeszthető *aljtöredékek*, Rheinzabern (14. kép 4)

Ltsz: 95.7.5460, 5415.

Lelőhely: XI/3.6 szelvény, 194. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes. Átmérő: kb. 12 cm.

Instrumenta domestica: INIV?[--]

170. Drag 31 (Lud. Sb), *aljtöredék*, Rheinzabern (14. kép 6; 19. kép 8)

Ltsz: 95.7.5394.

Lelőhely: VII/2(3) szelvény ISAF 30–15 cm között, újkori kevert rétegből.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Névbélyeg: [–]VNDAVI; [S]ecundavi, VISY 1988, Abb. 5.19, 130. További bélyeg típusaihoz: DE SCHOETRON 1956, 25; HOFMANN, Pl. XVI. 249, 29; OSWALD 1983, 287; LUIK 1996, N. 515–516, 278, Tafel 151, 515–516.

Instrumenta domestica: az edényalj külső felületén: – X. Forma: OSWALD-PRYCE 1920, Plate XLVI.2 (?).

Megjegyzés: Esztergasablon (Drehschablon) használatának nyomai (CZYSZ 1982, Abb. 22–23, 311).

Keltezés: 150–190 (OSWALD 1983, 287) illetve 170/180–210 (LUIK 1996, 278).

171. Drag 31R (Lud. Sb) *alj*, Rheinzabern (14. kép 7)

Ltsz: 95.7.5299.

Lelőhely: IV/3 és F/1 szelvények, 159/g objektum.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes, helyenként repedezett. Átmérő: 13 cm.

Forma: LUIK 1996, Tafel 182.5.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

172. Drag 18/31 *altötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5406.

Agyag: rózsaszínes narancssárga. Bevonat: barnásvörös. Átmérő: nem kiszerezhető.

173. Drag 18/31, *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5311.

Lelőhely: L/6 szelvény bontásából.

Agyag: narancsos, puha. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott.

174. Drag 18/31, *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5250.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: narancsos, puha. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott.

175. Drag 18/31, *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5273.

Lelőhely: M/4 szelvény.

Agyag: narancsos, puha. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott.

176. Drag 18/31, *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5338, 5339.

Lelőhely: I/2 szelvény bontásából.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként repedezett.

177. Drag 18/31, *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5314.

Agyag: rózsaszínes, fehér (meszes) szemcsés. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes. Átmérő: kb. 25,8 cm.

Keltezés: 2. század második fele–233.

178. Drag 18/31, *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5280.

Lelőhely: L/8 szelvény.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott.

179. Drag 18/31 *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5364.

Lelőhely: γ /7 szelvény, 198. objektum.

Agyag: narancsos rózsaszín. Bevonat: barnásvörös.

180. Drag 18/31 *oldaltötredék*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5332.

Lelőhely: IX/17 szelvényből.

Agyag: narancsos rózsaszín. Bevonat: barnásvörös.

181. Drag 18/31 ?, nem illeszthető *oldaltötredékek*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5281, 5427.

Lelőhely: L/8 és XI/2 szelvény, 193. objektum.

Agyag: rózsaszínes narancssárga. Bevonat: barnásvörös, fényes.

182. Niederbieber 1c, nem illeszthető *oldaltötredékek*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5424, 5241.

Lelőhely: XI/3 szelvény keleti fele, ISAF 30–0 cm között valamint VIII/8 szelvény, 187. objektum.

Agyag: sárgás. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes.

183. Drag 32, *alj*, Rheinzabern (14. kép 8; 19. kép 9)

Ltsz: 95.1.5242.

Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: narancsosvörös, fényes. Átmérő: 10,2 cm.

Névbélyeg: [Regi]NUS F(ecit), azonos bélyeg LUIK 1996, N. 453, 275, Tafel 150.453. További bélyeg típusaihoz: HOFMANN, N. 234.1–22, 35, Pl. 234.1–22, 29; WALKE 1965, N. 311, 313–314, 128, Tafel 311, 313, 314; LUIK 1996, N. 449–471, 275–276.

Keltezés: 140/150–170/180.

184. Drag 32 (Lud. Tp), *peremtötredék*, Rheinzabern (14. kép 9)

Ltsz: 95.7.5365.

Lelőhely: γ /7 szelvény, 198. objektum.

Agyag: narancsos. Bevonat: barnásvörös, helyenként kopott.

Forma: GAUBATZ–SATTLER 1999, Tafel 23.3, 452, Tafel 23.3.

185. Drag 32, nem illeszthető *oldaltötredékek*, Rheinzabern

Ltsz: 95.7.5360, 5361.

Lelőhely: J/1.4 szelvény, 198. objektum.

Agyag: narancs. Bevonat: barnásvörös.

Keltezés: 2. század második fele.

186. Drag 38, *gallértötredék*, Rheinzabern (14. kép 10)

Ltsz: 95.7. 5355.

Lelőhely: i/1.4 szelvény, 197. objektum ISAF 4 cm.

Agyag: rózsaszínes narancssárga. Bevonat: barnásvörös, fényes. Átmérő: kb. 17 cm.

187. Drag 45, *gallértötredék*, Rheinzabern (14. kép 11)

Ltsz: 95.7.5409.

Lelőhely: 198. objektum.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes, helyenként repedezett.

188. Drag 54 (Lud. VSd), *oldaltötredék*, Rheinzabern (14. kép 12)

Ltsz: 95.7.5318.

Lelőhely: 45.10; 45.15; 40.10; 40.15 koordináták között, sárga felületből.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat: barnásvörös, fényes.

189. Drag 54, *oldaltötredék*, Rheinzabern?

Ltsz: 95.7.5392.

Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, helyenként elvékonyodó, közepesen fényes.

190. Drag 38, *oldaltöredék*, Rheinzabern
Ltsz: 95.7.5251.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, helyenként kopott.

191. Drag 52, *perem*, Rheinzabern (15. kép 5)
Ltsz: 95.7.5469.

Lelőhely: XV/5, 159/m szelvény.

Agyag: narancs sárga, puha. Bevonat: barnásvörös, vékony, helyenként kopott, közepesen fényes. Átmérő: kb. 14 cm.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

Rheinzabern/Westerndorfi sigillaták

192. Drag 33 (Lud. Ba), *perem*, Rheinzabern–Westerndorf (15. kép 1)
Ltsz: 95.7.5248.

Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum (középkori beásás) északnyugati negyedén ISAA 70–110 cm között, faszenes, paticsos, szürke, agyagos rétegből.

Agyag: narancs sárga, puha. Bevonat: narancsvörös, vékony, helyenként kopott, közepesen fényes. Átmérő: kb. 13,2 cm.

Forma: GABLER 1976, N. 65, 40; Abb. 16.9, 69; RUPRECHTSBERGER 1980, G5.5, 92–93; RAUCHENWALD 1996, N. 242, 148, Tafel 23, 242, 147; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 25.8, 162–163.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

193. Drag 33 (Lud. Ba), *aljtöredék*, Rheinzabern/Westerndorf (15. kép 2)
Ltsz: 95.7.5325.

Lelőhely: L/9 és M/7 szelvények, 189. objektum.

Agyag: narancssárga puha. Bevonat: barnásvörös, enyhén fényes, több helyütt lekopott. Átmérő: kb. 3,6 cm.

Forma: GABLER 1976, N. 68, 40, Abb. 16.11, 69; RAUCHENWALD 1996, N. 251, 150, Tafel 24. 251, 149; KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 19.9, 150–151.

Keltezés: 2. század első fele.

194. Drag 18/31 (Lud. Sb), *perem*, Rheinzabern/Westerndorf (15. kép 6)
Ltsz: 95.7.5419.

Lelőhely: L/9 szelvény, 189–190. objektum.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: barnásvörös–vörös, helyenként kopott, közepesen fényes. Átmérő: kb. 26 cm.

Forma: KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 24.5, 160–161.

Keltezés: 2. század második fele–3. század első fele.

195. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Rheinzabern/Westerndorf
Ltsz: –

Lelőhely: I/3-as felület

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös.

196. Drag 32?, *oldaltöredék*, Rheinzabern/Westerndorf
Ltsz: 95.7.5418.

Lelőhely: XI/9 szelvény bontásából.

Agyag: narancssárga. Bevonat: másodlagosan feketére színeződött.

197. Drag 32?, *oldaltöredék*, Rheinzabern/Westerndorf
Ltsz: 95.7.5306.

Lelőhely: 45.20, 40.25, 40.20, 40.25 koordináták között.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, fényes.

198. Drag 38, *gallértöredék*, Rheinzabern/Westerndorf
Ltsz: 96.1.5426.

Lelőhely: L/8 és XI/2 szelvény, 193. objektum.

Agyag: narancssárga. Bevonat: barnásvörös, helyenként kopott.

199. Drag 40 (Lud. Sa), *peremtöredék*, Rheinzabern/Westerndorf (15. kép 3)

Ltsz: 95.7.5245.

Lelőhely: VIII/8 szelvény, 187. objektum.

Agyag: narancs rőzsaszín. Bevonat: barnásvörös, helyenként kopott.

Forma: WALKER 1965, Tafel 35.15; GAUBATZ-SATTLER 1999, Tafel 24.19, 453, Tafel 24.19.

Westerndorfi sigillaták

200. Drag 33 (Lud. Ba), *perem*, Westerndorf (15. kép 4)
Ltsz: 95.7.5384.

Agyag: narancs sárga, puha. Bevonat: narancsvörös, vékony, kopott, enyhén fényes. Átmérő: kb. 10,3 cm.

Forma: GABLER 1976, N. 67, Abb. 16.10, 69; RUPRECHTSBERGER 1980, G4.3, 92–93; RAUCHENWALD 1996, N. 249, 150, Tafel 24. 249, 149.

Keltezés: Severus kor.

201. Drag 33 (Lud. Ba), *peremtöredék*, Westerndorf
Ltsz: 95.7.5275.

Lelőhely: XI/2, 5 szelvény, 194. objektum.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: narancsvörös, fényes, helyenként kopott. Átmérő: kb. 10 cm.

Forma: CARNUNTUM 86–87, N. 69, 211, Tafel 4. 69; RAUCHENWALD 1996, N. 247, 148, Tafel 24. 247, 149.

Keltezés: 200–233.

202. Drag 33 (Lud. Ba), *peremtöredék*, Westerndorf (15. kép 7)

Ltsz: –

Lelőhely: I/3-as felület.

Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsvörös, néhol kopott. Átmérő: kb. 12 cm.

Keltezés: 2. század második fele–233.

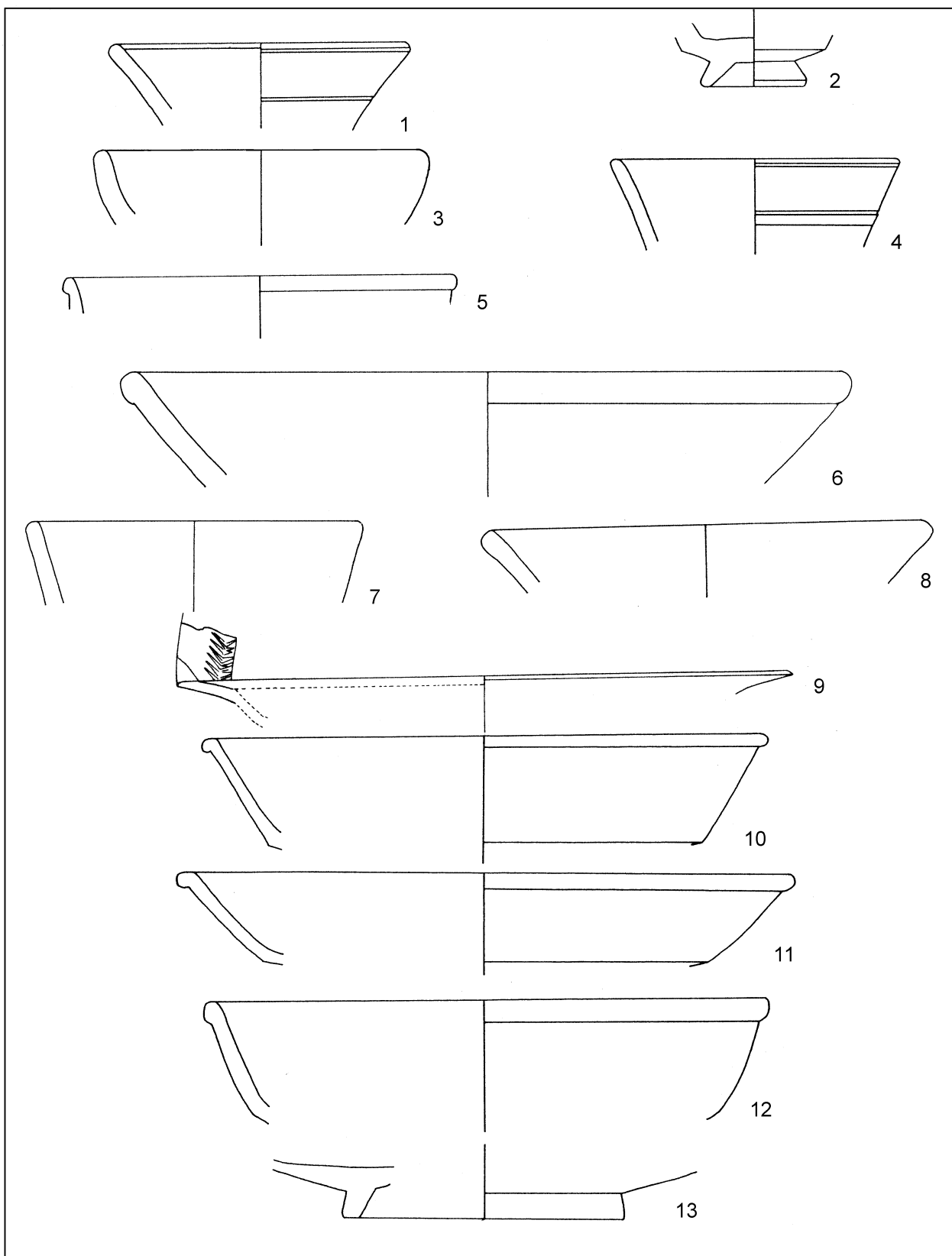
203. Drag 33?, *peremtöredékek*, Westerndorf (15. kép 8)
Ltsz: 95.7.5323, 5417.

Lelőhely: XI/9 szelvény bontásából.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: vörös, fényes, helyenként lepattogzott. Átmérő: nem kiszerszethető.

Forma: RUPRECHTSBERGER 1980, G5.5, 92–93; RAUCHENWALD 1996, N. 248, 150, Tafel 24.248, 149, KANDLER-ZÖCHMANN 1997, Tafel 25.9, 162–163.

Keltezés: 2. század második fele–233.

15. kép. 1-4: Rheinzabern- / westerndorfi; 5: rheinzaberni; 6-8: westerndorfi; 9: észak-afrikai;
10-13: közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2

Fig. 15. 1-4: Ware from Rheinzabern- / Westerndorf; 5: ware from Rheinzabern; 6-8: ware from Westerndorf; 9: North-African red slipped ware; 10-13: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

204. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5253.

Lelőhely: XI/9 szelvény keleti fele.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: barnászörös-vörös, helyenként kopott, közepesen fényes.

205. Drag 31?, *oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5353.

Lelőhely: i/1.4 szelvény, 197. objektum ISAF 4 cm.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: barnászörös-vörös, helyenként kopott, közepesen fényes.

206. Drag 18/31, *talpgyűrűtöredék és nem illeszthető oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5326, 5310.

Lelőhely: M/3 szelvény bontásából.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: vörös, fényes. Átmérő: nem kiszerezhető.

207. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5269.

Lelőhely: XI/9 szelvény.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: vörös, fényes, helyenként lepattogzott.

208. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5428.

Lelőhely: X/7 szelvény, ISAF 20–0 cm között.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: vörös, fényes, helyenként lepattogzott.

209. Drag 54, *aljtöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5453.

Lelőhely: i/1.4 szelvény, 197. objektum ISAF 4 cm.

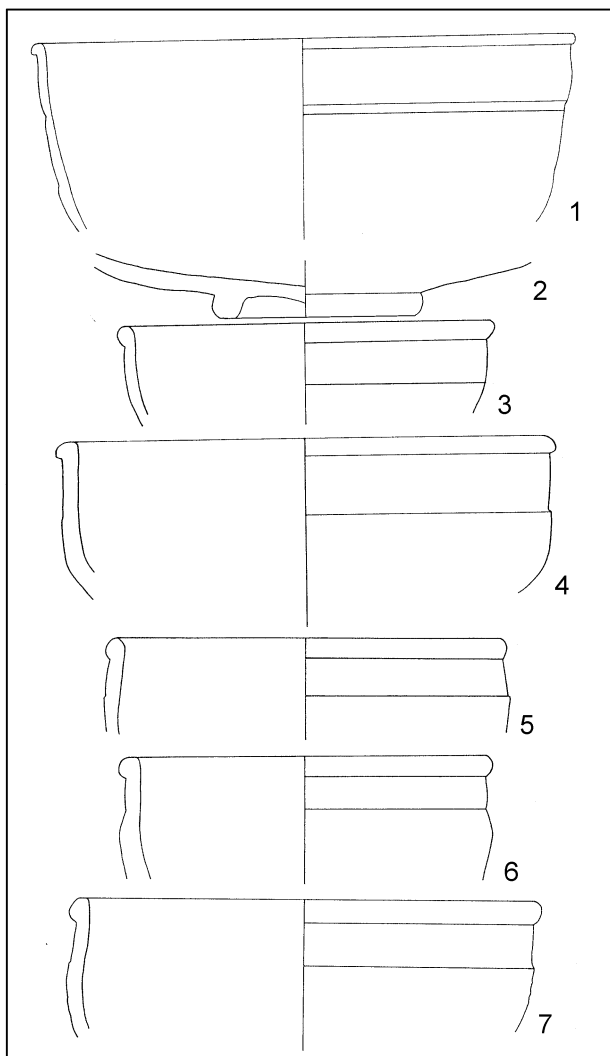
Agyag: narancssárga. Bevonat: narancsosvörös, közepesen fényes. Átmérő: nem kiszerezhető.

210. Drag 54, *oldaltöredék*, Westerndorf

Ltsz: 95.7.5289.

Lelőhely: 118. objektum.

Agyag: narancssárga, puha. Bevonat: narancsosvörös, vékony, kopott, enyhén fényes.

16. kép. 1–4: Dél-galliai; 5–7: közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 4

Fig. 16. 1–4: South-Gaulish; 5–7: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 4

Terra sigillata chiara

211. Terra sigillata chiara C2, Hayes 45a (Lamboglia C-42), *peremtöredék* (15. kép 9)

Ltsz: 95.7.5308.

Lelőhely: IV/3, F/1 és 2 szelvényekből, ISAF 5–0 cm között.

Agyag: barnászörös. Bevonat: sötétvörös, fényes, erősen lekopott. Átmérő: kb. 22 cm.

Forma: ROBINSON 1959, K3, 60, Pl. 12, 64; GABLER 1989b, 14–16, Abb. 1.1, 11. Általában: LAMBOGLIA 1963, 152–153; HAYES 1972, 62–65; HAYES 1980, 494; GABLER 1989b, 14–16.

Keltezés: 230/240–320.

Az alábbi darabok a kézirat lezárása után a fel nem dolgozott leletanyag rendezésekor kerültek elő.⁵

212. Conspectus 20, *aljtöredék*, Pó vidéki áru (3. kép 7)

Ltsz: 95.7.12335.

Lelőhely: 118. objektum.

Agyag: krémszínű. Bevonat: világosvörös, elvékonyodó, foltokban fényes. Fabrikat D.

Forma: GABLER 1989a, N8, 436, Abb. 1. 15, 449; GABLER 1991, N. 1, 135, 191.

Keltezés: Claudius–Vespasianus/Titus.

⁵ Köszönettel tartozunk Vámos Péternek aki a leletanyag feldolgozatlan részének rendezése közben a darabokra felhívta a figyelmünket.

213. Conspectus 39, *peremtöredék* (3. kép 8)

Ltsz: 95.7.12340.

Lelőhely: -

Agyag: krémszínű. Bevonat: narancsosvörös, kopott, enyhén fényes. Fabrikat A2. Átmérő: kb. 20 cm.

Díszítés: SCHINDLER-KAUDELKA 1994, Tafel 15.4, 382.

Keltezés: Flavius-Traianus.

214. Drag 37, *talpgyűrű* töredéke, Dél-Gallia (17. kép 8)

Ltsz: 95.7.12336.

Agyag: narancsos rózsaszín, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: 1. század vége-2. század eleje.

215. Drag 37, *peremtöredék*, Lezoux (5. kép 18; 17. kép 7)

Ltsz: -

Lelőhely: $\beta/6$, 9 és $\gamma/4$, 7 bontása ISAF 20-O.

Motívumok: Tojássor: ROGERS 1974, B 179.

Meghatározás: Sacer.

Keltezés: 120-150.

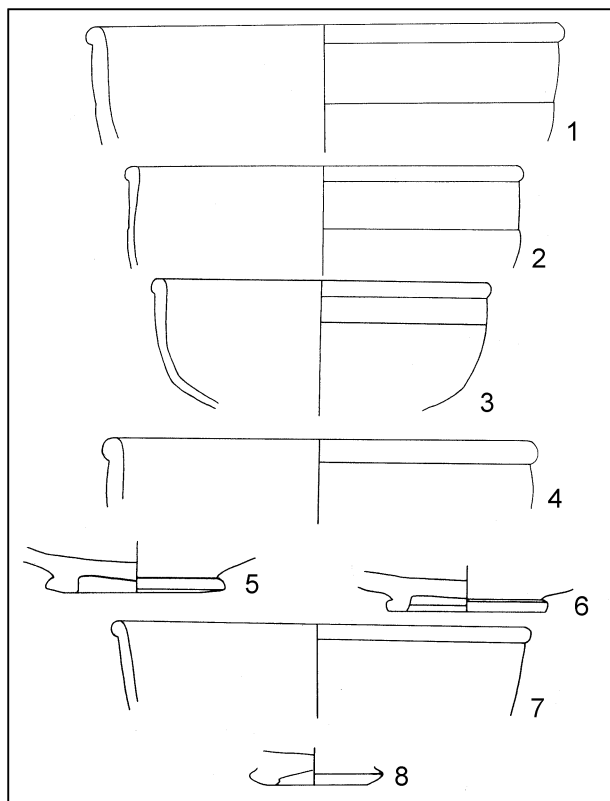
216. Drag 37, *peremtöredék*, Lezoux ?

Ltsz: -

Lelőhely: F/1 és 4 gép utáni bontás, 50-70 cm között.

Nem kiserkeszthető.

Keltezés: 2. század.

17. kép. 1-8: Közép-galliai sigillatak, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 4

Fig. 17. 1-8: Central-Gaulish Samian ware, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 4

217. Drag 37, *aljtöredék*, Lezoux ? (5. kép 17; 19. kép 11)

Ltsz: 95.7.12337.

Lelőhely: 118. objektum.

Agyag: barnászvörös. Bevonat: narancsosvörös, másodlagosan helyenként feketére színeződött.

Instrumenta inscripta: a formatálba írt cursiv felirat részlete: VII[--] retrográd felirat. A készítő talán Vegetiusal azonosíthatjuk (BET-DELAGE 1991, N. 315, 218, Fig. 21. 315, 213).

Meghatározás: Avitus-Vegetius?.

Keltezés: 120-140.

218. Drag 27, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Ltsz: 95.7.12341.

Agyag: sárgás rózsaszín, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, közepesen fényes.

219. Drag 27 ??, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Ltsz: 95.7.12342.

220. Drag 36, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Ltsz: -

Lelőhely: F/1 és 4 gép utáni bontás, 50-70 cm között.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

221. Drag 33 (Bet-Delor 036), *peremtöredék*, Közép-Gallia

Ltsz: -

Lelőhely: L/4 és XI/1 határán, ISAF 20-10.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat: barnászvörös, fényes.

Nem kiserkeszthető.

Keltezés: 2. század.

222. Drag 31 (Bet-Delor 056), *peremtöredék*, Közép-Gallia (15. kép 10)

Ltsz: -

Lelőhely: 233. objektum.

Agyag: vörös. Bevonat: narancsosvörös.

Keltezés: 2. század.

223. Drag 31 (Bet-Delor 056), *peremtöredék*, Közép-Gallia (15. kép 12)

Ltsz: -

Lelőhely: F/1, 50-70 cm között.

Agyag: vörös, fehér szemcséekkel. Bevonat: narancsosvörös.

Keltezés: 2. század.

224. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *peremtöredék*, Közép-Gallia (15. kép 11)

Ltsz: 95.7.12339.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes.

Keltezés: 2. század.

225. Drag 31 (Bet-Delor 056), *aljtöredék*, Közép-Gallia (15. kép 13)

Ltsz: -

Lelőhely: 233. objektum.

Agyag: vörös, fehér szemcséekkel. Bevonat: narancsosvörös.

Keltezés: 2. század.

226. Drag 37, oldaltöredék, Rheinzabern (7. kép 10)

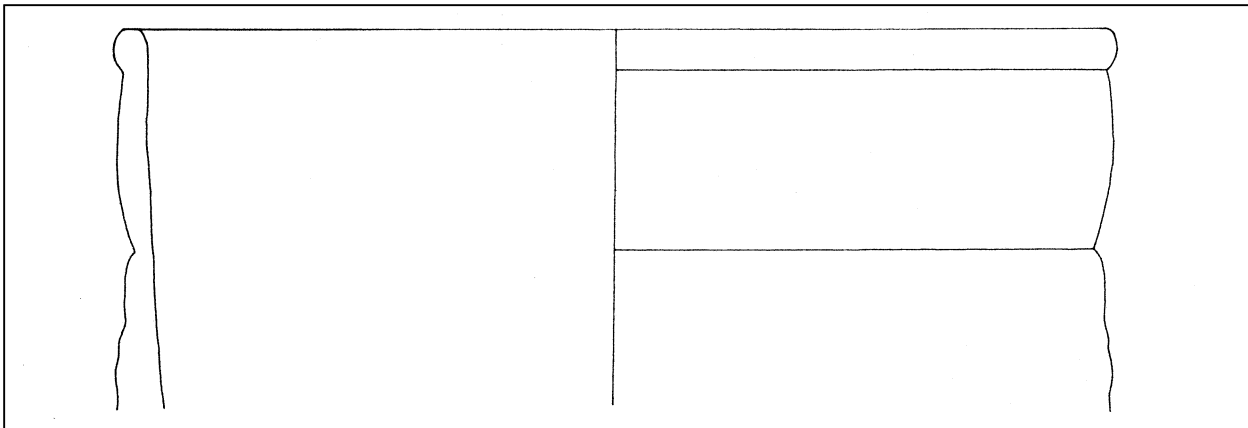
Ltsz: –

Lelőhely: F/1 és 4 gép utáni tisztítása, 50–70 cm között.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: Fényes, narancsos-vörös.

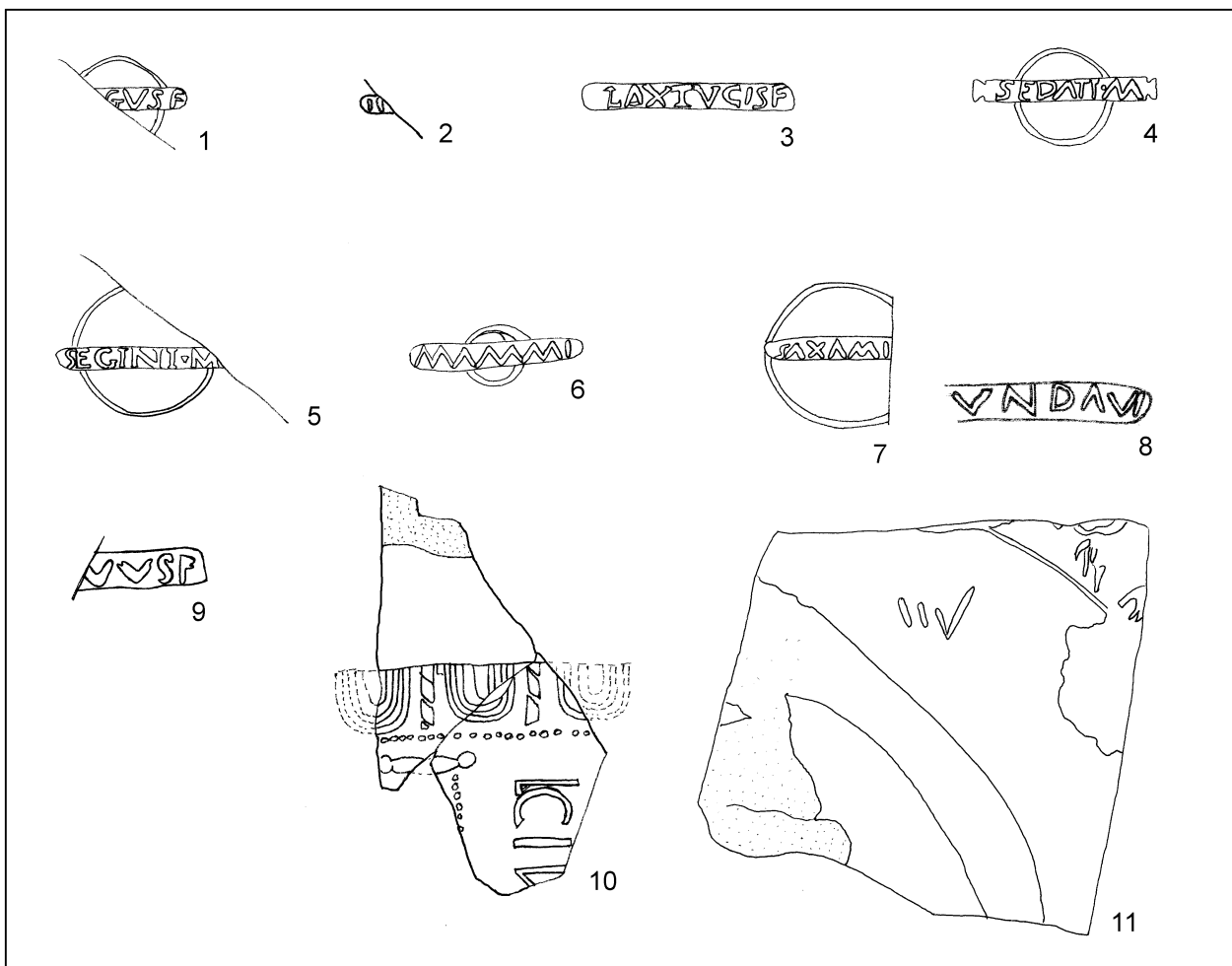
Motívum: Táncosnő posztamenssel: RICKEN-FISCHER 1963, M 60.a, 43 (B F Attoni, Cerialis VI).

Keltezés: Bernhard IIa (BERNHARD 1981, 84–87, Beilage 5), Commodus–Septimius Severus.

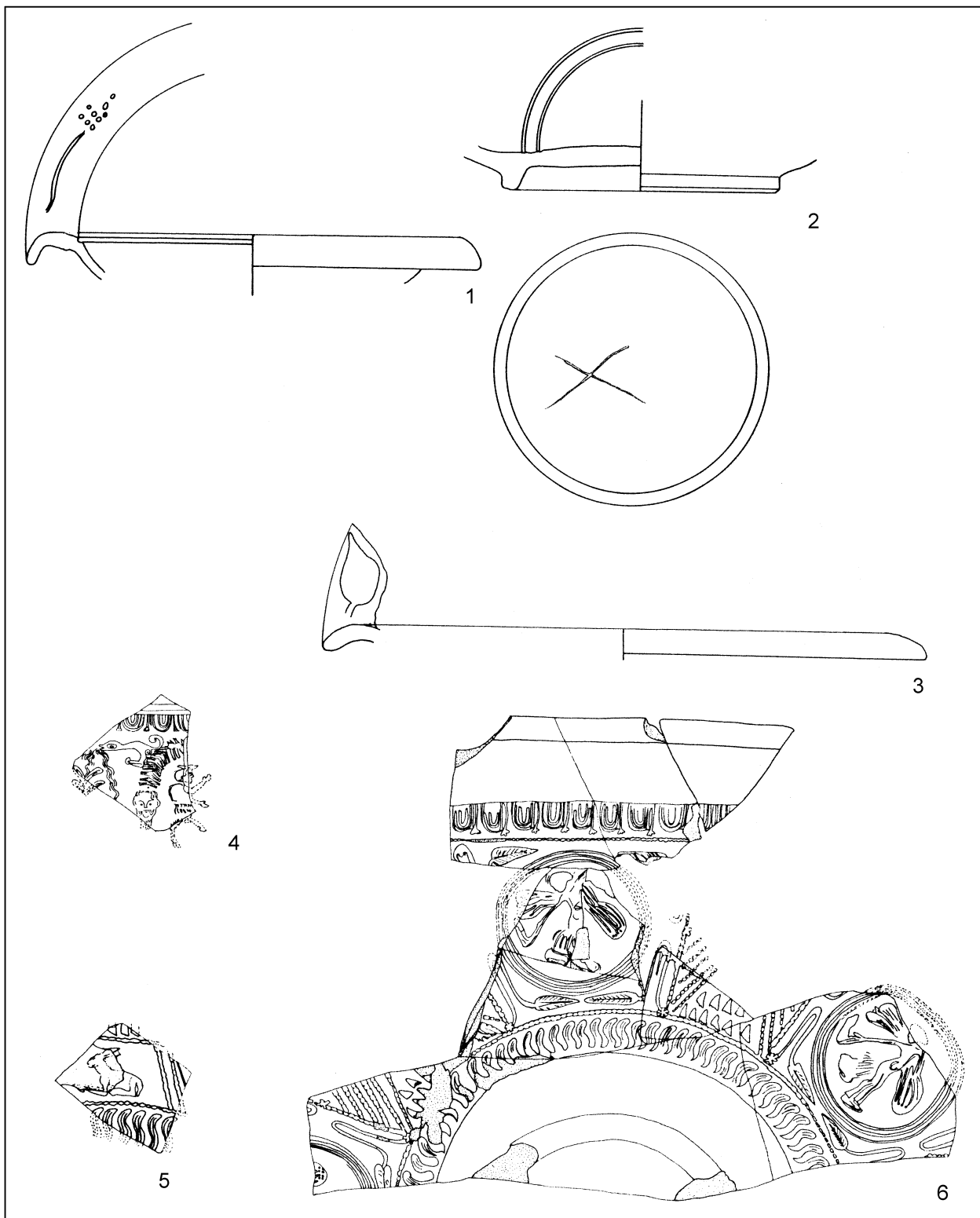
18. kép. Westerndorfi sigillata, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2

Fig. 18. Ware from Westerndorf, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

19. kép. 1–11: Terra sigillata bélyegek, Lajos-Nagyszombat utca. M: 1 : 2

Fig. 19. 1–11: Potter's stamps, Lajos-Nagyszombat site. M: 1 : 2

20. kép. 1-2: Itáliai; 3-6: dél-galliai sigillatak, Bokor-Galagonya utca. M: 1 : 2
 Fig. 20. 1-2: Italian sigillata; 3-6: South-Gaulish Samian ware, Bokor-Galagonya site. M: 1 : 2

227. Drag 37, *oldaltöredék*, Rheinzabern (7. kép 11)

Ltsz: –

Lelőhely: L/4 és IX/1 határa, ISAF 20–10.

Agyag: narancsos. Bevonat: vörösesbarna, közepesen fényes.

Motívum: meghatározhatatlan.

Meghatározhatatlan

228. Drag ?, vékonyfalú *oldaltöredék*.

Ltsz: –

Lelőhely: L/4 és XI/1 határán, ISAF 20–10 cm.

Agyag: narancsosvörös. Bevonat: enyhén fényes, vörösesbarna.

Bokor utca–Galagonya utca 9-es telek sigillata anyaga

Tardo-padaniai sigillata

1. Conspectus 20, *aljtöredék*, Pó vidéki áru

Lelőhely: 217. objektum.

Agyag: krémszínű. Bevonat: világosvörös, elvékonyodó, foltokban fényes. Fabrikat D.

Keltezés: Claudius–Vespasianus/Titus.

2. Conspectus 41, *alj* (20. kép 2)

Lelőhely: V/4 szelvény, 111. objektum.

Agyag: krémszínű. Fabrikat A2. Bevonat: barnásvörös, helyenként kopott, közepesen fényes. Átmérő: 9 cm.

Grafitto: az edény alján bekarcolt „X”.

Keltezés: Flavius–Traianus.

3. Conspectus 43.1.1, *peremtöredék* (20. kép 1)

Lelőhely: 125. objektum.

Agyag: krémszínű. Fabrikat A2. Bevonat: barnásvörös, helyenként kopott, közepesen fényes.

Keltezés: Flavius–Traianus kor.

4. Conspectus 39/43 *oldaltöredék*

Lelőhely: 217 objektum.

Agyag: krémszínű. Fabrikat A2. Bevonat: barnásvörös, helyenként kopott, közepesen fényes.

Keltezés: Flavius–Traianus kor.

Dél-galliai relieves sigillata

5. Drag 37, *aljtöredék*, La Graufesenque (21. kép 6, 11)

Lelőhely: V/1 szelvény, 63. objektum = 111. objektum és egy töredék a 233-as objektumból.

Agyag: barnásvörös. Bevonat: korallvörös, fényes.

Motívumok: Nyúl: KNORR 1919 (Of Vitalis), Tafel 83.6; KARNITSCH 1971, Tafel 19.4, 96–97. Kis bokor: KNORR 1919, Tafel 83.11a. Flabellum: KNORR 1919, Tafel 83.8. Hármasképes: KNORR 1919, Tafel 83.12. Indadisz: KNORR 1919, Tafel 83.17. Kompozíció: Tafel 83e. Gladiátor: OSWALD 1936, 1020; MEES 1995, Tafel 198.1.

Meghatározás: Vitalis stílusa.

Keltezés: Titus–Domitianus 75–95 (MEES 1995, 99).

6. Drag 37, nem illeszthető *perem* és *oldaltöredék*, La Graufesenque (21. kép 1, 13)

Lelőhely: IV/7 szelvény, 144. objektum; L/5 felület.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: korallvörös, fényes.

Motívum: Tojássor: KNORR 1919, Tafel 57.19 (Mercato).

Vízimadár: OSWALD 1936, 2286 = KNORR 1919, Tafel 57.9. Kompozíció: WEBER–HIDEN 1996, Tafel 11.1, 72–73.

Meghatározás: Mercator.

Keltezés: Titus–Domitianus (MEES 1995, 86).

7. Drag 37, *peremtöredék*, La Graufesenque (21. kép 4; 22. kép 1)

Lelőhely: II/6 szelvény, 133. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: korallvörös, fényes.

Motívum: Tojássor: KNORR 1919, Tafel 53.17 (Of Masculi); HÜSSEN 2000, 304, Tafel 91.21. Futó szarvas: OSWALD 1936, 1738; KARNITSCH 1959, 116, Tafel 19.4, 117.

Meghatározás: Masculus stílusa.

Keltezés: Domitianus–Traianus, 80–120 (MEES 1995, 85).

8. Drag 37, *oldaltöredék*, La Graufesenque (21. kép 3)

Lelőhely: III/3 és 6 és IV/ 1,2,4 szelvények, 8. objektum, ISAA 0–10 cm között.

Agyag: rózsaszínes narancs. Bevonat: korallvörös, fényes.

Motívum: Tojássor: KARNITSCH 1959, 120, Tafel 21.5, 121.

Meghatározás: Masculus.

Keltezés: Domitianus–Traianus, 80–120 (MEES 1995, 85).

9. Drag 37, profil, La Graufesenque (20. kép 6; 22. kép 12)

Lelőhely: II/6 szelvény, 133. és 111. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: korallvörös, fényes. Átmérő: kb. 21,6 cm.

Motívumok: Tojássor: KNORR 1919, Textbild 5 (M. Crestio, Crucuro). Fáklyás Genius: KNORR 1919, Tafel 34.3. Térteljesztő motívum: KNORR 1919, Tafel 28.c. S formájú díszítőtag: KNORR 1919, Tafel 28.8. Levélke: KNORR 1919, Textbild 7.4, 15.

Meghatározás: M. Crestio stílusa.

Keltezés: Domitianus–Traianus 80–110 (MEES 1995, 75).

10. Drag 37, *oldaltöredék*, La Graufesenque (20. kép 5)

Lelőhely: II/6 szelvény, 133. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: korallvörös, fényes.

Motívum: Ülő nyúl: OSWALD 1936, 2105; HERMET 1934, Pl. 26.66; KNORR 1919, Tafel 54.9 (MEΦILLUS); KARNITSCH 1959, 102, Tafel 12.2 (Art des M. Crestio). S formájú díszítőtag: KNORR 1919, Tafel 28.8 (M. Crestio); KARNITSCH 1959, 102, Tafel 12.3, 5, 7.

Meghatározás: M. Crestio stílusa.

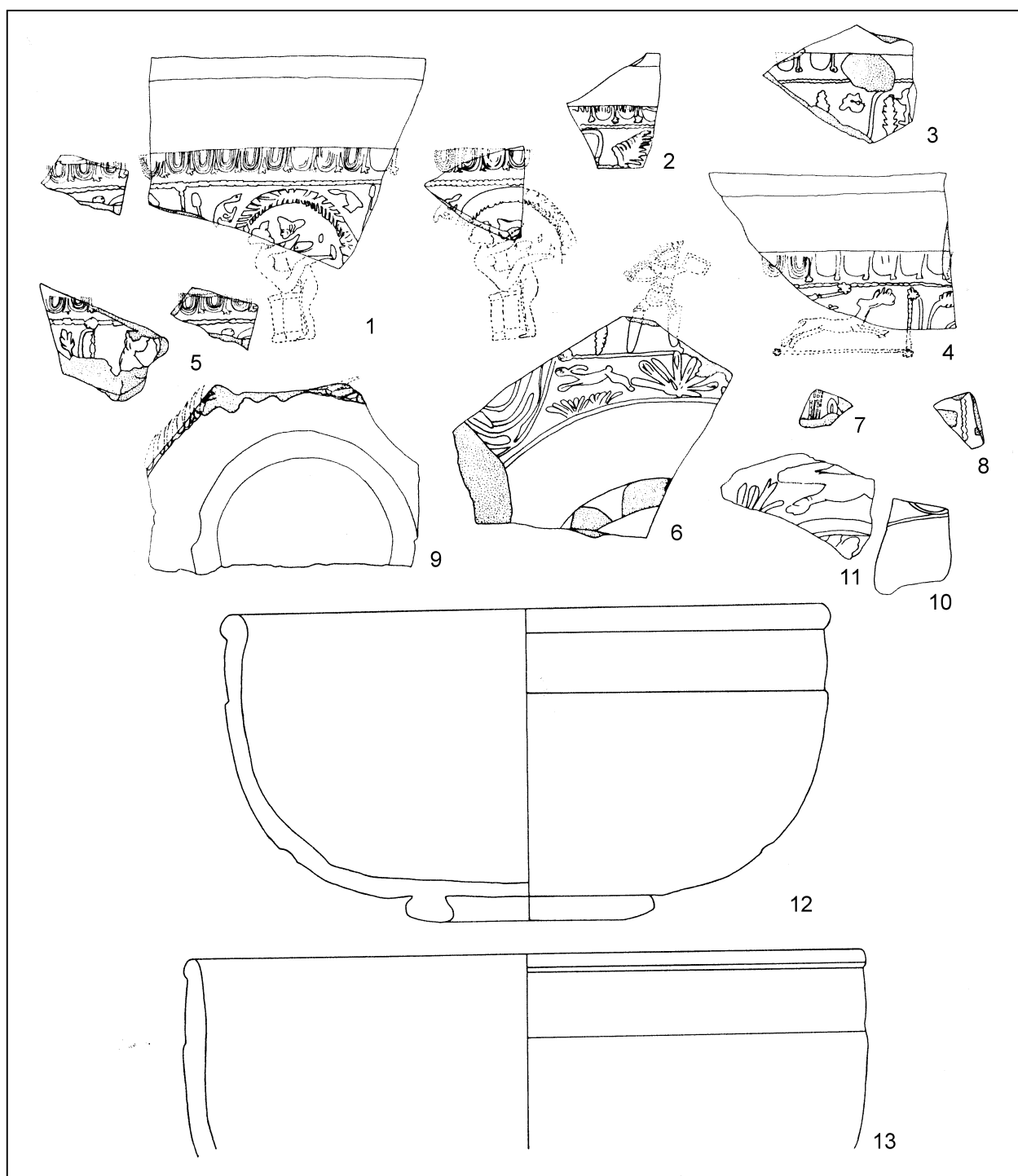
Keltezés: Domitianus–Traianus 80–110 (MEES 1995, 85).

11. Drag 37, *oldaltöredék*, La Graufesenque (20. kép 4)

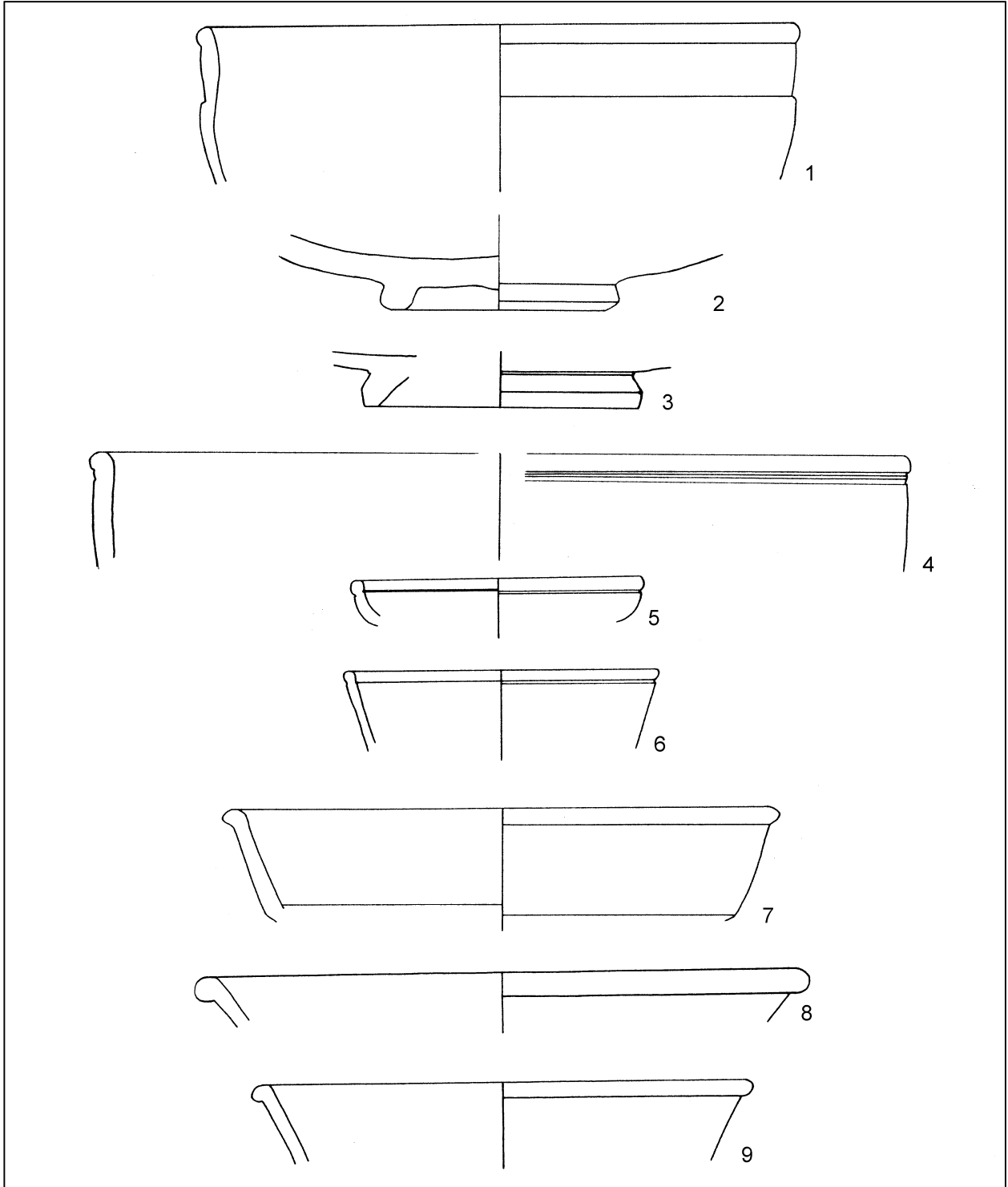
Lelőhely: V/4 szelvény, 111. objektum.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: korallvörös, fényes.

Motívumok: Tojássor: KNORR 1919, Tafel 35.80. Koszorú: KNORR 1919, Tafel 35.67. Delfin: KNORR 1919, Tafel 35.51. Levélke: KNORR 1919, Tafel 35.60. Pan: HERMET 1934, Pl. 19.94; Pl. 99.31, 102.52, 55. Kompozíció:

21. kép. 1-13: Dél-galliai sigillatak, Bokor-Galagonya utca. M: 1 : 2
 Fig. 21. 1-13: South-Gaulish Samian ware, Bokor-Galagonya site. M: 1 : 2

22. kép. 1-6, 8-9: Dél-galliai; 7: közép-galliai sigillatak, Bokor-Galagonya utca. M: 1 : 2

Fig. 22. 1-6, 8-9: South-Gaulish; 7: Central-Gaulish, Bokor-Galagonya site. M: 1 : 2

HERMET 1934, Pl. 102.54. Maszk, kis delfin, felső koszorú: MEES 1995, Tafel 77.1

Meghatározás: Germanus III-IV.

Keltezés: Domitianus–Traianus 75–120 (MEES 1995, 79–80).

12. Drag 37, *peremtöredék*, La Graufesenque (21. kép 2)

Lelőhely: V/4 szelvény, 111. objektum.

Agyag: rózsaszínes vörös fehér szemcsés. Bevonat: korallvörös, fényes.

Motívumok: Tojássor: KARNITSCH 1959, Tafel 14.5, 106–107; Levél: KARNITSCH 1959, Tafel 14.1, 106–107.

Meghatározás: Mercator stílusa.

Keltezés: Domitianus–Traianus 80–100 (MEES 1995, 86).

13. Drag 37, *oldaltöredék*, La Graufesenque (21. kép 5)

Lelőhely: V/1 szelvény, ISAF 30–20 cm.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: korallvörös, közepesen fényes.

Motívumok: Tojássor: KNORR 1919, Tafel 16.16 (Biragil); PLANCK 1975, 142; HEILIGMANN–BATSCH 1997, Tafel 16.6, 127. Diana:

Meghatározás: Biragillus vagy Masculus stílusa.

Keltezés: Domitianus–Traianus 80–120 (MEES 1995, 70, 85).

14. Drag 37, *oldaltöredék*, La Graufesenque (21. kép 10)

Lelőhely: D/1, 252. objektum.

Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: piros, fényes.

Meghatározhatatlan.

15. Drag 37, *oldaltöredék*, La Graufesenque (21. kép 8)

Lelőhely: 57. objektum.

Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: piros, fényes.

Meghatározhatatlan.

16. Drag 37, *aljtöredék*, La Graufesenque (21. kép 9; 22. kép 2)

Lelőhely: II/6 szelvény, 133. objektum.

Agyag: téglaszínű. Bevonat: korallvörös, közepesen fényes.

17. Drag 37?, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Lelőhely: IV/7 szelvény, 144. objektum.

Agyag: sárgás rózsaszín. Bevonat: vörös, fényes.

18. Drag 37, nem reliefes *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Lelőhely: 180. objektum.

Agyag: sárgás rózsaszín. Bevonat: vörös, fényes.

19. Drag 37, nem reliefes *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Lelőhely: 180. objektum.

Agyag: sárgás rózsaszín. Bevonat: vörös, fényes.

20. Drag 30, nem illeszthető *perem* és *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Lelőhely: IV/7 szelvény, 144. objektum; II/3 és V/1 szelvények, 111. objektum.

Agyag: rózsaszínes vörös, fehér szemcsés. Bevonat: korallvörös, közepesen fényes. Átmérő: nem kiszerezhető.

Megjegyzés: az egyik töredék másodlagosan feketére színeződött.

Dél-galliai díszíttlen sigillatak

21. Drag 27, *peremtöredék*, Dél-Gallia (22. kép 5)

Lelőhely: B/9-es szelvény ISAF 70–50.

Agyag: téglaszín. Bevonat: fényes, vörös. Átmérő: kb. 9,6 cm.

Keltezés: Flavius kor.

22. Drag 27, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Lelőhely: IV/7 szelvény, 144. objektum.

Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: I. század második fele.

23. Drag 33, *peremtöredék*, Dél-Gallia (22. kép 6)

Lelőhely: IV/7 szelvény, 144. objektum.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: korallvörös, fényes. Átmérő: kb. 10,4 cm.

Keltezés: 1. század második fele.

24. Drag 33, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Lelőhely: E/4 szórvány.

Agyag: barnásvörös. Bevonat: vörös, fényes.

Keltezés: 1. század vége–2. század eleje.

25. Drag 36, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Ltsz: –

Lelőhely: γ/7 és D/1, 4, 253.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

26. Drag 15, *oldaltöredék*, Dél-Gallia

Lelőhely: IV/4, 7.

Agyag: téglaszín. Bevonat: barnásvörös, közepesen fényes.

Keltezés: Flavius kor.

27. Drag 18, *peremtöredék*, Dél-Gallia (22. kép 9)

Lelőhely: F4, 180. objektum.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

28. Drag 18, *peremtöredék*, Dél-Gallia (22. kép 8)

Lelőhely: D1, 12. objektum.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

29. Drag 18, *aljtöredék*, Dél-Gallia (22. kép 3)

Lelőhely: IV/7 szelvény, 144. objektum.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Dél- vagy közép-galliai sigillatak

30. Drag 36, *peremtöredék* (22. kép 4)

Lelőhely: V/9-es szelvény.

Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: vörös, fényes.

Közép-galliai díszítetlen sigillatak

31. Drag 33, *oldaltöredék*, Közép-Gallia
Lelőhely: II/4 szelvény, 134. objektum.
Agyag: téglaszínű, fehér szemcsés. Bevonat: narancsos-
vörös, fényes.
Keltezés: 2. század.

32. Drag 18 (Bet-Delor 058), *perem*, Közép-Gallia (22. kép
7)
Lelőhely: IV/3–6 szelvény, 233. objektum.
Átmérő: 18,2 cm.
Keltezés: 2. század első fele.

33. Drag 18/31, *oldaltöredék*, Közép-Gallia
Lelőhely: IV/2 szelvény, ISAF +50–20 cm.
Agyag: téglaszínű. Bevonat: narancsosvörös, fényes.
Keltezés: 2. század.

34. Drag 27, *oldaltöredék*, Közép-Gallia ?
Lelőhely: VIII/7-es szelvény.
Agyag: rózsaszínes vörös. Bevonat: vörös, fényes.
Keltezés: 2. század első fele?

Instrumenta inscripta

Terra sigillata bélyegek

Bélyegzett terra sigillata töredék csak a Lajos-Nagyszombat utca anyagában fordul elő (7 db). Ezek két nagy csoportra oszthatóak, az elsők az edényt készítő mester jelzése látható (5 db), a második csoport egyik darabján a műhelyvezető (officinátor), másikon pedig a formatál-készítő jelzése.

Az alábbi edényeken a bélyegző a készítő fazekast jelöli, mint azt jól mutatja a genitivus végződés, a *manu* vagy a *fecit* kitételek is:

78. Drag 27, profil, Les Martres-de-Veyre?, Traianus kor (8. kép 1; 19. kép 1)

Ltsz: 95.7.127.

Bélyeg: [--]G?US F(ecit)

Feloldás: A bélyeg értelmezése problémás, *Draucus* Les Martres-de-Veyre-ben Traianus-Hadrianus alatt dolgozó fazekas bélyegzőjének C betűjének alsó szára feletti kis vonás megegyezik az anyagunkban előforduló bélyegző alakjával, ő szintén *Draucus f(ecit)* pecsétlőt használ.⁶

⁶ CUNLIFFE 1971, N. 39, 306. Elvben más -gus f(ecit) végződésű névbélyeg is szóba jöhet: *Don[gus]* vagy *[Lon]gus* (DE SC. HOETREN 1956, 48). Szóba jöhet: *Pugnus* (La Graufesenque-1. század), de neki csak *Pugn* és *Pug* ma szignatúrája ismert (OSWALD 1931, 254) valamint *Dagus*, kelet-galliai mester, de ő nem készített Drag 27 formájú edényt és nincs *f(ecit)*-re végződő bélyege (OSWALD 1931, 102).

101. Drag 33 (Bet-Delor 036), *aljtöredék*, Közép-Gallia, II. század (9. kép 2; 19. kép 6)

Bélyeg: [--]I?

A bélyeg nagy része letörött, feloldása nem lehetséges, vagy egy genitivusban álló személy-név, -i végződése vagy analphabetikus bélyegző végződése.

81. Drag 33 (Bet-Delor 036), részben illeszthető *perem-* és *oldaltöredékek*, Lezoux, Traianus-Hadrianus (8. kép 12; 19. kép 3)

Bélyeg: LAXTUCIS(sa) F(ecit). Feloldás: Laxtucissa Lezoux-ban dolgozó fazekas, készít reliefes díszű edényeket is. Többféle pecsétlő típust használ, akad közöttük körpecsétlő és retrográd bélyegző is.⁷ Darabunkkal megegyező pecsétlőt használt Drag 37-es formájú reliefes sigillata bélyegzésére is.⁸

82. Drag 33 (Bet-Delor 036), profil, Lezoux, Hadrianus-Antoninus (8. kép 11; 19. kép 4)

Névbélyeg: SEDATI ° M(anu)⁹ azonos bélyeg: OSWALD-PRYCE 123.

Feloldás: *Sedatus*, lezoux-i fazekas, ugyanő készített reliefes árut is. Az itt előforduló pecsétlő egy viszonylag ritkábban használt tabula ansata-s keretelésű típus.¹⁰

83. Drag 33 (Bet-Delor 036), illeszthető *perem*, profil, *oldaltöredék*, Lezoux, Hadrianus-Antoninus (9. kép 1; 19. kép 5)

Névbélyeg: REGINI M(anu).¹¹

Feloldás: Bélyegünkön *Reginus* lezoux-i fazekas szerepel. Bélyegeire jellemző az „E” betűhöz közel álló fordított „R” betű.¹²

84. Drag 33 (Bet-Delor 036), nem illeszthető alj és *perem*, Lezoux, 150/180-Antoninus kor (9. kép 2; 19. kép 6)

⁷ FINÁLY 1906, N. 70–71, 98; OSWALD 1931, 160; GABLER 1964, 101; WALKER 1965, Tafel 39.36, 124, Tafel 39.36 (retrográd); LOMBARD 1972, N. 85–86 (körpecsétlő is!), 152–153.

⁸ MITARD 1960, 172–173, Fig. 14.4, 173; További Drag 37-es pecsétlőihez: BET-DELAGE 1991, N. 124, 205, 215.

⁹ WALKER 1965, 129, Tafel 44.342. BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 285.

¹⁰ FINÁLY 1906, N. 138–139, 99–100; JUHÁSZ 1935, N. 287–288, 152, Tafel XLVIII. 287, 288; GABLER 1964, 101; WALKER 1965, 33, J. 73, 129, Tafel 44. 341; GABLER 1967, N. 70, 43, 49; LOMBARD 1972, N. 141–142, 155–156; GABLER 1973, N. 6, 151, Abb. 11.6, 152; ZALALÖVŐ 1978, N. 107, Abb. 66, 402; OSWALD 1983, 290; VÁMOS 2002b, 46. kép, 17–18.

¹¹ Azonos bélyeg: WALKER 1965, N. 307, 128, Tafel 43, 307.

¹² További bélyegtípusaihoz lásd: FINÁLY 1906, N. 121, 99; OSWALD 1931, 415; WALKER 1965, N. 307, 128, Tafel 43, 307; GABLER 1967, N. 83, 42, 49; LOMBARD 1972, N. 134–136, 155–156.

Névbélyeg: MAMMI.¹³

Feloldás: *Mammius*, lezoux-i fazekas,¹⁴ reliefes áru Drag 37 formák, STANFIELD-SIMPSON 1990, 193. Szorosan kapcsolódik *Censorinus*-hoz, STANFIELD-SIMPSON 1990, 193. Bélyegtípusai jellegzetes betűformájúak, sok ligatúrát tartalmaznak „AM”, „AMM” és „MM”,¹⁵ lezoux-i bélyegei jól elkülöníthetők a Les Martres-de-Veyre-ben használt bélyegtípusoktól, melyeken hasonló betűtípust és ligatúrákat találunk, de mindig retrográd formában.¹⁶

121. Drag 18/31 (Bet-Delor 056), *oldaltöredék* Lezoux (?), Antoninus kor (10. kép 10; 19. kép 7)

Névbélyeg: SAXAMI [M(anu)]

Feloldás: *Saxamus* díszítetlen edények, Drag 18/31-es tányérok, készítésére specializálódott fazekas. Minden bélyege, egy Drag 33-ason előforduló kivételével, ilyen formájú edényről került elő. Működését nagyon hipotetikusán Lezoux-ra lokalizálhatjuk. Bélyegtípusai jellegzetesek, mind az „x” betű vonalvezetése, mind az egymás mellett álló „am” megformálásában.¹⁷ Feltehetően ugyanez a mesterbélyeg szerepel a Matrica, Déli temető 87. sírjában előkerült Drag 18/31-es edényen is.¹⁸ Ott a rosszul benyomott bélyegen világosan látszik a jellegzetes „am”, amely minden pecsétlőjén megtalálható, valamint az, hogy a bélyeg kezdetének a lezárása eltér a bélyeg végének lezárásától. Valószínűleg egy betű lemaradt: világosan kivehető, azonban a [S]axami bélyegen az „a” betűhöz közel álló „s” betű felső szélé, így a korábban leírt Axami ° m(anu) bélyeget Saxami ° m(anu)-ra kell javítanunk.¹⁹

Keltezés: Antoninus kor.

¹³ Azonos bélyegző: JUHÁSZ 1935, N. 170, 145, Tafel XLVI, 170; WALKE 1965, N. 223, 121; GABLER 1967, N. 37, 48; GABLER 1976, N. 209, 48, Abb. 21, 209.

¹⁴ Mammius nevű fazekas Lezoux-n kívül dolgozott La Graufesenque-ban és Les Martres-de-Veyre-n is, BÉMONT-BOURGEOIS 1986, 283.

¹⁵ FINÁLY 1906, N. 77, 98; CURLE 1911, N. 57, 237; WINKELMANN 1914, Tafel VIII, 81; JUHÁSZ 1935, N. 170, 145, Tafel XLVI, 170; JUHÁSZ 1938, N. 35, 34, 28. kép 5; WALKE 1965, N. 222–224; BULAT 1968, N. 83, 84; GABLER-KOCZTUR 1976, N. 3, 69; OSWALD 1983, 181–182; Drag 37-es edényen használt típusaihoz: BET-DELAGÉ 1991, 197, N. 140–141, 216.

¹⁶ HOFFMANN é. n., Pl. III, 44.1–2, 12.

¹⁷ Bélyegtípusaihoz lásd: FINÁLY 1906, N. 135 a–b, 99; OSWALD 1931, 283; OSWALD 1933, 283–284; JUHÁSZ 1935, N. 278, 152, Tafel XLVIII, 278 (Drag 33-on); WALKE 1965, N. 338, 129, Tafel 44, 338; BRUCKNER 1981, T. 14.6 = T. 2.74; VÁMOS 2002b, 46. kép. 15, 25.

¹⁸ TOPÁL 1981, Grave 87.4, 37, 84–85, Pl. XXX, 87.4; INSTRUMENTA, N. 212, 138–139, Kat.-Nr. 212A, 139.

¹⁹ Saxamus jellegzetes betűtípusait mutató bélyeget ismerünk Gomadingenből, ott is rosszul benyomva Axami ° m(anu) formában, HEILIGMANN 1990, Abb. 28.1, 77, Liste 6.1, 210.

170. Drag 31 (Lud. Sb), *alj töredék*, Rheinzabern (14. kép 6; 19. kép 8)

Névbélyeg: [–]UNDAVI.

Feloldás: [Se]cundavi, *Secundus Avitus* rheinzaberni fazekas.²⁰

Keltezés: 170/180–210 (LUK 1996, 278).

183. Drag 32, *aljtöredék*, Rheinzabern (14. kép 8; 19. kép 9)

Névbélyeg: [–]V vagy N US F.

Keltezés: Antoninus kor?

25. Drag 37, *oldaltöredék*, Lezoux, 150–170 (5. kép 5; 19. kép 10)

Névbélyeg: CIN[NAMI].

Feloldás: Az edényen *Cinnamus* közepes retrográd bélyegtípusa szerepel, mely a képmezőben található.²¹ A képmezőben elhelyezett retrográd bélyegzők nem a terméket reklámozták, hanem a produkció más fázisával voltak összefüggésben.²²

217. Drag 37, *aljtöredék*, Lezoux, 120–140 (5. kép 17; 9. kép 11)

In forma retrográd grafitto: VII[–]

Feloldás: Az eddig ismert ilyen jellegű feliratok közül csak Vegetus neve jön számításba.²³ Ezek a feliratok a formátál készítésével hozhatóak összefüggésbe.²⁴

Karcolt feliratok (grafitto)

Az edény felületére az égetés után karcolt feliratok nemcsak az írástudás, az egyes ABC típusok és az onomastika fontos forrásai, hanem betekintést nyújtanak a mindennapi élet viszonyaiba, az edények árszabására, elnevezésére, a tulajdonosra és a tartalomra vonatkozóan is nyújtanak fontos ismereteket.²⁵

²⁰ Azonos bélyegző: VISY 1988, Abb. 5.19, 130. További bélyegtípusaihoz: DE SCHOETREN 1956, 25; HOFMANN é. n., Pl. XVI, 249, 29; OSWALD 1933, 287; LUK 1996, N. 515–516, 278, Tafel 151. 515–516.

²¹ STANFIELD-SIMPSON 1990, N. 3, 303, Pl. 159.24, 29, 28, 434, Pl. 169, 324, 444; További bélyegtípusaihoz lásd: WALKE 1965, Tafel 39.11–13, 124, Tafel 39.11–13; BET-DELAGÉ 1991, N. 83–88, 204, 215.

²² BET-DELAGÉ 1991, 198–199.

²³ Az ismert feliratokat lásd: STANFIELD-SIMPSON 1990; BET-DELAGÉ 1991.

²⁴ BET-DELAGÉ 1991, 195.

²⁵ EVANS 1987; a pannoniai anyaghoz: GABLER 1967a (korábbi bibliográfiával); HARMATTA 1967; BILKEI 1985; ARTNER 1988–89; BILKEI 1991, 50; VISY 1991a, 40; BORHY-SZÁMADÓ 1999; KOVÁCS-FEHÉR 2001.

A tulajdont jelölő jegyek lehetnek egyszerű karcolt jelek, gyakran egy karcolt „X” jel, illetve szerepelhet a tulajdonos neve nominativusban vagy genitivusban, illetve az ajándékozó dativusban.²⁶

A leletanyagban az alábbi karcolt feliratok fordulnak elő:

Lajos utca–Nagyszombat utca sarok

1. Drag 33-as alján, bekarcolt X (8. kép 12)
Értelmezés: Legvalószínűbben tulajdonjelölő.
2. Drag 33-as alján, bekarcolt X (9. kép 2)
Értelmezés: Legvalószínűbben tulajdonjelölő.
3. Drag 31-es edény alján, bekarcolt X (14. kép 6)
Értelmezés: A karcolat értelmezhető tulajdonjegyként is, de a felső áthúzás megengedi, hogy esetleg számként értelmezzük, így felkerülhetett rá, mint ármegjelölés, esetleg a kereskedelmi forgalomban, mint annak jelölése, hogy egy adott tételben hányadik az edény.
4. Drag 18/31-es alján, Vivi (13. kép 1)
Értelmezés: *Vivus* név *singularis genitivusa*, mint tulajdonjelölő.²⁷ A *Vivus nomen* előfordul Italiában (1), Hispaniában (3), Gallia Narbonensisben (1), Dalmatiában (14), Daciában (1), Britanniában (1) és Moesia Superiorban (2 előfordulással).²⁸ Ez idáig Pannoniából nem adatolt.
5. Drag 18/31-es *oldaltöredéken*, Vi[vi?] (14. kép 5)
Értelmezés: Tulajdonjelölő szignatúra.
6. Drag 18/31-es *alján*, [--]vini (14. kép 4)
Értelmezés: A legvalószínűbben *singularis genitivusban* álló név, mint a tulajdonos megnevezése.
7. Drag 37-es *oldalán*, a *perem* alatt, IIII (7. kép 13)
Értelmezés: Valamiféle számmértéket jelölhetett.

Bokor utca–Galagonya utca 9-es telek

A lelőhelyről mindössze egy darab karcolt feliratos sigillata került elő.

1. Conspectus, aljtöredéken, X (20. kép 2)
Értelmezés: Legvalószínűbben tulajdonjelölő signatura.

Az *instrumenta domestica* anyag kizárólag poharakon és tányérokra fordul elő, melyeket

valószínűleg kizárólag egy-egy tulajdonos használt és ezért megjelölte őket.²⁹ Ez megfelel a Britanniában megfigyelt trendnek, ahol szintén elsősorban asztali finomkerámiákon találhatók a karcolt feliratok.³⁰ Feltűnő a „Vivi” signatúrával ellátott darabok nagy száma (2-3 db), ez esetben feltételezhető, hogy egy készlet kerülhetett kidobásra.

Az anyagban a reliefdíszes és díszítetlen darabok aránya, az itáliai darabokat leszámítva a Lajos–Nagyszombat saroktelek anyagában 1 : 2,6-hoz, a Bokor–Galagonya anyagban 1 : 1,2, amely összehasonlítva más lelőhelyekkel a romanizáció, és a római stílusú kerámiahasználat magas fokát és római jellegét jelzi.

A két lelőhely anyaga közül a Bokor–Galagonya utca anyaga olyan kevés, hogy fontosabb következtetések levonására nem alkalmas.

Az anyag 11,76%-a itáliai sigillata, amelyek között a Conspectus 20-as töredék³¹ mellett a szokásos barbotine díszes csészék fordulnak elő. A leletanyag 73,5%-a készült dél-galliai műhelyekben (a reliefdíszes árú a teljes anyag 44,1%-a). A terra sigillata forgalom megindulása a flavius kori táborépítéssel áll kapcsolatban,³² amelyet világosan mutat, hogy a legkorábbi pontosan keltezhető darabok, Vitalis és Mercator stílusában erre az időszakra keltezhetőek. A reliefdíszes közép-galliai sigillata hiánya arra mutat, hogy a közép-galliai díszítetlen sigillata (11,7%) a 2. század elején érkeznek a területre. A terra sigillata forgalom végét a késői La Graufesenque-i produkcióval Germanus III–IV, Biragillus–Mascuus) 120-ra tehetjük.

A díszítetlen sigillata forma és műhely szerinti megoszlása:

	Drag 27	Drag 33	Drag 36	Drag 15	Drag 18	Drag 18/31
Dél-Gallia	2	2	1	1	3	
Közép-Gallia	1	1			1	1

A Lajos–Nagyszombat utca anyagának elemzése

Itáliai sigillata

A Lajos–Nagyszombat utcai anyagban az itáliai sigillata aránya: 2,8%. Anyagunk legkorábbi

²⁶ GABLER 1967a, 60; EVANS 1987, 201; VISY 1991b, 42.

²⁷ Az értelmezést megerősíti, hogy a leletanyagban található egy amphora formájú edényen egy „VIVI” felirat. Publikálatlan. Hable Tibornak ez úton is köszönöm, hogy személyesen is megnézhettem a fentebb említett darabot és hivatkozhatom rá.

²⁸ OPEL IV.

²⁹ HERZOG 1992, 1.

³⁰ EVANS 1987, 201–202.

³¹ Lásd alább.

³² Lásd alább.

Gyártóhely	Forma	Attribúció	Stíluscsoport (PLANCK 1975)	Keltezés MEES/ PLANCK 1975
Dél-Gallia	Drag 29	–	–	Flavius kori
La Graufesenque	Drag 37	Germanus III stílusa		75–100/110
La Graufesenque	Drag 37	Germanus II–III stílusa		késő Nero–100/110
La Graufesenque	Drag 37	M. Crestio stílusa	Gruppe 4a-4b	// késő Nero–kora Hadrianus
La Graufesenque	Drag 37	Mercator stílusa	Gruppe 1a	85–100 // késő Nero– késő Domitianus
La Graufesenque	Drag 37	Mercator köre	Gruppe 1b	85–100 // késő Nero– kora Traianus
La Graufesenque	Drag 37	Mercator stílusa	Gruppe 4a	85–100 // késő Nero– késő Domitianus
La Graufesenque	Drag 37	Mercator stílusa	Gruppe 4b	85–100 // Vespasianus– kora Hadrianus
Banassac	Drag 37	Natalis	Gruppe 4b	85–100 // Vespasianus– kora Hadrianus
Dél-Gallia	Drag 37	4 darab	Gruppe 3a/4a/4b	késő Nero ?– kora Hadrianus

darabja a Conspectus 20 típusú tányér aljtöredéke. A forma az Augustus korban alakul ki a Conspectus 18-as formából és változásokkal az 1. század végéig továbbél.³³ A darabunkhoz közel álló példányok, melyeknél a talpgyűrű felé az edény alja fokozatosan vastagodik az 1. század harmadik negyedére keltezhetőek.³⁴ Ezt a formát a 80-as évek közepe után már nem szállítják Pannoniába.³⁵ Darabunk egy eddig lokalizálatlan észak-itáliai műhelyben készült. A forma gyakori Pannoniában és Aquincumból is több helyről ismert, a vízivárosi *ala* tábor vicusából és a *tribunus laticlavus* ház anyagából.³⁶

Az anyag nagyobb részét a kihajló peremű, barbotindízes csészék adják. Ezek a csészék a Flavius korra a legjellemzőbbek, habár Itáliában a 2. század közepéig használják őket. Dunavidéki behozataluk az *emonai* temető, valamint a *daciai* Gilau tábor anyaga alapján *Traianus* koráig tartott, de 80/85 után egyre ritkábban fordulnak elő.³⁷

Dél-galliai sigillatakt³⁸

A dél-galliai sigillatakt *Pannoniában* *Claudius* uralkodása alatt jelennek meg, de csak az ő uralkodását követő időszakban lesznek az itáliai si-

gillatakt komolyabb konkurensei, a reliefes díszítésű darabok tömeges beáramlása a 80-as évek második felétől mutatható ki.³⁹ Leggyakoribbak a *Domitianus–Traianus* korban, ekkor két irányból érkeznek tartományunkba, egyik a Borostyánkő út, a másik a Duna vízi útvonala, ezzel az olcsóbb, alternatív szállítási útvonallal magyarázható a Duna menti településeken a nagyobb számú előfordulásuk.⁴⁰ Importjuk belenyúlik Hadrianus korába.⁴¹

A fenti táblázat a Lajos–Nagyszombat utca sarok lelőhelyen előkerült dél-galliai reliefdíszes sigillatakt megoszlását tartalmazza.

A Drag 29-es formájú reliefes díszű áru, a dél-galliai sigillatakt korai csoportjába sorolható, egy töredékkal van képviselve anyagunkban, a dél-galliai sigillatakt mindössze 5% adja.⁴² Darabunkat töredékessége miatt nem tudjuk keltezni, de valószínűleg a Flavius korra tehető. Mint a pannoniái anyag nagy része, ezek a darabok is a Borostyánkő út mentén és néhány Duna menti tábor (*Vindobona*,⁴³ *Carnuntum*,⁴⁴ *Arrabona*, *Solva*, *Aquincum*, *Albertfalva*,⁴⁵ *Vetus Salina*, *Annamantia*, *Klosterneuburg* (?)⁴⁶ és a Tök-Kövesek (Pest megye),⁴⁷ Balács (Veszprém megye)⁴⁸ villák anyagában találhatóak meg.⁴⁹ A Drag 29/Drag 37-es formaváltás befejeződését *Domitianus* ural-

³³ CONSPECTUS, 86.

³⁴ GABLER 1991, 138.

³⁵ GABLER–FEKETE 1997, 76.

³⁶ GABLER 1991, 138.

³⁷ CONSPECTUS, 120–130; GABLER 1991, 139; GABLER–FEKETE 1997, 76.

³⁸ A dél-galliai sigillatakt pannoniái forgalmához: GABLER 1977, 145–150; GABLER 1982a, GABLER 1989a, 453–454.

³⁹ GABLER 1977, 147; GABLER 1982a, 49.

⁴⁰ GABLER 1982a, 51–52, Abb. 3, 60, GABLER 1989a, 453.

⁴¹ GABLER 1989a, 453.

⁴² GABLER 1982a, 49–50, Abb. 1, 58; GABLER 1989b, 462.

⁴³ GABLER 1992, n. 5, 308.

⁴⁴ GRÜNEWALD et al. 1983, Nr. 56, Tafel 11.5-6.

⁴⁵ NAGY 1964, N. 2, 23. Ugyanez a darab hibásan Aquincum-Polgárváros lelőhellyel: MEES 1993a, 63, Tafel 4.1, 77.

⁴⁶ Egy bizonytalan töredéken: GRÜNEWALD et al. 1983, N. 2, 169, Abb. 1.2, 170.

⁴⁷ MRT 7, 35/4, 337.

⁴⁸ GABLER 1992, Nr. 4, 293, 1. ábra 4, 311.

⁴⁹ GABLER 1982a, 49; GRÜNEWALD et al. 1983, 17; GABLER 1992, 302.

kodásának elejére keltezhetjük.⁵⁰ Aquincumból eddig az alábbi lelőhelyekről ismert Drag 29-es forma:⁵¹ Király fürdő,⁵² Fő utca,⁵³ Gázgyár (Polgárváros),⁵⁴ Papföld (Polgárváros),⁵⁵ Majláth utca (legiotábor környéke),⁵⁶ Lajos-Nagyszombat utca sarok – ugyanez a lelőhely –⁵⁷ és ismeretlen lelőhely.⁵⁸ A forma *aquincumi* előfordulását az i. sz. 73-ban alapított *ala* táborral hozhatjuk összefüggésbe.

A *Natalis*nak attribuíható töredékünk Banasacból származik. A műhely i. sz. 110 k.-tól fokozatosan átveszi La Graufesenque szerepét és folyamatosan működik *Hadrianus* uralkodásának elejéig és szállít *Pannoniába*.⁵⁹ A csoport igen elterjedt *Germania Superior*-ban és a dunamenti provinciákban.⁶⁰

Anyagunk vizsgálata is megerősíti azt a megfigyelést, hogy a dél-galliai terra sigillata nagyobb mértékű behozatala i. sz. 90 k. indul meg *Aquincumban*.⁶¹ Tehát a legkorábbi *ala* tábor (i. sz. 73/74) alapítása és a dél-galliai sigillata importjának megindulása között kronológiai eltérés állapítható meg.⁶² A rendszeres forgalom, csak a legio odavezénylésével indul meg.⁶³

Közép-galliai sigillata

A legkorábbi közép-galliai sigillata a *Traianus* korra datálhatóak. Forgalmuk a banassacci áruval párhuzamosan indul meg, a legkorábbi periódusban Les Matres-des-Veyre termékeivel találkozunk.⁶⁴ A műhely produkciója adatolt Aquincumból, Gorsiumból, Balácából és Pátyról.⁶⁵ A Lajos-Nagyszombat utcai anyagban két

edény képviseli a műhelyt, *Draucus* Drag 27-es formájú *acetabulum* és *Drusus* I Drag 37-es *pannaja*. *Drusus* I = X-3 fazekas működését i. sz. 100 és 120 közé keltezhetjük.⁶⁶ A *Medetus-Ranto* csoporthoz közel álló X-5 fazekas egy kicsit később, i. sz. 125–145 között dolgozott.⁶⁷ Az ő működése már belelóg *Cinnamus* produkciójába, akinek a termékei és a hozzá kapcsolódó mesterek adják a közép-galliai reliefdíszes edények legnagyobb részét.

Rhein Zaberni sigillata⁶⁸

A darabok Bernhard csoport szerinti felosztását a következő táblázat mutatja.⁶⁹

Ia	3 db
Ia/b	1 db
Ib	1 db
Ia–Iia	1 db
Iia	2 db
Iib	1 db
Iic	1 db
Meghatározhatatlan	1 db

A Bernhard Ia csoport Salzburgot kivéve elég kis mértékben terjedt el *Noricumban* és *Pannoniában*, ennek oka az lehet, hogy a feltörekvő műhellyel szemben Lezoux és a kelet-galliai műhelyek még uralták a piacot.⁷⁰ A Bernhard Ib csoportot az újabb kutatás markomann háborúk utáni időszakra keltezi, ezt a *pannoniai* anyag vizsgálata is megerősíti. Összeállításunkból látható, hogy itt is megfigyelhető a Iia–c csoport túlsúlya, mint más *pannoniai* lelőhelyeken is, tehát a rheinzaberni import legnagyobb része a késő *Antoninus-Severus* korban érkezett,⁷¹ a késői rheinzaberni szériák hiányoznak a leletanyagból.

⁵⁰ MARY 1967, 47; PLANCK 1975, 141; 85 után nem sokkal MEES 1995, 56.

⁵¹ Alapvetően lásd: GABLER 1992, n. 4, 308, itt további kiegészítésekkel.

⁵² KABA 1963, N. 120, 278.

⁵³ GABLER 1977, 149.

⁵⁴ MEES 1993a, 62, Tafel 1.1, 74.

⁵⁵ NAGY 1928, 98–100.

⁵⁶ NAGY 1937, 266; NAGY 1964, n. 28, 22.

⁵⁷ VÁMOS 2002b, 20, n. 71, 35, 17. kép. 6, 34.

⁵⁸ MEES 1993a, 62, Tafel 1.2, 74.

⁵⁹ FRERE 1971, 23 (a *Natalis* csoport keltezésére 100–135-öt javasol); GABLER 1989a, 463; MEES 1993a, 61. Ő a produkció végét i. sz. 150 k.-re keltezi.

⁶⁰ FRERE 1971, 23.

⁶¹ MEES 1993a, 61; MEES 1995, 56 és j. 295.

⁶² MEES 1993a, 61–62.

⁶³ MEES 1993a, 62.

⁶⁴ FRERE 1971, 23–24.

⁶⁵ *Pannoniai* elterjedésükhöz: GABLER–K. PALÁGYI 1989, 111, n. 18, 132.

⁶⁶ STANFIELD–SIMPSON 1990, 78.

⁶⁷ STANFIELD–SIMPSON 1990, 185.

⁶⁸ A rheinzaberni sigillata *Pannoniai* elterjedéséhez: CURK 1969–70; PÓCZY 1969–70; GABLER 1987 és a helyi fazekasságra gyakorolt hatására lásd: PÓCZY 1969–70.

⁶⁹ A kézirat lezárása után jelent meg A. Mees új monográfiája (MEES 2002). A rheinzaberni kronológia bizonytalanságai ellenére, mint egy eddig általánosan használt rendszert, itt a Bernhard féle felosztást követem, néhány elengedhetetlen abszolút kronológiai módosítással. A kronológiához lásd még: MEES 1993a; GABLER 2002, 231–232; MEES 2002.

⁷⁰ ZANIER 1993, 62.

⁷¹ GABLER 1991, 139; a katalógus rész abszolút kronológiájának alapja GABLER 2002, 231–232 és a fontos helyeken kiegészítésekkel MEES 2002.

*Westerndorfi sigillatak*⁷²

A westerndorfi gyártmányú sigillatak *Pannonia*-ban leginkább a limes térségében terjedtek el.⁷³ Viszonylag nagy számuk szoros összefüggésben van a tartomány *Severus* kori prosperitásával.⁷⁴ Előtérbe kerülésük a 2–3. század fordulóján és a 3. század elején a rheinzaberni sigillatak exportjának visszaszorulásával van összefüggésben.⁷⁵

Anyagunkban megtalálható a műhelyalapító *Comitalis* áruja. Működésének kezdetét i. sz. 180 körülre keltezhetjük.⁷⁶ A másik mester, aki anyagunkban előfordul *Helenius*. Ő először *Comitalis* műhelyében dolgozik, mint korongoló, majd i. sz. 200–220 között kezd el önálló mesterként működni,⁷⁷ legvalószínűbben i. sz. 210 körül.⁷⁸ A westerndorfi *officina* az i. sz. 233-as alemann betöréskor elpusztul, tehát ennél későbbi időpontban exportjával nem számolhatunk.

*Pfaffenhofeni sigillatak*⁷⁹

A műhely i. sz. 210 körül kezd el dolgozni és egészen i. sz. 260 körül folyamatosan gyártott sigillatakot.⁸⁰ Tartományunkba főleg reliefdíszes áruja jut el, de megtalálhatóak a díszítetlen formák is.⁸¹ Elterjedése megfelel a felvevő piac viszonyainak, megtaláljuk a belső *pannoniai* központokban és a limes menti táborokban és környezetükben is. *Aquincumban* szintén a katonaság a legnagyobb fogyasztója az árunak.⁸²

Anyagunkban két töredéket sorolhatunk ide. Ez az anyag 0,9%-át teszi ki, a reliefdíszes anyagra vetítve az arány 3,2%, az összes darab *Helenius* árujához sorolható.

*Észak-afrikai sigillatak*⁸³

Anyagunkban egy töredék képviseli ezt a kerámiatípust. A *Pannoniába* eljutó darabok valószí-

nűleg közép-tunéziai műhelyekből származnak és az itáliai kereskedelemmel jutnak el a tartományunkba.⁸⁴ Korai feltűnése a Duna-vidéki műhelyek i. sz. 233-as pusztulásával illetve hanyatlásával magyarázható, mely időpont után csak Pfaffenhofen szállított árut a tartományunkba, mely minőségben nem lehetett az észak-afrikai áru konkurenciája.⁸⁵ Ezért megérte vállalni a távolsági szállítás kockázatát. Ez a kapcsolat a Mediterráneummal a 4/5. század fordulójáig adatolható.⁸⁶

A Hayes 45a egy korai formának tekinthető, Pannoniában több lelőhelyen megtalálható, így feltűnik: *Carnuntum*, *Poetovio*, *Aquincum*, *Intercisa*, *Gorsium* és *Savaria* anyagában.⁸⁷

Díszítetlen sigillatak

Az alábbi táblázatban látható a díszítetlen sigillatak, forma és gyártóhely szerinti megoszlása.

	Dél-Gallia	Közép-Gallia	Rheinza-bern	Rheinzabern/Westerndorf	Westerndorf
Drag 27	4	3			
Drag 33		40	1	2	4
Drag 36	2	1			
Drag 15/17	1				
Drag 18-18/31-31	1	37	25	3	5
Drag 32			3	2	
Curle 23		1?			
Drag 38			2	1	
Drag 45			1		
Drag 46				1	
Drag 52				1	
Drag 54			2		
Drag 42					

A Drag 27-es forma a díszítetlen sigillatakon belül 3,6%-al képviselteti magát anyagunkban. Ez az edényforma a késő Augustus korban alakul ki és a *Claudius* kortól a 2. század közepéig fontos csészeforma marad, habár a 2. században ritkábbá válik.⁸⁸ A legtöbb darab a dél-galliai

⁷² Pannoniai forgalmához lásd: GABLER 1966; GABLER 1983.

⁷³ Lásd GABLER 1983, Abb. 1, 350. A limes menti lelőhelyekhez és a belső Pannoniai lelőhelyekhez: GABLER 1966, 126.

⁷⁴ GABLER 1966, 126–127.

⁷⁵ GABLER 1966, 127.

⁷⁶ PONS AENI 1976, 78; GABLER 1989a, 460; GABLER 1991, 140.

⁷⁷ GABLER 1989a, 460; GABLER 1991, 140.

⁷⁸ GABLER 1989a, 460.

⁷⁹ Pannoniai forgalmukhoz: GABLER 1966, 128; GABLER 1989a.

⁸⁰ GABLER 1989a, 129–133.

⁸¹ GABLER 1978, 124–125.

⁸² GABLER 1978, 144–145.

⁸³ Pannoniai forgalmukhoz: GABLER 1982b; GABLER 1983; GABLER 1983b; GABLER 1989b, 465; GABLER 1989b.

⁸⁴ GABLER 1989b, 14. A műhelyekről legújabbban: MACKENSEN-SCHNEIDER 2002.

⁸⁵ GABLER 1982b, 323–326; GABLER 1989b, 30.

⁸⁶ GABLER 1989b, 32.

⁸⁷ GABLER 1982b, 316, Abb. 1.2-3, 315, Abb. 2.1,3, 317; GABLER 1989b, 14.

⁸⁸ PLANCK 1975, 153; KLEE 1986, 82; HEILIGMANN-BATSCH 1997, 77; BET-DELORE 2000, 464–465, gyártásával csak 160-ig számolhatunk.

központokban készül.⁸⁹ A legkésőbbi darabok falvastagsága és átmérője olyan nagy, hogy valószínűleg már nem ivócsészeként funkcionáltak.⁹⁰ Gyártása a Bet-Delor 7. fázison belül, a 2. század közepén, harmadik negyedében szűnik meg.⁹¹ Anyagunkban megtalálhatóak a jellegzetes alacsony peremrésszel rendelkező *Flavius* kori formák és a jobban szétálló, magasabb peremmel rendelkező 2. századi típus is.

A lelőhelyen képviselt tányérformák a következők: Drag 15/17, Drag 18/31, Drag 31 (Bet-Delor 054-058P) és Drag 32.

A Drag 15/17-es formájú, dél-galliai *catillus*, ferdén kihajló *oldalfalával* jellegzetes *Domitianus* kori forma.⁹² Habár a dél-galliai gyártmányú, Drag 15/17-es formájú *catillusok* ritkák, *Aquincum* környékéről, a Bem téri tábor zónájából is ismertek.⁹³ Anyagunkban ennek a formának az aránya mindössze 0,73%.

A Drag 18-ból, a *Traianus-Hadrianus* korban alakult ki a Drag 18/31-es forma.⁹⁴ A majdnem csészeformájú tányérforma, a Drag 31-es a 2-3. század vezető tányérformája.⁹⁵ Ezek a típusok adják a díszítetlen anyag 49%-át.

A közép-galliai darabok tipológiájában teljes konfúzió uralkodik. A legújabb klasszifikáció szerint a Bet-Delor 054-057-es formák megfelelnek a Drag 18/31 és a Drag 31-es formáknak és a lezoux-i gyártmányok esetében szerencsésebb megfeleltetni őket a Drag 31-es formának.⁹⁶ Mindhárom típust az 5-7. fázisig gyártották, azaz a 2. század elejétől a 3. század első harmadáig.⁹⁷ A Bet-Delor 058A és P megfelel a Drag 18-as formának, gyártásuk a Bet-Delor 2-5. fázisig tartott, azaz a 2. század első feléig.⁹⁸

A Drag 32-es tányérforma gyártásának kezdete sokat vitatott a szakirodalomban, nem sokkal a 2. század közepe elé keltezhetjük, lévén, hogy a 155-ben feladott Hesselbach-i táborban nincs meg ez a forma, ugyanakkor a canstatt-i temető elemzése alapján 160-ra már gyártották.⁹⁹ A 2.

század végén és a 3. század elején kezdte kiszorítani a Drag 31-es formát, amelyet azonban tovább gyártanak.¹⁰⁰ A formát egészen a 3. század második feléig készítették.¹⁰¹ A korai darabok bélyegzettek, azonban a többség nem.¹⁰² Bélyeges darabunk minősége is korábbi időpontra utal. A forma aránya mindössze 3,6%.

Még néhány forma képviselteti magát az anyagban, de ezek százalékos részvétele igen csekély.

Véggövetkeztetések

A lelőhelyek teljes anyagának és a végső publikáció hiányában csak néhány megállapítás megtételére szorítkozhatunk.

A Lajos-Nagyszombat utcai ásatás anyagában az egyes individuumokhoz tartozó darabok igen nagy szóródást mutatnak. Sokszor nagy távolságban kerültek elő, rétegből szórványként, és objektumhoz köthetően ugyanannak az edénynek a darabjai, így feltételezhető, hogy ezek egy részét nem helyben használták fel, hanem másodlagosan deponálás, planírozás formájában kerültek a területre.¹⁰³ Sedatus és Saxamus nagy mennyiségű áruja alapján arra gondolhatunk, hogy egész készletek kerültek kidobásra. Ennek a jelenségnek a pontos tisztázása az eljövendő publikáció feladata lesz.

A sigillata-forgalom korai megindulása, mindkét lelőhelyen, a korai dél-galliai forma a Drag 29-es, *Germanus* II? és III alapján illetve a nagyobb mennyiségű észak-itáliai áru alapján, összefüggésben van az *ala I Tungrorum Frontoniana* 73-as és a *legio II Adiutrix* 89-es táborépítésével.¹⁰⁴ A Bokor utca-Galagonya utcai részen a terra sigillata forgalom a 2. század elején véget ér, ennek pontos oka a publikáltság jelenlegi szintjén még nem állapítható meg.

⁸⁹ HÜSSEN 2000, 103.

⁹⁰ BET-DELO 2000, 465.

⁹¹ BET-DELO 2000, 465; HÜSSEN 2000, 103.

⁹² MARY 1967, 18; GABLER 1977, 149.

⁹³ GABLER 1977, 149.

⁹⁴ PLANCK 1975, 155; KLEE 1986, 83; HEILIGMANN-BATSCH 1997, 77.

⁹⁵ PLANCK 1975, 155; HEILIGMANN-BATSCH 1997, 77.

⁹⁶ BET-DELO 2000, 470.

⁹⁷ Uo.

⁹⁸ Uo.

⁹⁹ HEILIGMANN-BATSCH 1997, 77.

¹⁰⁰ ZANIER 1993, 67-68.

¹⁰¹ HÜSSEN 2000, 105.

¹⁰² PLANCK 1975, 155.

¹⁰³ Hasonló következtetésre jut a lelőhely egy más részének elemzésekor, VÁMOS 2002b, 22.

¹⁰⁴ A hadtörténethez lásd: LÓRINCZ 1978, 309-310; NÉMETH 1995, 140-141, Fig. 1-2, 142-143; GABLER 1999; VISY 2000, 55-56, 127; LÓRINCZ 2001, 61-71, N. 209, 222 (további irodalommal).

IRODALOM

- ARTNER, W.
1988–89 Die provincialrömischen Gräber von Gleisdorf in der Oststeiermark. *MAG* 38–39.
- BAATZ, D.
1976 Das Kastell Munningen in Nördlingen Ries. *SJ* 33, 11–62.
- BÉMONT, C.–BOURGEOIS, A.
1986 Les noms des potiers. In: BÉMONT, C.–JACOB, J.-P. (eds), *La terre sigillée gallo-romaine. Documents d'Archéologie Française* 6. Paris, 277–286.
- BÉMONT, C.–JACOB, J.-P.
1986 La terre sigillée gallo-romaine. Lieux de production du Haut-Empire: implantations, produits, relations. *Documents d'Archéologie Française* 6. Paris.
- BERNHARD, H.
1981 Zur Diskussion um die Chronologie Rheinzaberner Relieftöpfer. *Germania* 59, 79–93.
- BET, PH.–DELAGE, R.
1991 Introduction à l'étude des marques sur sigillée moulée de Lezoux. *SFECAG. Cognac*. 193–227.
- BET, PH.–DELOR, A.
2000 La typologie de la sigillée lisse de Lezoux et de la Gaule centrale du Haut-Empire. *SFECAG, Actes du Congrès de Libourne*. 461–485.
- BET, PH.–VERTET, H.
1986 Centre de production de Lezoux. In: BÉMONT, C.–JACOB, J.-P. (eds) *La terre sigillée gallo-romaine. Documents d'Archéologie Française* 6. Paris. 138–144.
- BILKEI I.
1977 A pannoniai ABC-feliratok értelmezéséhez. *ArchÉrt* 89–93.
1985 Római edényfeliratok a nagykanizsai Thury György Múzeumban. *ZGy* 21, 5–21.
1991 Die Instrumenta-Inschriften als Indiz für die Sprachkenntnis und den Sprachunterricht. In: *Instrumenta Inscripta Latina, Ausstellungskatalog*. Pécs, 50–51.
- BORHY, L.–SZÁMADÓ, E.
1999 Instrumenta Inscripta Latina aus Brigetio. *Antaeus* 24, 93–115.
- BRUCKNER, O.
1981 *Rimska keramika u Jugoslovenskom delu provincije donje Pannonie*. Beograd.
- BULAT, M.
1958 BULAT, M., Terra sigillata pečatina a Muzeja Slavonije. Estampilles sur les potiers sigillées à Mursa. *OZ* 6, 73–88.
- CARNUNTUM 86–87
1988 GABLER, D.–KNIBBE, K.–RAUCHENWALD, A., Terra Sigillata. In: JOBST, W.–RUDOLF, E.–KNIBBE, K., *Carnuntum–Zivilstadt 1986–1987, CJ* 1987, 151–240.
- CONSPECTUS
1990 ETTLINGER, E.–HEDINGER, B.–HOFFMANN, B. et al. *Conspectus Formarum terrae sigillatae italico modo confectae*. Materialien zur römisch-germanischen Keramik 10, Bonn.
- CUNLIFFE, B.
1971 *Excavations at Fishbourne 1961–1969 Vol. II: The Finds*. London.
- CURK, I.
1969–70 Charakteristiken des Terra Sigillata-Imports aus Rheinzabern in den Südwestlichen Pannonischen Raum. *RCRFA XI/XII*, 5–7.
- CURLE, J.
1911 *A Roman Frontier Post and its People*. Glasgow.
- CZYSZ, W.
1982 Der Sigillata-Geschloßfund von Cambodunum–Kienpten. Ein Beitrag zur Technologie und Handelskunde mittelkaiserzeitlicher Keramik. *BROK* 63, 281–346.
- DE SCHOETREN, C. PH.
1956 *Index des terminaisons des marques de potiers gallo-romains sur terra sigillata*. Collection Latomus XXIV. Bruxelles.
- EVANS, J.
1987 Graffiti and the Evidence of Literacy and Pottery Use in Roman Britain. *Arch. J.* 144, 191–204.
- FINÁLY G.
1906 Az Aquincumi Múzeum terra sigillata darabjai. *BudRég* 9, 73–102.
- FRERE, S. S.
1971 The Forum and Baths at Caistor by Norwich. *Britannia* 2, 1–26.
- GABLER D.
1964 Az importált reliefszerű terra sigillaták forgalma Pannóniában. *ArchÉrt* 91, 94–110.

- 1966 Westerndorfer und späterrömischer Sigillata in Nordpannonien. *BVBI* 31, 123–133.
- 1967a Pannoniai terra sigillata-feliratok. *AT* 14, 59–66.
- 1967b Die gestempelten Sigillaten von TÁC (Gorsium). *RCRFA* Tongres. 29–49.
- 1968 Westerndorfer Sigillata im Barbaricum ostwärts von Pannonien. *BVBI* 33, 100–110.
- 1973 Die römische Gusthof von Fertőrákos. *Acta ArchHung* 25, 139–176.
- 1976 Die Sigillaten vom Gebiete der Hercules-Villa in Aquincum. *Acta ArchHung* 28, 3–77.
- 1977 A dunai limes I–II. századi történetének néhány kérdése. *ArchÉrt* 145–175.
- 1978 Der Sigillaten von Pfaffenhofen. *Acta ArchHung* 30, 77–147.
- 1982a Die südgallischen Sigillaten in Pannonien – einige Besonderheiten ihrer Verbreitung. *RCRFA* 21–22, 49–61.
- 1982b „Nordafrikanische Sigillaten“ in Pannonien. *Savaria* 16, 313–332.
- 1983 Die Westerndorfer Sigillata in Pannonien einige Besonderheit ihren Verbreitung. *JRGZM* 30, 349–358.
- 1987 Einige Besonderheiten der Verbreitung der Rheinzaberner Sigillaten in Pannonien. *BVBI* 57, 75–104.
- 1989a The Roman Fort at Ács-Vaspuszta (Hungary) on the Danubian Limes. *BAR-IS* Oxford.
- 1989b Die Sigillaten von Salla (Zalalövő) (Grabungen 1982–1983). *Acta ArchHung* 41, 435–475.
- 1991 A tribunus laticlavusok háza az aquincumi 2–3. sz.-i legiotáborban. *BudRég* 28, 135–140.
- 1992 A balácai terra sigillaták 2. Terra Sigillaten aus Balácsa 2. *Balácai Közlemények* II, 293–316.
- 1999 The Flavian limes in the Danube-Bend. *ComArchHung* 75–86.
- 2002 Terra sigillata az aquincumi canabaeból. Terra Sigillaten aus den Canabae Legionis von Aquincum. *BudRég* 35, 227–265.
- GABLER, D.–FEKETE, O.
1997 Itälische Sigillaten aus Gorsium. *Festschrift f. J. Fitz*, 71–80.
- GABLER, D.–KELLNER, H.-J.
1993 Die Bildstempel von Westerndorf II. Helenius und Onniorix. *BVBI* 58, 185–270.
- GABLER, D.–KOCZTUR, É.
1976 Terra Sigillata Depotfund von Gorsium. *AR* 15, 65–88.
- GABLER, D.–K. PALÁGYI, SZ.
1989 A balácai terra sigillaták I. Terra Sigillaten aus Balácsa I. *Balácai Közlemények* 1, 109–134.
- GARBSCH, J.
1982 Terra Sigillata. Ein Weltreich im Spiegel seines Luxusgeschirrs. Katalog der Ausstellung. Prähistorische Staatssammlung München, München.
- GAUBATZ-SÄTTLER, A.
1999 *Sumalocenna*, Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 71, Stuttgart.
- GRÜNEWALD, M.
1983 Die Funde aus dem Schutthügel des Legionslagers von Carnuntum. (Die Baugrube Pingitzer). *RLÖ* XXXII. Wien.
- GRÜNEWALD, M. et al.
1983 Die antiken, urgeschichtlichen und mittelalterlichen Funde der Grabungen auf dem Stiftsplatz zu Klosterneuburg 1953–1954 (Capella Speciosa). *Jahrbuch des Stiftes Klosterneuburg. Neue Folge* 12, Wien–Köln–Graz.
- HABLE, T.
1995 Research in Budaöjlak at the Southern Edge of the Aquincum Military Town Óbuda–Újlak. *Aquincumi füzetek* 1, 23–31.
- 1996 Recent Excavations in the Proximity of the Aquincum Military Amphitheater. *Aquincumi füzetek* 2, 29–39.
- HARMATTA J.
1967 Pannoniai edény-feliratok. *AT* 14, 67–101.
- HARTLEY, B. R.
1972 The Roman Occupations of Scotland: The Evidence of Samian Ware. *Britannia* 3, 1–55.
- HATT, J.-J.
1961 Fouilles et découvertes nouvelles à Heiligenberg. *Cahiers Alsaciens d'Archéologie d'Art et d'Histoire* 5, 71–81.
- HAYES, J. W.
1972 *Late Roman Pottery*. London.
- 1980 *Supplement to Late Roman Pottery*. London.
- HEILIGMANN, J.
1990 Der „Alb-Limes“. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 35. Stuttgart.
- 1996 Das römischen Gräberfeld von Schallstadt, Lkr. Preissgau-Hochschwarzwald. *Fundberichte aus Baden-Württemberg* 21, 413–461.

- HEILIGMANN, J.-BATSCH, K.
1997 Der römische Gutshof bei Büßlingen, Kr. Konstanz Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 65. Stuttgart.
- HERZOG, E.
1992 *Graffiti auf Keramik aus dem römischen Donaukastell Schlögen in Oberösterreich. Eine Ergänzung zur Sonderausstellung „Vor 2000 Jahren notiert – Instrumenta Inscripta Latina“ im Römermuseum „Kastell Boiotro“ zu Passau.* Passau.
- HERMET, F.
1934 *La Graufesenque.* Paris.
- HOFMANN, B.
é. n. *Catalogue des estampilles sur vaisselle sigillée.* Groupe d'archéologie antique du touring club de France, Notice technique 22.
- HOFMANN, B.
1966 Oves et marques de potiers de Banassac (Fouilles 1961-1964). *RCRFA* VIII, 23-44.
- INSTRUMENTA
1991 *Instrumenta Inscripta Latina*, Ausstellungskatalog. Pécs.
- JUHÁSZ, GY.
1935 Die Sigillaten von Brigetio. *DissPann* II.3. Budapest.
- KABA M.
1963 Római kori épületmaradványok a Király fürdőnél. Römerzeitliche Gebäudereste beim Király-Bad. *BudRég* 20, 259-298.
- KANDLER-ZÖCHMANN, CH.
1997 Terra Sigillata der Grabungskampagne 1993. In: KANDLER, M. (hrsg.) *Das Auxiliarkastell Carnuntum 2.* Österreichisches Archäologisches Institut Sonderschriften Band 30, Wien 1997, 101-171.
- KARNITSCH, P.
1959 *Die Reliefsigillata von Ovilava.* Linz.
1971 *Sigillata von Iuvavum (Salzburg).* Salzburg.
- KELLNER, H.-J.
1964 Die Sigillata-Töpferei in Pfaffenhofen am Inn und ihr Formenschatz. *Germania* 42, 80-91.
1981 Die Bildstempel von Westerndorf. Comitialis und Iassus. *BVBl* 46, 121-189.
- KISS K.
1946-48 A westerndorfi terra-sigillata gyár. *ArchÉrt* 7-9, 216-274.
- KLEE, M.
1986 *Arae Flaviae III.* Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg-Stuttgart.
- KNORR, R.
1907 *Die Verzierten Terra-sigillata-gefäße von Rottweil.* Stuttgart.
1910 *Verzierter Terra-sigillata-gefäße von Rotenburg-Sumelocenna.* Stuttgart.
1912 *Südgallische Terra-Sigillata-Gefäße von Rottweil.* Stuttgart.
1919 *Töpfer und Fabriken verzierter Terra-Sigillata des ersten Jahrhunderts.* Stuttgart.
- KOVÁCS P.-FEHÉR B.
2001 Feliratos téglá- és edénytöredékek a balácai római kori villából I. *Balácai Közlemények* 6, 159-181.
- KUHNEN, H.-P.
1976 Funde aus Lagerdorf von QUINTNIS – Künzing. *BVBl* 41, 125-132.
- LAMBOGLIA, N.
1963 Nuove osservazioni sulla „terra sigillata chiara“. *RivStudLig* 29, 145-212.
- LOMBARD, R.
1972 Inventaire des estampilles de poitiers (suite). *Revue Archéologique du Centre* 41-42, 148-171.
- LÓRINCZ, B.
2001 *Die römischen Hilfstruppen in Pannonien während der Prinzipatszeit. Teil I: Die Inschriften.* Wien.
- LUIK, M.
1996 *Köngen-Grinario I.* Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 62. Stuttgart.
- MACKENSEN, M.-SCHNEIDER, G.
2002 Production Centres of African Red Slip Ware (3rd-7th c.) in Northern and Central Tunisia: Archaeological Provenance and Reference Groups Based on Chemical Analysis. *JRA* 15, 121-158.
- MEES, A. W.
1993a Probleme um die Anfangsdatierung von Aquincum. *BudRég* 30, 61-77.
1993b Zur Gruppenbildung Rheinzaberner Modellhersteller und Ausformer. *Jahresbericht Augst/Kaiser Augst*, 227-237.

- 1995 *Modellsignierte Dekorationen auf südgalischer Terra Sigillata*. Forschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 54. Stuttgart.
- 2002 Organisationsformen römischer Töpfer-Manufakturen am Beispiel von Arezzo und Rheinzabern. *JRGZM Monographien* 52, 1-2, Mainz, 2002.
- MENKE, H.
1974 Reliefverzierte Sigillata aus Karlstein – Langackertal, Lkr. Berchtesgaden. *BVBl* 39, 127-160.
- MITARD, P.-H.
1960 La villa de Guiry-Gadancourt. *Gallia* 13, 163-179.
- MRT 7.
1986 TORMA I., szerk., Pest megye. *Magyarország régészeti topográfiája* 7. Budapest.
- MÜLLER, G.
1968 *Das Lagerdorf des Kastells Butzbach. Die reliefverzierte Terra Sigillata*. Limesforschungen 5. Berlin.
- NAGY L.
1928 Egy pannoniai terra sigillata-gyár. *ArchÉrt* 42, 96-113.
1937 Az Aquincumi Múzeum kutatásai és gyarapodása az 1923-1925 években. *BudRég* XII, 261-296.
- NAGY T.
1964 Perióduskutatások az aquincumi polgárváros területén. Erforschung der Perioden im zentral-gebiete der Zivilstadt von Aquincum. *BudRég* 21, 9-54.
- NÉMETH, M.
1995 Roman Military Camps in Aquincum. In: HAJNÓCZI G. (ed.) *La Pannonia e l'Imperio Romano*. Milano.
- OSWALD, F.
1931 *Index of Potters' Stamps on Terra Sigillata „Samian Ware”*. Margidunum-East Bridgford Notts.
1933 Index des estampilles sur sigillè, *Revue Archeologiques Sites*. Avignon.
- OSWALD, F.-PRYCE, T. D.
1920 *An Introduction to the Study of Terra Sigillata*. London.
- OPEL IV
2002 LÖRINCZ, B., comp., *Onomasticon Provinciarum Europae Latinarum* IV. Wien.
- PLANCK, D.
1975 *Arae Flaviae I. Neue Untersuchungen zur Geschichte des römischen Rottweil*. Vorschungen und Berichte zur Vor- und Frühgeschichte in Baden-Württemberg 6. Stuttgart.
- POCZY, K.
1969-70 Rheinzabern und die pannonischen Töpferlein. *RCRFA* XI/XII, 1969-1970, 90-97.
- PONS AENI
1976 CHRISTEIN, R.-CZYSZ, W.-GARBSCH, J.-KELLNER, H.-J.-CHRÖTER, P. Die Ausgrabungen 1960-1974 in Ponst Aeni. *BVbl* 41, 1-106.
- RABOLD, B.
1984 *Vicusfunde aus Waldmösingen*. Fundberichte aus Baden-Württemberg 9, 385-434.
- RAUCHENWALD, A.
1996 Die Funde des Ausgrabungen 1986-1990 in der Zivilstadt Carnuntum-Insula VI. *CJ* [1997] 61-226.
1997 Die Funde der Ausgrabungen in der Zivilstadt Carnuntum – Insula VI. *CJ* 1996 [1997] 61-226.
- RICKEN, H.-FISCHER, CH.
1963 Die Bilderschüsseln der römischen Töpfer in Rheinzabern. *Mat. röm-germ. Keramik* 7. Bonn.
- ROBINSON, H. S.
1959 *Pottery of the Roman Period*. The Athenian Agora V. Princeton-New Jersey.
- ROGERS, G. B.
1974 Poteries sigillées de la gaule centrale I. Les motifs non figurés *Gallia suppl.* XXVIII. Paris.
- ROMEUF, A.-M.
1986 Les Martres-de-Veyre. *La terre sigillée gallo-romaine*. In: BÉMONT, C.-JACOB, J.-P. (eds) *La terre sigillée gallo-romaine. Documents d'Archéologie Française* 6. Paris. 145-152.
- RUPRECHTSBERGER, E. M.
1980 *Ein Beitrag zu den römischen Kastellen von Lentia: Die Terra Sigillata*. Linzer Archäologischer Forschungen Band 10, Linz.
- SCHINDLER-KAUDELKA, E.
1994 Italische Terra sigillata aus Flavia solva. Ein Überblick am Beispiel der Funde aus der insula XLI. *FÖ* 33, 357-383.
- SCHÖNBERGER, H.
1978 *Kastell Oberstimm. Die Ausgrabungen von 1968 bis 1971*. Limesforschungen 18. Berlin.
- SCHÖNBERGER, H.-SIMON, H.-G.
1983 *Die Kastelle in Altenstadt*. Limesforschungen 22. Berlin.
- STANFIELD, J.-SIMPSON G.
1990 Les Potiers de la Gaule Centrale. *Revue Archéologique Sites*. Paris.

- TOPÁL, J.
1981 *The Southern Cemetery of Matrica (Százhalombatta–Dunafüred)*. Budapest.
- ULBERT, G.
1959 *Die römische Donau-Kastelle Aislingen und Burghöfe*. Limesforschungen 1. Berlin.
- VÁMOS P.
2002a *Fazekasműhely az aquincumi canabae déli részén*. Szakdolgozat, ELTE-Régészettudományi Intézet.
2002b *Fazekasműhely az aquincumi canabae déli részén*. Töpferwerkstatt im südlichen Teil der Canabae von Aquincum. *ArchÉrt* 127, 5–87.
- VÍSZ, Zs.
1988 Zur Baugeschichte der großen Thermen von Weißenberg. *BVBl* 53, 117–135.
1991a Grafitti auf Keramik. In: *Instrumenta Inscripta Latina, Ausstellungskatalog*, Pécs, 40.
1991b Inschriften und Zeihen als Eigentumsmarken. In: *Instrumenta Inscripta Latina, Ausstellungskatalog*, Pécs, 41–42.
2000 *A Ripa Pannonica Magyarországon*. Budapest.
- WALKE, N.
1965 *Das römische Donaukastell Straubing-Sorviodurum*. Limesforschungen 3. Berlin.
- WEBER-HIDEN, I.
1996 *Die reliefverzierte Terra Sigillata aus Vindobona I*. Wien.
- WINKELMANN, F.
1914 Das Kastell Pfünz. in *Der Obergermanisch-WWtische Limes des Roemerreiches VII*. Heidelberg.
- ZALALÖVŐ
1978 REDŐ, F.–LÁNYI, V.–GABLER, D.–SZABÓ, K.–FÜLÖP, Gy.–MARÓTI, É.–NAGY, Á. M., *Römische Forschungen in Zalalövő 1976*. *Acta ArchHung* 30, 349–430.
- ZANIER, W.
1993 Handelsfragen der Rheinzaberner Sigillata. *Münsterische Beiträge zur antiken Handelsgeschichte*, XIII, 60–69.

NEW SAMIAN WARE FINDS FROM THE CANABAE LEGIONIS OF AQUINCUM
SAMIAN WARE FROM THE CORNER OF LAJOS STREET–NAGYSZOMBAT STREET AND FROM
9 GALAGONYA STREET–BOKOR STREET EXCAVATION

JUDIT LEBEGYEV–ANDRÁS MÁRTON

In this article we publish the Samian ware found during two excavations: the first was carried out at 9, 11, 13–15 and 17–19 Bokor street (referred to, in the followings, as Bokor–Galagonya) (Fig. 1), the second one is the excavation at the corner of Lajos street–Nagyszombat street (Lajos–Nagyszombat). A part of the latter has already been published by Mr Péter Vámos (Fig. 2).

Instrumenta inscripta

Stamps on Samian ware

Stamped Samian ware occurred only in the Lajos–Nagyszombat material. The stamps can be divided in two main categories, in the first category we find the stamps of those potters who made the vessels (5 pieces), in the other who lead the workshop (offinator) and on another one, the person who had made the moule of the relief decorated pottery. The following stamps were found: [Drau]cus f(ecit), used in Les Martres-de-Veyre (N. 78), [--]I (N. 101), LAXTUCIS(sa) F(ecit) (N. 81), SEDATI ° M(anu) (N. 82), REGINI M(anu) (N. 83), MAMMI, SAXAMI [M(anu)] (N. 121), used in Lezoux and [–]UNDAVI – [Se]cundavi, *Secundus Avitus* – (N. 170), [–]V or N US F (N. 183), used in Rheinzabern. On the

relief decorated bowls the following stamps were found: CIN[NAMI] (N. 25) and VII[–] Vegetus retrograd in forma grafitto (N. 217).

Incised inscriptions (Grafitto^{25–26})

In the material we find the following grafitto: “X” (Fig. 8. 12; 9. 2; 14. 6; 20. 2), as a symbol of the owner and names in genitive: Vivi (Fig. 13. 1), Vi[vi] (Fig. 14. 5) and [–]vini (Fig. 14. 4). The *Vivus nomen* occurs in Italia (1), Hispania (3), Gallia Narbonensis (1), Dalmatia (14), Dacia (1), Britannia (1) and Moesia Superior (2). At this very moment of time such pieces have not occurred in Pannonia yet,²⁸ at least one piece which might symbolise a number: IIII (Fig. 8. 13).

All of the instrumenta domestica were found on cups and plates, which were used by only one person. This corresponds well to the trend in Britannia.^{29–30}

The ratios of the relief decorated forms compared to the plain ones (excluding the Italian wares) are 1 : 2.6 in the Lajos–Nagyszombat and 1 : 1.2 in the Bokor–Galagonya material, which shows a highly Romanised mode of consuming and usage of ceramics.

The site of Bokor–Galagonya has yielded only a few fragments that we cannot build many conclusions on.

11.76% of the material was Italian, beside one fragment of Conspectus 20 form there are the fragments of barbotine decorated cups. The frequency of the South-Gaulish workshops is 73.5% (the relief decorated ware is 44.1% of the total). The beginning of the circulation of the Samian ware starts with the construction of the Flavian fort, which is shown clearly by the fact that the first fragments made in the style of *Vitalis* and *Mercator* can be dated to this period. The absence of the relief decorated ware from Central-Gaulish workshops argues that the plain sigillata (11.8%) were transported here at the beginning of the IInd c. A.D. at the same time of the latest South-Gaulish relief decorated bowls in the style of Germanus III-IV, Biragillus-Mascuus. These fragments also date the end of the circulation of the sigillata at this site. The end of the circulation can be dated cca to 120 A.D.

The material of Lajos-Nagyszombat site

Italian sigillata

The quantity of the Italian sigillata in the material is 2.8%. The fragment of a Conspectus 20 form plate can be dated, after the parallels to the last quarter of the I st c. A.D.³³⁻³⁴ This form was not transported to Pannonia after the middle of the 80s.³⁵ Otherwise this is not a rare form in Pannonia, and can be found also in Aquincum at several sites: in the vicus of the *ala* fort and in the house of the *tribuni laticlavii*.³⁶ Most of the fragments can be attributed to barbotine decorated cups, which were in circulation until Traian, but after 80/85 A.D. in a lower quantity.³⁷

*South-Gaulish ware*³⁸⁻⁴¹

The fragment of a Drag. 29 relief decorated bowl is in the group of early materials. Due to its fragmentary condition we cannot date it more precisely, but it belongs surely to the Flavian period. This form occurs along the Amber Road, in a few fort of the Ripa Pannonica as well as in the material of Roman villas (*Vindobona*, *Carnuntum*, *Arrabona*, *Solva*, *Aquincum*, *Albertfalva*, *Vetus Salina*, *Annamantia*, *Klosterneuburg* (?) and *Tök-Kövesek* (Pest county), *Balács* (Veszprém county) villas.⁴³⁻⁴⁹ In Aquincum this form was found on the following sites: Király bath, Fő street, Gázgyár (Civil Town), Papföld (Civil Town), Majláth street (in the vicinity of the legionary fort), Lajos-Nagyszombat street and unknown provenance.⁵¹⁻⁵⁸ The occurrence of this form is connected to the building of the Flavian *ala* fort, constructed in 73 A.D.

The relief decorated bowls of *Natalis* were produced at Banassac. The workshop took over the position of La Graufesenque v. 110 A.D. and exported to Pannonia until the first years of Hadrian.⁵⁹⁻⁶⁰

The examination of the material supported the observation that the import of the South-Gaulish ware in greater quantity was started just after the construction of the legionary fort and there is a chronological gap

between the construction of the *ala* fort (73/74 A.D.) and the beginning of the circulation of the South-Gaulish ware cca 90 A.D.⁶¹⁻⁶³

Central-Gaulish wares

The first fragments of this group can be dated to the Traianic period. Contemporary to the late Banassac ware we find the early production of Les Martres-de-Veyre.⁶⁴ The production of this workshop also occurs in Aquincum, Gorsium, Balács and Páty.⁶⁵ In our material two fragments represent the production: the relief decorated *panna* (bowl) of *Drusus* I = Potter X-3 and the *acetabulum* signed by *Draucus*, *Drusus* I is dated between 100-120 A.D.⁶⁶ The Potter X-5 near the *Medetus-Ranto* group produced relief decorated bowls a little bit later (125-145 A.D.),⁶⁷ whose production leads us to Cinnamus. The production of Cinnamus gave the major part of the relief decorated ware.

*Rheinzabern ware*⁶⁸

After closing the manuscript, a new monograph of Mr Allard Mees has been published, a few essential corrections and citations have been made referring to that. In this paper, production was grouped after Bernhard.⁶⁹ Bernhard's Group Ia, was not widely distributed in Noricum and Pannonia,⁷⁰ with the exception of Salzburg. Group Ib is dated generally after the Marcomannic War and it was verified by the examination of the Pannonian material as well. On the table we can see that the majority of the Rheinzabern ware belongs to Group IIa-c, similarly to other Pannonian sites, were in circulation in the Late Antonine-Severian period.⁷¹ The late series are missing from our material.

*Westerndorf ware*⁷²

In the material we find the production of *Comitalis*, the founder of the workshop. The beginning of his production is dated to cca 180 A.D.⁷⁶ The other potter represented in the material is *Helenius*. He had worked as finisher in the workshop of *Comitalis*, after he started his own business between 200-220 A.D., most likely v. 210 A.D.⁷⁷⁻⁷⁸ After the destruction of the workshop (233 A.D.) it stopped its production.

*Pfaffenhofen ware*⁷⁹

Only two fragments can be assigned to this production, which is 3.2% of the relief decorated material. Both of them were produced by *Helenius*.⁸⁰⁻⁸²

*North-African red slipped ware*⁸³

In the material this production is represented only by one fragment of a Hayes 45a form plate. This form can be

considered as a relatively early form and is widely distributed in Pannonia, it occurs in the material of *Carnuntum*, *Poetovio*, *Aquincum*, *Intercisa*, *Gorsium* and *Savaria*.⁸⁴⁻⁸⁷

Plain forms

The quantity of the 27 form is 3.6% in our material. We find the forms of the Flavian period, with narrow lip and the broader, and higher type of the II. c. A.D.⁸⁸⁻⁹¹

The Drag 15/17 form *catillus* produced in a South-Gaulish workshop with its out-turned wall is a characteristic form of the Domitian period. Also the South-Gaulish Drag 15/17 form *catilli* are not rare, we find them also in the vicinity of the Bem square fort as well.⁹²⁻⁹³

The Drag 18 and 31 forms are represented in great numbers (49%).⁹⁴⁻⁹⁵ In the typology of Central-Gaulish production the confusion is total. After the recent classification the Bet-Delor 054-057 forms correspond to the Drag 18/31 and Drag 31, in the production of Lezoux these should be equalled to the Drag 31 form.⁹⁶⁻⁹⁸

The Drag 32 form occurs in small quantity (3.6%).⁹⁹⁻¹⁰² A few other forms are also represented in the material in a very small quantity.

Conclusions

Before the final publications of the two sites we can draw only a few conclusions. In the material of the Lajos-Nagyszombat site different fragments of one vessel were found in a wide distribution. It can be supposed that the fragments and the vessels were deposited as a litter on a large surface.¹⁰³ This phenomenon must be examined in the final publication.

The circulation of the Samian ware started, on both sites, after the South Gaulish Drag 29 form and the relief decorated bowls of *Germanus* II? and III as well as the high number of the *Conspectus* 20 form and the Italian *sigillata* at the time of the construction of the Flavian fort of the *ala I Tungrorum Frontoniana* (73/74 A.D.) and rapidly developed after the construction of the fort of the *legio II Adiutrix* (89 A.D.).¹⁰⁴ At the Bokor-Galagonya site the circulation of the Samian ware ended in the early IInd c. A.D. The reason for this cannot be established yet.